

NEDJELJNI

GLAS

LIST SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA

IZLAZI SVAKOG DANA OSIM NEDJELJE

TRIDESET GODINA OD
SMRTI ALBERTA AJNŠTAJNA,
JEDNOG OD NAJVEĆIH
UMOVA NOVIJE EPOHE

Otkrića za dvadeset i prvi vijek

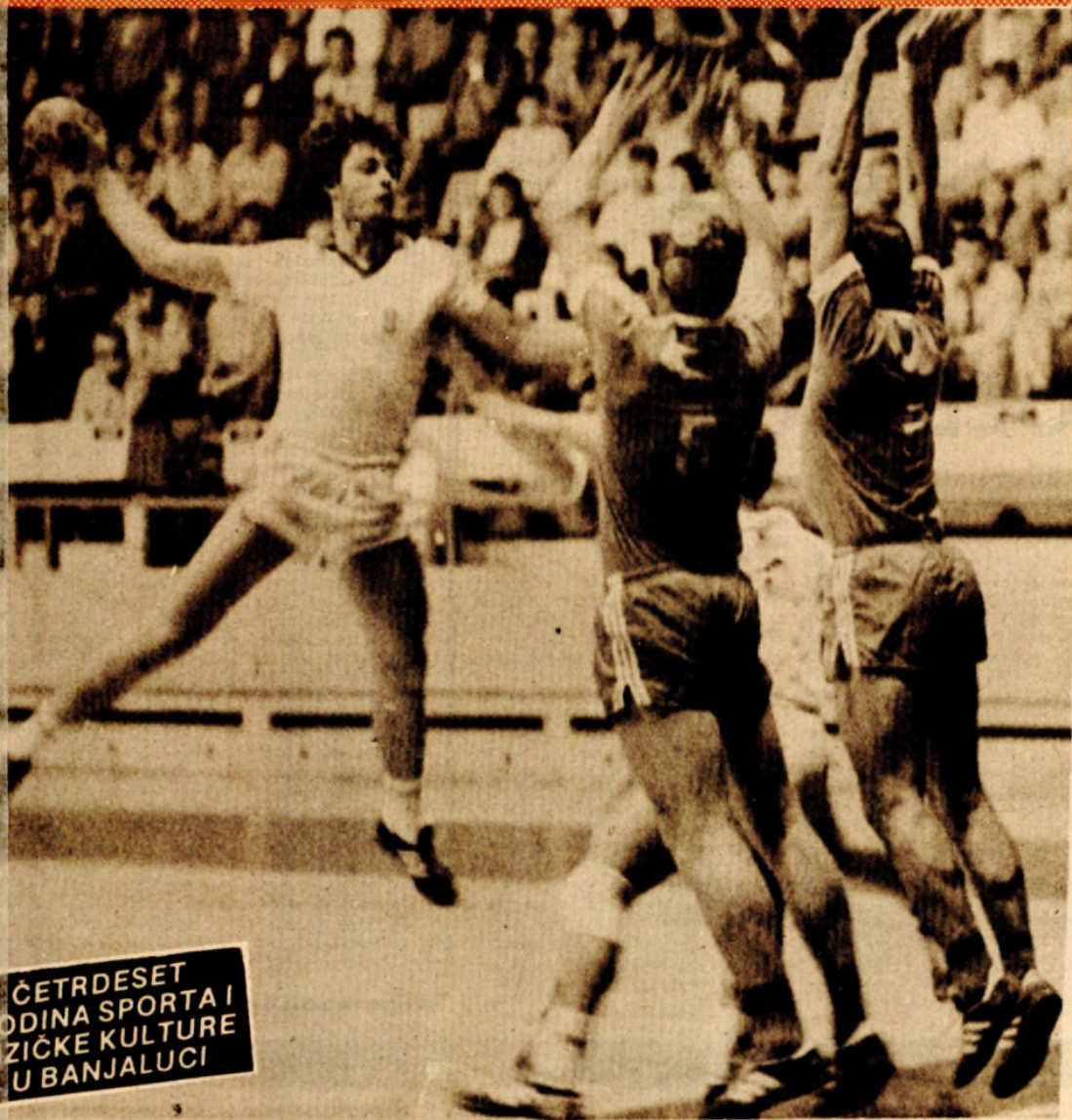
Strana 8.

KAMEROM U BANJALUČKOM
NASELJU CENTAR II

Još 104 stana

Banjaluca, 15. novembra — Na uglu ulica Ivana Gundulića i Rade Vranješević gradl se pet stambenih objekata sa ukupno 104 stana. Izvođač radova je GIK „Kozara“ - OOUR „Gradenje“ i „Vrbaš“ iz Laktaša. Riječ je o lijepim, komfornim stanovima, u koje će se prvi stanari useliti tokom decembra, kad se očekuje završetak tri lamele.

Opširnije na strani 12.

ČETRDESET
GODINA SPORTA I
FIZIČKE KULTURE
U BANJALUCI

Decenije za ponos

Strane 12. i 13.

INTERVJU „NEDJELJNOG GLASA“

Milan Uzelac, sekretar Savezne konferencije SSRN
Jugoslavije o predizbornim i izbornim aktivnostima

ŠANSA ZA SPOSOBNE

● Ovoga puta, među delegatima i u delegacijama, potrebni su nam — borci! Potrebni su poznavaoči stvari, kompetentni ljudi, koje ćemo mjeriti rezultatima rada i koji će biti spremni da prihvate odgovornost

● Na otuđenom dohotku od radnika bilo da se radi o opštim ili zajedničkim potrebama, o društveno-političkim i samoupravnim interesnim zajednicama — ne može se razviti funkcija delegacija u udruženom radu

● Socijalistički savez mora odlučno, svim svojim autoritetom i političkom sposobnošću stati iza novoizabranih delegacija. To je centralno pitanje i uslov bez kojeg je nezamisliv dalji razvoj našeg sistema

Strana 6. i 7.

SUSRETI

REKORDER
ZA UPRAVLJAČEM
AUTOMOBILA

Nikolinih milion kilometara

● Posao vozača je težak ali zanimljiv i dnevničan — kaže Nikola Majdandžić koji je za 15 godina prevalio „mercedesom“ 1.370.000 kilometara, a da pri tome nije imao ozbiljniji kvar na vozilu

Strana 9.

U ŠIPRAGAMA NASTOJE DA
NOMAĐENJE ZAMIJENE ZIMOVINOM
U PLANINI

Ovce traže novce

● Pet hiljada ovaca na području Zemljoradničke zadruge Šiprage ostaje u zimovini na planini ● Šipraški stočari preza-dovoljni ● Stada na raskršnici

Strana 5.

GUBITAŠI POSLIJE DEVET MJESECI

Oporost zajamčenog dinara

Višemjesečna opuštenost lupa se sada o glavu svima koji su devetomjesečno poslovanje završili s gubicima. U banjalučkoj opštini taj udarac pogodio je 31 proizvodnu radnu sredinu i 6 kolektivna u društvenim djelatnostima. Loši rezultati suočili su ih sa zakonom o gubitcima, čijom primjenom se ograničava isplata zarada. Zajamčeni lični dohoci - svedeni na polugodišnji prosjek umanjani za 20 procenata - krojiće porodični budžet naredna tri mjeseca.

Životni standard mnogih, ugrožen visokim cijenama elementarnih namirnica, ovim kresanjem primanja biće još više napadnut. Nije u pitanju samo 13 hiljada 187 zaposlenih u radnim organizacijama i OOUR-ima čiji su poslovni bilansi ispod pozitivne nule za oko 283 milijarde starih dinara. Iz njihovog džepa hrane se još mnoga usta, a ako je on plitka usta će jače osjećati oporost svega što je kolektivne dovelo u stanje privrednog mrtvila.

Šta se može učiniti da se izide iz ove situacije i krene stabilnijim putem? Odgovor mora tražiti svako u svojoj sredini i ukoliko bude prije otkrivao slabe tačke u organizaciji proizvodnje, rukovođenju poslovnih, samoupravnih i organa društveno političkih organizacija - postigao je toliko da može, bar, reći: to mogu, a za ovo mi treba pomoć

društvene zajednice da bi akciju uspješno izveo do kraja.

Partijske organizacije u OOUR-ima imaju u tome svoj zadatak. Rečeno je to i njihovim sekretarima na sastanku u Opštinskom komitetu SK početkom ove sedmice. Pad proizvodnje i loši finansijski pokazatelji na kraju obračunskog perioda, nisu nastali preko noći. Komocija u vrijeme godišnjih odmora produžila se i u jesen do te mjere u nekim sredinama da su umjesto pokretačke akcije za korak iz učmalosti, misli bile više okrenute sužavanju proizvodnih planova.

„Rebalansi“ ovakve vrste mogli su samo da podstiču nerad, da slabe tehnološku disciplinu i jačaju samovolju rukovodilaca u OOUR-ima, koja je pothranjivala familijarne odnose i bezvredivala uticaj osnovne organizacije Saveza komunista. Postavljena izvjesnih rukovodnih kadrova u „Sintetiku“, na primjer, obavljena su nakon „konsultacija“ za koje ne zna niko odgovoran u organima opštinskih društveno-političkih organizacija.

Kakav treba da bude profil članova Poslovnog odbora INCEL-a i kako može dobiti to povjerenje? Ovo pitanje zaobišlo je partijske organizacije. Osim saglasnosti za predsjednika, komunisti u ovoj Radnoj organizaciji nisu bili u prilici da kažu bilo šta o drugim imenima.

Koliko stanje zatvorenosti unutar osnovnih organizacija udruženog rada pomaže da se kadrovska pomjeranja izvedu čutke, mlmo uticaja partijske organizacije ili uz njeno aminovanje ako je anemična, toliko istovremeno pogoduje održavanju snaga i pojedinaca u tim sredinama. Njihov interes je u - vlasti i dubokom džepu protiv su svega što prijeti da to naruši.

Ourska moć je u takvim slučajevima velika opasnost i prepreka svakoj akciji koja je za promjenu, za odnose temeljene na principima uvažavanja uslova privredivanja, pravog samoupravljanja i pune međusobne solidarnosti. Poduprta samovoljom ona neće da vidi ništa od toga, pa treba razumjeti one partijske sekretare koji su neki dan u Opštinskom komitetu postavili pitanje: kako da objašnjavaju radnicima da će primiti 80 odsto od prosjeka iz prvog polugodišta kad je i taj prosjek manji od šestine ličnog dohotka pojedinaca iz drugog OOUR-a koji s njima prolaze kroz istu kapiju.

Obustava rada, kao recimo u Štamparji „Glas“, makar ona bila i načas - izraz je revolta protiv toga, ali i snažno upozorenje da se mora voditi uporna, otvorena bitka - sa ishodom i najoštrijim mjerama idejno-političke odgovornosti.

M. MILINOVIĆ

KRAJEM NEDJELJE

Ženevska odbrojanja

Veliko odbrojanje za Ženevu - susret Gorbačov-Regan - počelo je davno, ali posljednjih dana, kako se „sami velikih“ približava, postaje sve dramatičnije. Svijet, istina, ne očekuje da će odluke Ženeve raspršiti atmosferu straha, nabijenu i zgusnutu stalnim jačanjem trke u naoružanju, naročito nuklearnom, između dva bloka. Ali činjenica da do dijaloga ipak dolazi, nakon šest godina protačenih u „igri gluhih telefona“ između Moskve i Vašingtona, sa zadovoljstvom je pozdravljena širom globusa. To što su u tih šest godina radili neki drugi, direktni u tajni telefoni na istoj liniji, uvijek je više plašilo nego umirivalo čovječanstvo.

Ali, ohrabrenje posljednjih dana donosi i optimizam, ispoljen na obje strane, pa iako se zna da je on vrlo vješto doziran u službi politike i propagande, računa se s tim da je on izraz dobre volje za pregovore, pa makar i doziranje.

Mada je precizan dnevni red Ženevskog susreta još uvijek nepoznat (i biće to možda i u vrijeme presudnih dana u prelijepom švajcarskom gradu), ipak se već zna o kojim pitanjima će relativno lako biti moguće postići dogovor, koja će zahtijevati poprilično natezanje a koja će se, možda ovom prilikom i izbjeći. U ime dobre atmosfere pregovaranja. Svakako, najlakše će ići sa takozvanim parcijalnim pitanjima, tj. onim koja se tiču međusobne ekonomske i kulturne saradnje Sovjetskog Saveza i Sjedinjenih Američkih Država, te proširenja diplomatskih veza između dviju zemalja, odnosno otvaranja konzularnih predstavništava u Kijevu i Njujorku. To što se lideri dviju sila najlakše mogu dogovoriti o bilateralnoj saradnji (ograničenoj, naravno) nije bez značaja za međublokovske odnose i svijet u cjelini. Jer, prije nekoliko godina kada je zategnutost između SSSR i SAD dostigla kulminaciju u datom trenutku ovo bi bilo i te kako značajan i pozitivan detalj. Danas, međutim, kad se Ženevski susret saziva prije svega radi strašne prijetnje nagonim arsenalima konvencionalnog i nuklearnog oružja za budućnost čovječanstva, ovi dogovori imaju samo marginalan karakter.

Ključna tema - smanjenje nuklearnih potencijala i obustavljanje dalje trke u naoružanju biće svakako i najteži i najkrupniji zalogaj Ženevske konferencije. Sovjetski prijedlog da se prepolove sadašnji kapaciteti nuklearnih potencijala koje obe sile imaju u Evropi, Amerikanci su, navodno, prihvatili ali ne i uz uslov koji suprotna strana za to postavlja - da Regan odustane od famoznog „řata zvijezda“ ili zvanično nazvane strateške odbrambene inicijative. Tako, mada se obje strane nezvanično slažu sa stvaranjem zone bez nuklearnog oružja u Evropi (što Evropljani s radošću pozdravljaju), malo je vjerovatno da će se u Ženevi već postići i konkretan dogovor o tome ili čak o prvom koraku ka tome. Jer, dogovor bi značio da Sovjeti počnu sa demontiranjem svojih SS-20 raketa, a da Amerikanci povezu „peršinge“ kući. A što se tiče bar ovih posljednjih, oni se upravo u ove predženevske dane istim tempom, ako ne i bržim, postavljaju u baze u Zapadnoj Evropi.

Nadu da će Regan na susret u Ženevi doći ipak sa više popustljivosti, nego što to zvanično najavljuje, u svom dobro poznatom stilu velikih riječi, pothranjuje jedna, opet samo naslućena odluka SAD. Riječ je o takozvanim ljudskim slobodama, na kojima je američka strana insistirala svaki put u susretima sa Sovjetima, a loptica im je vraćena u pitanjima diskriminacije i nezaposlenosti u SAD. Ovaj put, čini se, ta tema neće biti dotična, da se ne naruši dobra atmosfera i uzajamna volja za sporazumijevanje. A to već znači da se neki sporazumi, na obje strane zaista žele (što bi trebalo da bude tako), pa da će se, nadajmo se, ali ne previše možda i postići.

M. KARALIĆ

PRENOSIMO Većemji list

STANOVI

Od početka pokretanja akcije „Imaš kuću, vrati stan“ u Pančevu je vraćeno oko 60 stanova. Pančevci, da bi zadržali stan, preko noći su ga iznajmljivali ili poklanjali djeci.

Od 13.000 društvenih stanova u toj opštini se za dobar dio ne zna čiji su, a 2000 stanova se nepravilno koristi. Popisivači su utvrdili da je 150 stanova bespravno useljeno, stan bez pravne osnove koristilo je 487, stan i kuću imala su 242, dva društvena stana 82, a oni koji uopće ne koriste stan čak 1222 Pančevaca.

Ovome treba dodati da su se neki korisnici na vrijeme zaštitili pred zakonom, iako je odluka Izvršnog vijeća Skupštine opštine Pančevo odavno donesena, u tom području još ništa nije učinjeno.

M. JOVANOVIĆ

Doko NINKOVIĆ

REKLI SU...

OKRETANJE BUDUĆNOSTI

Zašto je program ekonomske stabilizacije doživio sudbinu kakvu je doživio - da se ne sprovodi, ili to ide vrlo teško. Kongresne rezolucije moraće objasniti, takođe, uzroke dezintegracionih procesa, pojava autarhije, zatvaranja, jačanje parcijalnih nad zajedničkim interesima. Ako ne osvjetlimo uzroke tih i nekih drugih pojava, nećemo biti u stanju utvrditi jasne i konkretne zadatke Saveza komunista u njihovom prevazilaženju. Naravno sve to treba uraditi krajnje racionalno i operativno, kako bi rezolucije zaista bile okrenute budućnosti, našim obavezama za izvlačenje zemlje iz krize i obezbjeđivanje stabilnog i dinamičnog razvoja zemlje na osnovama samoupravljanja.

(Vidoje Žarković, predsjednik Predsjedništva CK SKJ)

UDAR NA INTERESE

Posljednjih mjeseci povećali smo odgovornost za rješavanje čvorova u Federaciji. SIV je predložio značajne zakone koji će ubrzati ostvarivanje stabilizacije. Međutim, oni donose najveću teritorijalnu preraspodjelu nacionalnog dohotka poslije rata. To udara u dosadašnje pozicije i interese, otuda su različiti prilazi i mišljenja.

(Ivan Stambolić, predsjednik CK SK Srbije)

SOCIJALNO-KLASNA STRUKTURA SAVEZA KOMUNISTA: LAKTAŠI

MOŽE I BOLJE

Opštinska organizacija Saveza komunista u Laktašima ima 1527 članova SK. Ni malo ni mnogo za komunu sa 27 hiljada žitelja. Od početka 1978. godine, kada je na evidenciji bilo 950. organizacija je svake godine postojala jača za prosječno 80 novih članova. Do 1982. godine omasovila se za oko 500 komunista i u strukturi novoprimitljenih imala je najviše radnika, omladine, poljoprivrednika, boraca. Od tada, a to je više od 3 godine, broj članova SK povećao se za samo 100, što smo po sebi dovoljno govorili.

Prošle godine, na primjer, primljeno je 36 novih članova među kojima 10 radnika i 5 zemljoradnika, dok je istovremeno sa evidencije, iz raznih razloga, skinuto 40 imena. Među njima je bio znatan broj neposrednih proizvođača. Tokom prvog polugodišta ove godine u SK je primljeno 17 novih članova, od kojih četiri neposredna proizvođača i 9 nezaposlenih.

Danas je u opštinskoj organizaciji SK 480 radnika neposrednih proizvođača, što je 31 odsto od ukupnog broja. Uz njih je 162 poljoprivrednika i 885 po statistici - „ostalih“.

Mladi su i dalje brojni mada ne kao ranije i trenutno ih je 441 ili 29 odsto. Slično je i sa ženama kojih je 428 ili 28 odsto.

Čini se, a to potvrđuju i prijedlozi buduće strukture Opštinske konferencije i Opštinskog komiteta SK da je sadašnja struktura članova odraz strukture stanovništva komune i da predstavlja realnost. Uz broj onih koji su iz neposredne proizvodnje i poljoprivrede, tu su 94 prosvjetna radnika, 31 iz oblasti zdravlja, 238 administrativnih, nešto više od stotinu rukovodećih, 90 penzionera, 125 nezaposlenih i manji broj učenika i studenata.

Valja napomenuti da ni broj poljoprivrednih proizvođača u članstvu SK ne odgovara njihovom broju u strukturi stanovništva komune. S obzirom da je poljoprivreda jedan od osnovnih pravaca razvoja komune, postavlja se pitanje mogu li se za opredjeljenje SK u ovoj oblasti izboriti malobrojne OOSK na selu. Dio odgovora je sadržan i u ocjeni sadašnjeg stanja u poljoprivredi komune koje nije zadovoljavajuće.

Kako su pitanja organizacionog i kadrovske jačanja OOSK i opštinske organizacije u cjelini, česta tema u Opštinskom komitetu, treba očekivati da će se stvoriti povoljniji odnosi u socijalno-klasnoj strukturi članstva.

B. DAVIDOVIĆ

„GLAS“ List Socijalističkog saveza radnog naroda

Opštine osnivači: Banjaluka, Bosanska Gradiška, Čelinac, Kotor-Varoš, Laktaši, Prnjavor, Skender-Vakuf, i Srbac.

Izdaje i štampa NIGRO „Glas“ Banjaluka, Ulica AVNOJ-a 93.

Predsjednik Poslovnog odbora NIGRO „Glas“ Edhem Čizmić

Direktor i odgovorni urednik Nebojša Radmanović

Uređuje Redakcijski kolegij: Mirko Klajna, (banjalučka hronika) Enis Krtić, (popodnevni desk) Tomo Marić, (sport), Miloš Milinović (Bosanska krajina), Arif Skaka (tehnička redakcija), Sabira Piragić (desk), Nada Pevačić (kultura), Nebojša Radmanović (direktor i odgovorni urednik), Fadil Smačić (hronika), Dragiša Spremo (Nedjeljni Glas).

Novinski savjet lista „Glas“ Ivan Anđrić, Nusreta Borić (predsjednik) Edhem Čizmić, Mileško Čerketa, Jovo Kertez, Radojka Kazmanović, Predrag Lazarević, Olo Marušić, Isam Mehić, Braško Pivačević, Nebojša Radmanović, Gvozden Rogošić, Neman Trifunović, Franjo Vardić.

Prvi broj „Glas“ izašao je kao organ NOP-a za Bosansku krajinu u Župici kraj Drvara, 31. jula 1943. godine. Poslije oslobođenja „Glas“ izlazi u Banjaluci kao organ Oblasnog narodnog fronta do juna 1951. Od IX 1953. izlazi kao organ SSRN pod imenom „Banjalučke novine“, a od 29. novembra 1955. pod imenom „Krajiške novine“. Od 13. maja 1963. list ponovo izlazi pod imenom „Glas“. Ukazom Predsjedništva SFRJ od 19. jula 1968. „Glas“ je odlikovan Ordenom zasluga za narod sa srebrnim zrcama. Od 8. februara 1983. „Glas“ izlazi kao dnevni list.

JUČE PUŠTENA U SAOBRAĆAJ OBNOVLJENA DIONICA BANJALUČKE ULICE MARŠALA TITA

Još ljepša aleja

BANJALUKA, 15. novembra - Danas, tačno u podne prošli su prvi automobil rekonstruisanim dijelom Ulice maršala Tita od Narodnog pozorišta Bosanske krajine do nekadašnjeg Titovog druma Posao građevinarstva OOUR-a „Put“ je sada završen, a ispunjene su i želje hiljada Banjalučana da njihova najljepša aleja dobije novi asfaltni pokrivač. Ulicu je u saobraćaj, simboličnim presijecanjem trake, pustio Tomo Đurđević, potpredsjednik u

izvršnom odboru Skupštine opštine Banjaluka Svečanosti, kojoj je prisustvovalo i nekoliko stotina građana, svoj prilog su dali i članovi Kulturno-umjetničkog društva „Taras Ševčenko“. Na red su prilikom prolaska prvih automobila obnovljenim kolovozom, pazile saobraćajne patrola banjalučkih osnovnih škola.

S. Š.
Snimio: D. RELJIĆ

RADNI DOGOVOR U OVSS BANJALUKA SA PREDSTAVNICIMA OUR-a KOJE SU DEVETOMJESEČNO POSLOVANJE ZAVRŠILE SA GUBITKOM

Ugrožen standard

● **Šta se, s obzirom na kretanja u proizvodnji, može očekivati do kraja godine, koliko umanjenje ličnih dohodaka utiče na motivaciju radnika i koliko su oni uključeni u rješavanje nastalih problema - samo su neka od pitanja o kojima je raspravljano na ovom skupu**

BANJALUKA, 15. novembra - Negativno poslovanje po periodičnom obračunu povlači zakonske sankcije u pogledu isplate ličnih dohodaka radnicima u organizacijama udruženog rada koje su iskazale gubitak. A to opet ima često za posljedicu gubljenje motivacije radnih ljudi u situaciji kad bi trebalo uložiti vanredne napore za prevladavanje nastalih teškoća u kolektivu, jer umanjeni lični dohodi često ne mogu obezbijediti minimum egzistencije radnih ljudi i njihovih porodica.

Ovo su samo neki od gorućih problema koji su najčešće isticali u toku radnog dogovora koje je organizovalo Predsjedništvo Opštinskog vijeća Saveza sindikata Banjaluka sa predstavnicima organizacija Sindikata iz onih radnih sredina koje su se zbog gubitaka u prvih devet mjeseci našle pred

nizom teškoća koje valja rješavati kako bi se do kraja godine stanje koliko - toliko popravilo.

Učesnici u ovom skupu pokušali su da daju presjek situacije u svojim kolektivima, kao i odgovor na pitanja šta se preduzima u pravcu poboljšanja, kakvo je stanje nakon deset mjeseci i šta se s obzirom na kretanja u proizvodnji, može očekivati do kraja godine. Pored problema vezanih za narušavanje životnog standarda i opšteraspoloženje radnika bilo je riječi i o tome koliko su radni ljudi upoznati sa stanjem i kolektivu, koliko su uključeni u rješavanje ovih problema. Posebno je isticano i pitanje koliko su osnovne organizacije angažovane i prisutne u čitavoj toj problematiki.

N. S. F.

MRKONJIĆ-GRAD Nomadenje „na crno“

MRKONJIĆ-GRAD - 15. novembra, I pored okolnosti koje je uslovio Zakon o zabrani nomadenja, donesen u SR Hrvatskoj i SAP Vojvodina, ni ove zime neće biti lišeni stočari sa područja mrkonjičke opštine nomadskog ishranjivanja stoke u ravničarskim krajevima. Jednostavno, iako su na vrijeme upozoreni o rigoroznim kaznama i zabrani nomadenja, stočari sa ovog područja će krenuti „na crno“.

Odgovarajuće opštinske službe na vrijeme su stočare upoznale sa mogućnostima eventualnog organizovanog nomadenja u okolini Bosanske Dubice. Za organizovano zimovanje stada potrebno je bilo obezbijediti uvjerenje o zdravstvenom stanju stada - cijepljenju protiv bedrenice i brucelozne. Još jesenas se dosta učinilo da stočari zimuju u Lijevcu polju, dolini Neretve, ili Semberiji, ali njima se, vjerovatno, poučeni iskustvom iz ranijih godina, i pored rizika i neizvjesnosti, učinilo privlačnije da se otisnu u ravnice oko Siska, Kutine, Čazme, Bjelovara, Grubišnog Polja, Zagreba, Daruvara, Našica, Valpova, Vukovara, Osijeka...

Šta će se dogoditi i kakva će sudbina zadesiti uporne nomadstočare, teško je reći. Vjeruje se, ipak, da će oko 45 ovčara sa oko 20 stada i nešto preko 4.000 grla stada naći na relaciji planinski visovi i ravnice oko rijeke Save.

L. S.

BANJALUKA

AEROZAGADENJE

Prema podacima dobijenim od banjalučkog Instituta zaštite za 14. i 15. oktobar 1985. godine, koncentracija sumpor-dioksida po kubnom metru izmjerena je u Centru 47, Boriku 76, Mejdanu 73, Vrbanji 89, Česmi 96 i Delibašinom selu 83 mikrograma. Dozvoljena gornja granica kratkotrajne koncentracije iznosi 500, a dugotrajne 150 mikrograma.

Koncentracija čađi po kubnom metru izmjerena je u Centru 70, Boriku 72, Mejdanu 81, Vrbanji 55, Česmi 50, Delibašinom selu 42, a dozvoljena gornja granica i kratkotrajne i dugotrajne koncentracije je 150 mikrograma.

BOSANSKA GRADIŠKA

Djeca pjevaju slobodi

BOSANSKA GRADIŠKA, 15. novembra - Manifestacijom „Djeca pjevaju slobodi“ u Bosanskoj Gradišci će se 6. decembra obilježiti ovogodišnji jubilej, 40-godišnjica od stvaranja Republike, oslobođenja i pobjede nad fašizmom, te 35 godina samoupravljanja. SIZ kulture i Književni klub „24. april“ iz Bosanske Gradiške su raspisali nagradni literarni konkurs za izbor najbolje pjesme na temu „Djeca pjevaju slobodi“. Žiri će od prispjelih radova izabrati najbolje, čiji će autori učestvovati na istoimenoj manifestaciji koja će biti priredena u gradskom Domu kulture. Autorima najboljih pjesama biće dodijeljeno pet nagrada u vrijednosti od dvije do šest hiljada dinara. Na ovom konkursu mogu učestvovati po tri učenika iz svake škole sa područja bosanskogradiške opštine, a radove treba slati do 1. decembra na adresu: SIZ kulture Bosanska Gradiška.

V. S.

SEKUNDARNE SIROVINE

BANJALUKA, 15. novembra - Članice Rudarsko-metalurškog kombinata „Zenica“ dobiće u ovoj godini u vidu sekundarnih sirovina 51 hiljadu tona starog željeza, 29 hiljada tona željezne strugotine i 2,5 hiljade tona gusa, a želja je da se iduće godine ova isporuka poveća. Naime, u RMK-a su izračunali da bi od bosanskohercegovačkih sakupljača sekundarnih sirovina mogli da dobiju 6.100 tona starog gvožđa.

32.000 tona strugotine i 3.000 tona gusa.

To je rečeno na današnjem sastanku članova Posloводства SOUR-a RMK-a „Zenica“ i SOUR-a „Sirovinapromet“ iz Sarajeva, koji je održano u banjalučkom Domu kulture. U narednom srednjoročju planira se da će u Bosni i Hercegovini biti prikupljeno 638.000 tona starog željeza, 241.000 tona strugotine i 54.000 tona gusa. Na bazi ovih

planova pravljani su i planovi Rudarsko-metalurškog kombinata, jer je sekundarna sirovina dobila strateški značaj. Današnji sastanak bio je, u stvari, zajednički dogovor kako prevazići probleme koji su opteretili sakupljače sekundarnih sirovina. RMK je spreman da uložiti značajna sredstva kako bi osposobio sakupljače za što kvalitetniji rad.

R. M.

TEMATSKA KONFERENCIJA OMLADINE RMK ZENICA

BIHAĆ DOMAĆIN

BIHAĆ, 15. novembra - Osnovna organizacija Saveza socijalističke omladine Krajina metala iz Bihaća domaćin je ovogodišnje četvrte tematske konferencije mladih RMK Zenica koja se održava danas i sutra u Bihaću u prostorijama Doma JNA. Na ovom skupu okupilo se 350 mladih iz sastava RMK Zenica, a konferenciji će prisustvovati i Elida Čaušević, predsjednik Republičke konferencije SSO BiH i članovi poredsjedništva OK SSO Bihaća.

F. P.

SANSKI MOST: U MJESNOJ ZAJEDNICI DEMIŠEVCI

Dogradnja vodovoda

SANSKI MOST, 13. novembra - Mještani Demiševaca u toku ove godine počće dogradnju postojećeg vodovoda. Predračunska vrijednost za proširenje postojećeg vodovoda iznosi oko 3 miliona dinara, a investitor je sama mjesna zajednica. Sredstva će obezbijediti radni ljudi i građani ove mjesne zajednice ličnim učešćem od 30 hiljada dinara po zaposlenom i 600 hiljada dinara po privremeno zaposlenom u inostranstvu.

Mjesna zajednica je sklopila ugovor sa izvođačem radova Zanatsko-proizvodnom uslužnom zadrugom „Sana“ koja treba u toku ovog mjeseca da počne radove na proširenju vodovoda.

V. H.

OPŠTINSKI ODBOR SUBNOR-a SKENDER-VAKUF

Značajnije učešće

SKENDER-VAKUF - 15. novembar - Danas je u Skender-Vakufu održana sjednica Opštinskog odbora SUBNOR-a na kojoj je usvojen program i plan društveno-političke aktivnosti u pripremanju provedenju izbora u boračkoj organizaciji ove komune. Programom je obuhvaćena cjelokupna aktivnost članstva ove društveno-političke organizacije u izborima. Na današnjoj sjednici istaknuto je da, cijeneći sadašnji društveno-ekonomski trenutak naše zajednice, borci trebaju da još snažnije pridu rješavanju društvenih proturječnosti i nagomilanih teškoća.

Z. KOPANJA

SKENDER-VAKUF

Bliže svijetu

SKENDER-VAKUF, 15. novembra - Sve se više potvrđuju mišljenja da će izgradnja puta Skender-Vakuf - Turbe uveliko ubrzati razvoj skendervakufskih sela i nekad zabite zaseoke približiti svijetu. Iako se put još gradi, žitelji okolnih skendervakufskih sela dobrovoljnim akcijama i vlastitim ulaganjima izgrađuju priključne puteve na ovaj regionalni put. Najsvježiji je primjer izgradnja priključnog puta za Melinu. Mještani ove mjesne zajednice svakodnevno izvode akcije, a ličnim sredstvima obezbjeđuju potreban materijal, tako da nije daleko dan kada će Melina biti bliže centru komune.

Stipan Aščić, predsjednik MZ Melina kaže: - Dužina ovog puta koji mi radimo je 2.800 metara. Svi mještani su bez izuzetka prionuli na posao i očekujemo da ćemo sve poslove završiti do prvih snjegova.

Izgradnjom ovog priključnog puta za Melinu takođe će skratiti i rastojanje između MZ Dobratići i Skender-Vakufa, pa su se u izgradnju uključili i mještani Dobratića.

Z. K.

JUČE UJUTRO U ZAGREBU

Umro narodni heroj Pero Car

ZAGREB, 15. novembra (Tanjug) — Jutros je u zagrebačkoj Vojnoj bolnici umro narodni heroj, jedan od organizatora ustanka u Hrvatskoj i predsjednik Predsjedništva Socijalističke Republike Hrvatske Pero Car.

Pero Car rođen je 1920. godine u Novakima, opština Zaprešić. Završio je Višu političku školu „Đuro Đaković“. Nosilac je „Partizanske spomenice 1941.“ a član Saveza komunista od 1939. godine.

U napredni radnički i omladinski pokret uključio se još 1937. godine kada postaje sekretar mjesne organizacije SKOJ-a u Novskoj. Za vrijeme NOR-a bio je na odgovornim vojno-političkim dužnostima od komesara čete do zamjenika komesara divizije.

Po oslobođenju obavljao je mnoge partijsko-političke dužnosti. Uz ostalo, bio je sekretar Okružnog komiteta KP Osijek, član Izvršnog vijeća Sabora, član CK SKH, savezni narodni poslanik, predsjednik Republičkog odbora SUBNOR-a i u dva mandata i član Predsjedništva SR Hrvatske.

Odlikovao je sa više ratnih i mirnodopskih odlikovanja, među kojima i Ordenom narodnog heroja i Ordenom jugoslovenske zvijezde s lentom.

TELEGRAMI SAUČEŠĆA

U telegramu saučešća koji je, povodom smrti Pere Cara, Predsjedništva SR Hrvatske i porodici uputio Radovan Vlačković, u ime Predsjedništva SFRJ, između ostalog se kaže: da su smrću Pere Cara hrvatski narod i svi narodi i narodnosti Jugoslavije izgubili istaknutog revolucionara i radničkog borca koji je u svim razdobljima naše borbe davao puni doprinos pobjedi jugoslovenske socijalističke revolucije.

Telegrame saučešća uputili su i predsjednik Predsjedništva CK SKJ Vidoje Žarković i predsjednica Saveznog Izvršnog vijeća Milka Planinc.

DAN ŽALOSTI

ZAGREB, 15. novembra (Tanjug) — Izvršno vijeće Sabora SR Hrvatske donijelo je odluku o proglašenju dana narodne žalosti u SR Hrvatskoj.

U povodu smrti predsjednika Predsjedništva Socijalističke Republike Hrvatske, narodnog her-

oja Pere Cara proglašava se 19. novembra 1985. godine (utorak) danom narodne žalosti u SR Hrvatskoj.

Toga dana će se na svim državnim i javnim zgradama istaknuti zastave na pola koplja i otkazati sve javne manifestacije.

KATASTROFALNE POSLJEDICE ERUPCIJE VULKANA U KOLUMBIJI

● Prve procjene govore o 15 do 25 hiljada žrtava erupcije vulkana Nevado de Ruis koji je mirovao od 1.595. godine, sa izuzetkom jedne manje erupcije 1.845.

LIMA, 15. novembra (Tanjug) — Svega stotinjak kuća mjesta Armero, u centralnoj kolumbijskoj provinciji Kaldas ostalo je čitavo poslije katastrofalne erupcije vulkana Nevado de Ruis u Andima. Sve ostale, u kojima je - strahuje se - možda nastradalo i do 20 hiljada ljudi, potpuno su prekrili mulj, voda i pepeo pobješnjelog vulkana.

-Kao da je došao kraj svijeta, rekao je jedan od prvih novinara koji je stigao na mjesto tragedije. On kaže da je oko 90 odsto Armera uništeno.

Vulkan je već dva mjeseca nagovještavao mogućnost ponovnog „budenja“, jer je počeo da izbacuje crni dim. Niko, izgleda, to nije uzimao za ozbiljno, vjerujući da se uspavani džin neće probuditi poslije četiri stoljeća „drijemanja“. Vulkan je mirovao od 1595. godine, sa izuzetkom jedne manje erupcije zabilježene 1845. godine. Šest sati prije glavne erupcije, dogodila se manja eksplozija u krateru vulkana i tada je jedan broj stanovnika, ipak, evakuisan. Mnogi koji to upozorenje nisu shvatili ozbiljno, ostali su kasnije zadržani drugom, mnogo žešćom erupcijom.

Erupcijom vulkana pogođena je teritorija na oko 200 kilometara anaokolo. Teritorija je proglašena opasnom zonom.

Erupcija vulkana uništila je nekoliko veoma važnih saobraćajnica.

PAKAO U PODNOŽJU ANDA

što još više otežava akciju spašavanja. Užarena lava otopila je bijele vrhove Anda, pa se ogromna količina vode slija u obližnje riječice koje su se izlile iz korita. Prema pričanju

preživjelih, nabujale rijeke nose stotine leševa. Istovremeno, sa neba se stuštila provala oblaka, što je po, svemu sudeći, pojava povezana sa erupcijom vulkana.

Užareni pepeo pokrio je veliku teritoriju, čak do mjesta Arauka, na granici sa Venecuelom. U tom kraju najviše je stradalo mjesto Ciničina gdje je život izgubilo najmanje hiljadu osoba.

U Kolumbiji vlada mobilno stanje. Sva sredstva informisanja, uključujući radio i televiziju, stavljeni su na raspolaganje vladi.

Kao i toliko puta u sličnim nesrećama, i ovom prilikom došla je do izražaja ljudska solidarnost. Saopšteno je da su vlade SAD, Španije, Kanade i Venecuele najavile pomoć u lijekovima, krvnoj plazmi, odjeći i opremi za smještaj ugroženih.

Akcija spašavanja preživjelih se nastavlja. Najvjerovatnije da će mnogi stanovnici drugih naselja blizu vulkana biti evakuisani zbog mogućnosti poplava jer kiša i dalje lije, sve više puneći korita rijeka Kauka i Magdalena.

OKO 20 HILJADA MRTVIH

LIMA, 15. novembra (Tanjug) — Prema prvim zvaničnim procjenama, broj žrtava katastrofalne lavine od mulja, izazvane erupcijom vulkana Nevado del Ruis, kreće se između 15 i 20 hiljada.

Kolumbijski ministar zdravlja Rafael de Zubirija koji je juče obišao čitavo pogođeno područje, naveo je sinoć tu cifru kao moguć broj žrtava, ali je dodao da je još nemoguće dati konačan sud o tome.

BORISAV SREBRIČ U POSJETI DEMOKRATSKOJ REPUBLICI NJEMAČKOJ

Unapređenje saradnje

BERLIN, 15. novembra (Tanjug) — Potpredsjednik Saveznog izvršnog vijeća Borisav Srebrić, zajedno sa članovima jugoslovenske delegacije koji su ovdje učestvovali u završnim konsultacijama planskih i spoljnotrgovinskih organa dviju zemalja, posjetio je danas Fabriku elektroaparata — EAW u Berlinu.

Posjeta potpredsjednika SIV-a Borisava Srebrića NJDR izvršava se sutra, kada će se obaviti i potpisivanje protokola o rezultatima završnih konsultacija planskih, spoljnotrgovinskih i privrednih organa i organizacija SFRJ i Njemačke DR o mogućnostima privredne i naučno-tehničke saradnje u periodu od 1986. do 1990. godine.

ZAVRŠEN PLENUM CK RKP

USVOJEN PLAN RAZVOJA

BUKUREŠT, 14. novembra (Tanjug) — U Bukureštu je danas usvajanjem predloženih dokumenata završena dvodnevna sjednica CK rumunske KP. Razmotreni su i usvojeni plan društveno-ekonomskog razvoja zemlje za 1986. plan razvoja industrije i poljoprivrede u isto godini, projekt državnog budžeta za 1986. i plan za poboljšanje snabdijevanja stanovništva i privrede. Osim toga, Centralni komitet je razriješio dužnosti dvojicu dosadašnjih sekretara CK Jona Radua i Ilje Verdeca, izabrao tri nova sekretara: Štefana Andreja, Korneila Pakostu i Mariju Giculiku.

MOSKVA

UMRO MARŠAL POKRIŠKIN

MOSKVA, 15. novembra (Tanjug) — Ovdje je saopšteno da je prije dva dana umro maršal sovjetske avijacije 72-godišnji Aleksandar Pokriškin. On je trostruki heroj SSSR-a, bio je svojevremeno zamjenik glavnog komandanta jedinica protivavionske odbrane, a od 1981. godine bio je na listi generalnih inspektora Ministarstva odbrane Sovjetskog Saveza.

OKONČANA DVODNEVNA KRIZA IZRAELSKJE VLADE

Šaron se izvinjava

KAIRO, 15. novembra (Tanjug) — Dvodnevna kriza izraelske vlade je okončana prošle noći. Ministar trgovine i industrije Ariel Šaron, koji je veoma žestoko napao politiku premijera, pristao je da se javno izvini Perezu za sve uvrede koje mu je nanio proteklih dana. Perezu je to u ovom trenutku bilo dovoljno, pa je i on povukao svoj pismeni zahtjev da se Šaron isključi iz vlade.

Za posljednje dvije godine to je bio drugi slučaj da Ariel Šaron izaziva krizu izraelske vlade. Prvi put krizu je izazvao 1983. godine, kada je pod žestokim pritiscima morao da podnese ostavku na resor ministra odbrane, jer je nepopitno utvrđeno da „indirektno“ snosi krivicu za pokolj palestinskog stanovništva u izbjegličkim logorima u Sabri i Šatili.

VIDOJE ŽARKOVIĆ NA TEMATSKOJ KONFERENCIJI SK SOUR-a INA

Stabilizacija bez kolebanja

ZAGREB, 15. novembra (Tanjug) — Ukupan brzi razvoj i u oblasti energetike u nas moguć je samo cjelovitim ostvarivanjem Dugoročnog programa ekonomske stabilizacije, što je od izuzetnog značaja i za prevaziženje etatičkih odnosa, administrativnih rješenja i pojava teritorijalnog zatvaranja. Dugoročni program ekonomske stabilizacije, iako je na riječima jednoglasno prihvaćen, ostvaruje se u društvu, međutim, nedosljedno, parcijalno, sa puno kolebanja i otpora.

To je istakao predsjednik Predsjedništva CK SKJ Vidoje Žarković sudjelujući danas u radu tematske konferencije SK SOUR-a INA u Zagrebu. Žarković je ukazao da je bez odlučne akcije ekonomsku krizu i njome potencirane probleme nemoguće riješiti. Pri tome je upozorio da smo sada suočeni sa nedopustivim sporostima u ostvarivanju dogovorenog. Takvo stanje se, istakao je Žarković, mora promijeniti, jer se u protivnom time ugrožavaju i naša dosadašnja velika dostignuća i tekovine naše revolucije.

Žarković je dalje naglasio da je SOUR INA sa svojih 33.000 zaposlenih dvadesetak godina na najvišem mjestu na jugoslovenskoj ljestvici uspješnih privrednih organizacija.

BOSANSKOHERCEGOVAČKO VIĐENJE NARODNOG ZAJMA ZA ZAPOŠLJAVANJE

Zajam nije socijala

SARAJEVO, 15. novembra (Tanjug) — Dok se u drugim republikama i pokrajinama vode diskusije o (ne)svršishodnosti narodnog zajma za zapošljavanje, u Bosni i Hercegovini, gdje su sve činjenice za i protiv odvagane u višemesečnoj najširoj javnoj raspravi, aktivnosti na njihovom ostvarivanju ulaze u završnu fazu.

Radni ljudi i građani u svim organizacijama i zajednicama, ovih dana već razmatraju detalje programa dodatnog zapošljavanja u narednih pet godina, kako bi se 166 milijardi dinara, koliko će se prikupiti narodnim zajmom, mjesnim samodoprinosima i posebnim republičkim porezom na dohodak organizacija udružene rada, što bolje upotrijebilo.

Pored 277.000 radnika koji će u narednom planskom petogodištu posao dobiti na osnovu redovnih programa razvoja, u tom periodu, dodatnim sredstvi-

● U SR Bosni i Hercegovini, gdje su sve činjenice za i protiv odvagane u najširoj višemesečnoj raspravi, aktivnosti u završnoj fazi ● Osim redovnog zapošljavanja 277.000 radnika dodatnim sredstvima u narednom planskom periodu treba da se zaposli još 100.000 radnika

ma, treba da se zaposli još 100.000 radnika. Pažnja građana usmjerena je upravo na strogo namjensko iskorišćavanje dodatnih sredstava, a jednaka pažnja poklanja se projektima za ekonomično zapošljavanje, koji će se finansirati iz ovih sredstava. Poslovne banke u Bosni i Hercegovini „zatrpane“ su zahtjevima OOUR-a za kreditima radi proširenja kapaciteta, uvođenja novih smjena, nabavku nedostajuće opreme za zaokruživanje proizvodnog procesa, za nabavku rasne stoke i mehanizacije za proizvodnu kooperaciju i

udruživanje zemljoradnika. Sredstva zajma pomoći će da se mnogi od tih projekata konačno, uz ekonomično zapošljavanje, ostvare.

Republički program u BiH jasno je utvrdio da se iz sredstava za dodatno zapošljavanje neće investirati ni dinar uvanprivredne djelatnosti, energetiku, rudarstvo, crnu i obojenu metalurgiju, baznu hemiju, saobraćaj, šumarstvo, građevinarstvo i stambeno-komunalnu djelatnost. Kad je riječ o izvorima dodatnih sredstava, ne računa se na učešće radnika s prihodima dovi-

U ŠIPRAGAMA NASTOJE DA NOMADENJE
ZAMIJENE ZIMOVINOM U PLANINI

Ovce traže novce

Ako se zimovanje ne obezbijedi, stada idu od nemila do nedraga

● Pet hiljada ovaca na području Zemljoradničke zadruge Šiprage ostaje u zimovini na planini ● Šipraški stočari prezadovoljni ● Stada na raskrsnici

Možemo mi u gradu, pravi priučeni ili takozvani građani, misliti o ovčarima bilo šta: najčešće da su im koštrene torbe i strošci puni para, dasto ovaca daje dvjesto jaganjaca, da seo Prvom maju sa pet-šest ovčijih potomaka zaradi ono što neko ne može ni za pola godine. Ali nakon slike koju smo vlastitim očima vidjeli i vlastitim strahom preživjeli, barem nešto od ovih naopakih stavova mora pasti u vodu.

Sve je očelo ovako: Zemljoradnička zadruga Šiprage pozvala nas je da na licu mjesta vidimo kako 5.000 ovaca sa njihovog područja ostaje u zimovini na planini. Najbliže mjesto sa zimovnikom je Gornja Selačka i imanje Mitra Todorovića do kojeg smo stigli traktorom koji je svoje čvornate točkove opremio i teškim lancima sa „kopitima“, iako snijega nije bilo - toliko je ljuta i besputna ta uzbrdica. „Okovi“ su nas popeli na 1.200 metara nadmorske visine, pod samo nebo.

Tek nakon toga doživljaja može se vjerovati Žilku Ponorcu:

- Prošle zime sam došao kući, da obidem porodicu, dok su moji drugovi čuvali ovce u Podravini. Znam gdje sam rođen, gdje su mi zgrade i gdje živim, ali nisam mogao poznati to mjesto, toliko je snijeg bio.

U Zadrgi Šiprage odlučili su, usprkos svemu, da svoje ovčare i stada počnu ostavljati na planini. Znali su, pri tome, da bespuće i snijeg nisu po jada cijelog tog posla. No, Zakon koji u SR Hrvatskoj reguliše nomadenje donesen je pred prošlu zimu i vrlo je strog. Da bise uopšte krenulo u nizijsku ispašu, potrebno je stada prevoziti, izgraditi priručne zimovnike na prethodno dogovorenim mjestima cijepiti ovce i pribaviti uvjerenje o zdravstvenom stanju, potrebno je kupanje protiv šuge, a mora se ispuniti još cijeli niz zahtjeva.

- Inspekcije su veoma organizovane u Hrvatskoj. U kolima je čitav tim: poljoprivredni inspektor, milicija, sudija za prekršaje i kažnjava se na licu mjesta. Ako nemaš para, imaš ovce koje će platiti i kaznu i odvoz sa teritorije

te opštine - objašnjava Ljubo Perić, koji će ipak i ove zime krenuti u dolinu.

Sa područja šipraške zadruge na zimsku ispašu do Grubišnog Polja, Bjelovara, Podravske Slatine, Valpova, Novog Sada, Pakraca, Sajkaša, Mošarina, Šida... otiču ove zime deset hiljada ovaca i stotinu čobana.

- Mi, dakle, ove zime ostavljamo na planini od svake tri jednu ovcu - govori Miodrag Romić, direktor Zadruga. - To je veliki uspjeh, iako smo i prošlih zima imali jedan broj ovaca u planinskim zimovnicima. Ali, sada smo probili 17 kilometara traktorskih puteva koji nam bar do jesenjih kiša služe za doturanje hrane u sva naša važnija područja proizvodnje. U ovom što smo započeli napreće su dvije stvari: sredstva i ljudski životni uslovi za ovčare u planini. Nešto smo učinili i kod Mitra Todorovića, pa neka on kaže.

- E, pa, ljudino, ja bi ovako izgovorio: dao sam za struju do moje kuće 140 miliona dinara. Zadruga mi je pomogla u kopanju rupa i još u materijalu, otprilike desetinu. Došao je i put do mog prebivališta. Jest' da je više livadski, oću reći za vrijeme kad nema blata, ali evo danas je traktor dovukao trideset vreća vještaka i hrane Imam ovdje i prostoriju u kojoj će biti kupatilo, a vodovod sam sagradio prije šest godina. Za 7 kilometara cijevi Zadruga mi je pomogla sa ondašnjih pola miliona. Još da vam velim da mi je neku veće Zadruga dala i televizor - veseli se Mitar Todorović.

Mitrovo vraćanje u prošlost nije tako ružičasto.

- Prije osam godina došao sam sa ženom i četvoro djece u jednu udžericu. Imao sam četiri ovce, kravu i tele. Sada sam došao do ove kuće (čitaj: brvnare) koja ima i zvonice i svemu mi je Zadruga pomagala, pa ja već nekoliko godina ne idem u nomadenje. Mojararunica pokazuje da i ovdje postižemo isto što i ovčari koji silaze u niziju, nekad i veću kilazu jaganjaca.

Zemljoradnička zadruga Šiprage je pred prošlu zimu avansirala 7 miliona dinara pomoći

ovčarima koji ostaju. Ove zime ta će se brojka popeti na 20 miliona. Čobanima se dovozi hrana (sijeno osiguraju sami) koju će otplaćivati postupno. Pomaže im se u izgradnji zimovnika, jer dosadašnja „tehnologija“ uzgoja ovaca podrazumijevala je samo torove za ljetnji boravak, a za ostanak u planini potrebna je topla zgrada za 150-200 ovaca.

Ipak, svih potrebnih sredstava nema. Zadruga je u ovoj godini platila 250 miliona dinara samo kamata a, s druge strane, jedna kačica (kojima se pomažu proizvođači sira) već sada košta 2.500 dinara. Prava ekonomska istina o ostanku na planini i opstanku uopšte ovaca i ovčara je u činjenici da se radi o velikoj investiciji u proizvodnju hrane. Svako drugo shvaćanje i rješavanje tog problema neće donijeti rezultate. Tačno je da postoje ovčari koji su se obogatili, koji su u gradu i kuće podigli i koji su se na osnovu tog kapitala počeli baviti švercom i unosnijim poslovima. Ali je tačnije da ovčarstvo propada i daje zadnji čas da se nešto učini.

- U mom zaseoku, Marićima, bilo je nekad nas dvadeset čobana a sada sam ostao samo ja, objašnjava Petar Marić.

O preorijentaciji ovčarstva nauka je rekla svoje. Već su izvedeni ogledi gdje se pokazalo da se proizvodnja sijena može povećati kroz travne smjese i upotrebu vještačkog gnojiva. I agrarna politika i zakon su rekli svoje. Stav Kombinata Bosanska krajina je da se za godinu dvije prestane sa nomadenjem. Priroda je takođe rekla svoje: ako planina ne postane hranilište ovce čeka izumiranje.

Mi u Šipragama činimo mnogo, ali sami ne možemo, potrebno je zalegnuti cijeli agrolanac. Doduše, imamo 300 udruženih i 500 kooperanata, pripremili smo i radne knjižice koje ćemo uručiti do Nove godine. Idemo na izgradnju ovčarskih mini-farmi gdje ćemo učestvovali sa 50 posto sredstava. No, štajesa mehanizacijom, boljim putevima, vodom bez koje nema farmi, šta je sa strujom. Veliki je problem, na primjer, usitnjen posjed, Mitar je

godinama, kupovao njivicu po njivicu da bi danas došao do 200 dunuma zemlje koja može nositi dovoljno sijena uz agrotehničke mjere i nauku. Ali na ovom našem području nekad su Kovačevići bili poznati ovčari, imali su 3.000 ovaca i živjeli u zajedničkoj porodici. Sada su se razdijelili na 23 ognjišta i nemaju nijednu ovcu. Mali posjed ne može nositi veliko stado, potkrepljuje Miodrag Romić.

- Koliko bi sredstava bilo potrebno za ulaganje u ovčarstvo na području vaše zadruge?

- Ovisi o tome šta se hoće, da li zadržati sadašnji nivo ili ići dalje, omogućiti mladim ljudima da ostanu i da nastave proizvodnju. Ali svakako je potrebno manje nego za neke fabrike na ledini. Pogledajmo primjer „Vitaminka“. Za saniranje gubitaka potrebno je blizu 300 miliona dinara. Jasno mi je da „Vitaminka“ iz sebe vuče cijeli proizvodni lanac i da je to staraška fabrika Kombinata, ali zamislite da se toliko uloži ovdje u ovčarstvo. Mislim da bi onda vijesti o nerazvijenosti stizale iz Švicarske.

Ako je novost podatak s početka ove priče da trećina ovaca ostaje na planini, onda ćemo i završetak učiniti takvim. Mitrov sin Nedeljko završio je osmoljetku i sa to malo matematike sračunao da je bolje postati ovčar i čuvati ovce nego potucati se od nemila do nedraga i, u Sloveniji ili Hrvatskoj, biti barakaš i nekvalifikovani radnik.

- I šta kaže računica?

- Pa, u fabrici bi za mjesec dobio 2 miliona a od ovčarstva godišnje najmanje stotinu.

Ovčarstvo je stiglo na prekretnicu. Za godinu ili dvije možemo uništiti cijelo maličino stado ili mu omogućiti procvat. Jer, sve ovo što se od oslobođenja događalo samo je svjedok da društvo ništa nije ulagalo u tu granu poljoprivrede i stoga je nomadenje normalna posljedica neorganizovanosti. Sad je došla doba da se izvrati i društveni čurak i društveni džep.

Anton KASIPOVIĆ
Rajko VASIĆ

SUSRET
U LAMINCIMA

Šta osta od udruživanja?

● Kada bi se planirala proizvodnja, zemljoradnik bi imao veću obavezu da je isporučiti, zadruga da je organizuje, a prerađivačka industrija da prihvati sirovine po dogovorenim cijinama - kaže Stojan Vuković, zemljoradnik iz Laminaca i predsjednik Akcione konferencije SK ZZ Bosanska Gradiška.

Stojan Vuković, mladi zemljoradnik iz Laminaca, nije se mnogo dvoumio kada je trebalo donijeti odluku i opredijeliti se za poljoprivredu. Rad u „preduzeću“, znao je, bio je sigurniji, ali je, ipak, više vjerovao u zemlju i zadrugu s kojom se, čim se za to pokazala prilika, i udružio.

- I sada se još uvijek pitam jesam li ja stvarno udružen! Možda sam udruživanje pogrešno shvatio, pa mi je teško da se prilagodim odnosima koji sada postoje između zadruge i udruženih zemljoradnika. Nisu to odnosi na koje smo računali dok smo potpisivali samoupravni sporazum o udruživanju. Mnogo toga se svelo sa mo na taj potpis, pa udruženi zemljoradnici opravdano postavljaju pitanje svog položaja.

● Udruženi zemljoradnici imaju veća prava od neudruženih?
- Ne može se sve svoditi na to da li će udruženi zemljoradnik prije dobiti mineralna gnojiva od neudruženog. Jeste da je i to važno, ali su druge stvari, po mom mišljenju, mnogo važni. Eto, na primjer, to planiranje proizvodnje na posjedima udruženih zemljoradnika. Mnogo se o tome govorilo, ali se ništa nije učinilo da se proizvodnja planira. Kada bi se planiralo, zadruga bi imala veću odgovornost, zemljoradnik veću obavezu da isporučiti planiranu proizvodnju, a prerađivačka industrija da je prihvati. Sada, obično imamo jednogodišnje ugovore koje potpisuju i udruženi i neudruženi zemljoradnici. I jedni i drugi imaju ista prava i obaveze. Da li u tom slučaju postoji društveno-organizovana proizvodnja za koju se zalažemo?

● Može li zadruga da mijenja te odnose?
- Kako ona to čini kada niko ne stoji iza nje? U Bosanskoj Gradišci imamo klasičnu industriju s kojom nedovoljno saradujemo. Utovljena stoka odlazi u druge klaonice. Ni druga prerađivačka industrija ne nudi više od kupoprodajnih odnosa. Njoj je važno da dođe do sirovina, odnose sa zemljoradnicima treba da razvija zadruga. Mislim da se u takvim uslovima ne može ići na čvršće povezi-

vanje i planiranje proizvodnje. Sve to skupa smanjuje razliku između udruženih i neudruženih zemljoradnika.

● Zemljoradnici se nedovoljno angažuju u samoupravnim i drugim organima, što otežava ostvarivanje njihovih prava?

- Da su zemljoradnici stvarno više uključeni u rješavanje problema s kojima se agrar suočava, teškoće bi se brže i prevazilazile. Ne bi se u tom slučaju dozvolilo da se zemljoradnik u obezbijede sredstva, da mu se pruži stručna pomoć i da, na kraju, proizvodni ostanu neotkupljeni. To pogada udruženi zemljoradnici, koji se osjećaju pomalo napuštenim. Kada se uključe u pojedine rasprave, njihova riječ se nedovoljno sluša, što ih odvraća od većeg angažovanja.

● Čak kada su u pitanju i članovi SK?

- Od udruženih zemljoradnika koji su prihvatili penziono-invalidsko osiguranje svega njih 30 je na području bosanskogradiške opštine uključeno u Savez komunista. U cjelini gledano u SK je malo i udruženih i neudruženih zemljoradnika. Ne treba to shvatiti kao da oni ne žele da budu članovi Partije. Prije bi se reklo da nisu zadovoljni ukupnim odnosima u poljoprivredi koje, kako rekoh, ne mogu mijenjati.

● Neriješeni odnosi odvraćaju mlade da ostanu na selu?

- Ima dosta mladi koji žive na selu, ali se ne bave poljoprivredom. Zbog toga i u SK imamo malo mladih zemljoradnika koji bi mogli više uticati na mijenjanje odnosa i stvaranje povoljnih uslova za proizvodnju. Poljoprivreda može angažovati više mladih što se, u uslovima kada velik broj čeka posao, ne može izgubiti iz vida. Mladi, međutim, ne žele da ulaze u nesigurnu proizvodnju. Sve čemo udruženi ne budu stvarno udruženi i dok se ne izjednače s radnicima u udruženom radu, mladi će se teže odlučivati za rad na zemlji.

● Preduslov za to je i specijalizacija proizvodnje?

- Zadrugi godišnje predam oko 5.000 litara mlijeka, isporučim nešto pšenice i kukuruza, utovim nekoliko junadi. Dosta se preda i ostvari velik prihod. Troškovi su veliki pa nam, na kraju, mnogo ne ostaje. To ne stimuliše na veću proizvodnju i specijalizaciju. U neriješenim odnosima kada zadruga stoji na jednoj, zemljoradnik na drugoj, a prerađivačka industrija na trećoj strani, na jednu proizvodnju, bez obzira na njene prednosti, ne treba računati, kaže Stojan Vuković, zemljoradnik i predsjednik Akcione konferencije SK Zemljoradničke zadruge Bosanska Gradiška.

M. OSMANČEVIĆ

S. Vuković: Zemljoradnik na jednoj, Zadruga na drugoj, a prerađivači na trećoj strani

Nema demokratije bez odgovornosti — u svakom demokratskom odnosu neko nekome za nešto odgovara: Milan Uzelac

Vrijeme izbora približava se sve više, a kako rokovi bivaju bliži, i društveno-politička aktivnost postaje sve intenzivnija. Usvajanjem izbornih dokumenata u Banjaluci je uspješno provedena prva faza predizbornih aktivnosti. Predstojeći poslovi, međutim, složeniji su i teži, pa je to ovih dana neizbježna tema razgovora. Nedavno je, jednom ovakvom radnom dogovoru sa predsjednicima i sekretarima opštinskih komiteta Saveza komunista i predsjednicima opštinskih konferencija Socijalističkog saveza učestvovao i Milan Uzelac, sekretar Savezne konferencije SSRN Jugoslavije. Za kratkog boravka u Banjaluci on se odazvao molbi da za čitaoca „Glasa“ komentariše neka od aktuelnih pitanja koja se odnose na ovu problematiku.

— Društveno-ekonomska situacija u kojoj se odvijaju predizborne aktivnosti je složena, puna protivrjeđa i napetosti. Uz otežano privredno-ekonomsko teškoće i druge krupne zadatke koje sadašnja faza društvenog razvoja postavlja. Kako mislite da će se ova situacija odraziti na izbornu aktivnost, kakva su vaša očekivanja, i gdje vi vidite da bi, eventualno, mogle da nastanu teškoće?

— Mi ne možemo birati vrijeme u kome ćemo održati izbore, jer su oni određeni Ustavom. Sadašnja ekonomska i politička situacija uzrokovana je mnogim činjenicama, i mi moramo realno procjenjivati — izbore držimo u takvoj a ne drugačijoj situaciji: složenoj i ekonomski i politički u pogledu međunarodnih odnosa u kojima, paralelno sa sve izrazitijom povezanošću, dolaze do izraza i razni konflikti, sudari i pritisci. A oni ne zaobilaze ni našu zemlju i njenu međunarodnu poziciju. Sigurno je da ekonomska kretanja, naročito stagnacija u razvoju i njene posljedice u pogledu zaposlenosti, standarda i slično, utiču na svijest i ponašanje, na reagovanje radnih ljudi i građana. Takva situacija iziskuje najširu mobilizaciju na dva plana: na poboljšanje kvaliteta ukupnog političkog života, na veći stepen efikasnosti i odgovornosti u djelovanju institucija političkog sistema. A kad je riječ o izborima, ona traži najširu mobilizaciju radnih ljudi i građana da bismo izabrali taj krupan politički događaj i krupan samoupravni čin najšireg ostvarivanja ustavnih prava radnih ljudi i građana, iskoristili da toj, naširoj kadrovskoj obnovi, koju vršimo u cjelini društva, osiguramo pretpos-

CIVILIZACIJSKI PROBLEMI

— Nas prije svega interesuju naši problemi, ali treba imati u vidu da je i svijet suočen sa takvim, ili sličnim problemima. Oni su zaoštreniji u zemljama u razvoju, ali mi smo suočeni i sa nekim civilizacijskim problemima na prelazu u dvadeset prvi vijek, i moramo promišljati sve one društvene energije koje treba da nas osposobe da te izazove pred kojima stojimo prihvatimo, i da se uspješno sa njima nosimo.

tavke efikasnijeg rada i odlučivanja. Treba realno očekivati da se u vezi sa izborima neposredno i direktno povezuju svi problemi koji se javljaju u društvu i koji se prelamaju u svakodnevnom životu i svijesti radnih ljudi i građana.

KRITIČKI NABOJ — POZITIVNA ČINJENICA

— U predizbornim aktivnostima raspravlja se šta jeste a šta nije od predviđenog urađeno. U sklopu toga sagledaće se rezultati i slabosti u

INTERVJU

„NEDJELJNOG GLASA“

● **Ovoga puta među delegatima i u delegacijama potrebni su nam — borci! Potrebni su poznavaoци stvari, kompetentni ljudi, koje ćemo mjeriti rezultatima rada i koji će biti spremni da prihvate odgovornost**

● **Na otuđenom dohotku od radnika bilo da se radi o opštim ili zajedničkim potrebama bilo o društveno-političkim i samoupravnim interesnim zajednicama — ne može se razviti funkcija delegacije u udruženom radu**

● **Socijalistički savez mora odlučno, svim svojim autoritetom i političkom sposobnošću, stati iza novozabranjenih delegacija** ● **To je centralno pitanje i uslov bez kojeg je nezamisliv dalji razvoj našeg sistema**

provođenju Dugoročnog programa stabilizacije. Treba imati u vidu da su radni ljudi veoma kritični — i prema slabostima u provođenju tog programa, kao i prema nizu drugih teškoća. A organizovane socijalističke snage, kaže se u Programu političke aktivnosti za pripremu i provođenje izbora za delegate i delegacije, treba da djeluje tako da ova kritika postane snaga koja će doprinijeti većoj efikasnosti borbe za provođenje usvojenih stavova. Ne kaže se, međutim, i kako da se to postigne?

— Recept, kako djelovati ne može niko da propiše. Ali, ta kritičnost radnih ljudi i građana prema slabostima, sporostima, odstupanjima, nepotpunom tima — to je pozitivna činjenica. Ona je, koliko realna, toliko i, u svojoj osnovi,

ODOGOVORNOST — PREMA KOME?

— Ta mjera da polazimo od ljudi koji su radom stekli ugled u svojoj sredini je, po meni, ipak odlučujuća. To znači i da će takav čovjek osjećati i odgovornost prema biračkom tijelu, a to je centralno pitanje odgovornosti u društvu uopšte. Već u procesu izbora treba da se začine u društvu odgovornost. Ne — odgovornost prema nekom anonimnom, ko utiče na kadrovsku politiku, već odgovornost prema biračima, prema delegatskoj skupštini itd.

pozitivno usmjerena. Otuda ona jeste potencijalna snaga — za bijanje redova, za pravac razmišljanja i djelovanja koji bi nas brže izvlačio iz ove situacija. To naročito treba posmatrati u kontekstu izbora koji pružaju šansu da ocjenjujemo: koji kadrovi, koje dokazane, a koje potencijalne vrijednosti treba da budu sadržane kad ljudi koji se usmjeravaju na odgovorna mjesta u društvu; koji će kao ličnosti, borci, moralne vrijednosti i kao kompetentni i stručni ljudi davati svakodnevni doprinos da se naše društvo uspješno hvata ukočac sa problemima.

Milan Uzelac, sekretar Savezne konferencije SSRN

ŠANSA ZA

— Kadrovska politika prolitcaće, naravno, i iz odgovarajućih analiza funkcionisanja delegatskog sistema, koje, kako znamo, još nisu završene. Ali, u tom pogledu neka su iskustva već poznata, kao recimo odnos delegata sa bazom. U praksi, znamo, često ne postoje potrebni uslovi za kvalitetan delegatski rad. Može li se u narednom periodu računati sa izvjesnim poboljšanjima u tom smislu?

— Kadrovska politika treba da proizlazi iz ukupne političke aktivnosti, sračunate da se ostvaruju ustavna prava radnih ljudi i građana. Ona treba da bude rezultat svjesnog izbora, demokratskim metodama vođene najšire društvene i političke akcije, i treba da proizlazi iz iskustva ljudi. Iz njihovih konkretnih ocjena o problemima sa kojima se susreću; ako hoćete iz njihovih uvjerenja i nada da čine u društvu ono što će otvarati perspektivu da izađemo iz teškoća. U tom smislu kadrovska politika ne bi trebalo da bude direktno ovisna o kritičkoj analizi funkcionisanja delegatskog sistema. Zapravo, treba odvojiti tu analizu kao dokument koji je uradio Savezni savjet od one analize koju, da tako kažem, u sebi i u svom iskustvu nosi svaki čovjek i svaka sredina. A mi ćemo te analize raz-

ULOGA VIJEĆA UDRUŽENOG RADA

— Među najkrupnija pitanja treba staviti jačanje položaja Vijeća udruženog rada. Mi smo u programima postavili zadatke da se u Saveznom vijeću poveća broj delegata iz udruženog rada sa, polovine — na dvije trećine. Postavili smo i kriterije da u Vijeću republika i pokrajina bude više delegata iz vijeća udruženog rada kako o bi se taj uticaj izdužio u čitavoj vertikalni političkog sistema.

matrati svugdje gdje će se voditi predizborni i izborni razgovori. Međutim, kad je riječ o daljem razvoju našeg sistema, vi ste dobro napomenuli, centralno mjesto u njemu zauzima, prije svega, jačanje položaja i uloge delegacije i cjelovito ostvarivanje njenih ustavnih prerogativa. Sva kritička analiza funkcionisanja sistema usmjerena je ka traženju boljih rješenja. Lično mislim da među najznačajnija pitanja iz te oblasti spada ostvarivanje ustavne uloge Socijalističkog saveza kao političke osnove delegatskog sistema, i to je jedna od ključnih tački.

KA JAČOJ DELEGACIJI

Socijalistički savez bi morao definitivno ići na raskid braka sa administracijom, izvršnim organima, službama... na prestanak ovisnosti od njih, njihovih „materijala“, tehnologija rada, itd. i odlučno stati svim svojim autoritetom i političkom akcionom sposobnošću iza novozabranjenih delegacija. To je centralno pitanje. Dalji razvoj našeg sistema nezamisliv je bez jačanja uloge Socijalističkog saveza kao političke osnove delegatskog sistema — kao onog, političkog i vezujućeg faktora koji će pretvarati delegacije u stvarni osnov sistema, i to, stvarni dejstvujući odnos sistema, od kojeg će odluke počinjati i završavati se. Mi bismo se morali založiti da se tehnologije odlučivanja, dnevni redovi, način rada skupština, njihovi programi itd., da se sve to čini manje po mjeri administracije, a više po mjeri da osnovni i odlučujući faktor budu takve delegacije koje će biti u prilici da odlučuju. To je velika promjena i za nju se treba izboriti.

— Na funkcionisanje delegatskog sistema, na rad delegacija i delegata često se odražavala pasivnost baze. U takvoj situaciji, delegati su bili prepušteni sami sebi. To zaslužuje, sigurno, odgovarajuću pažnju — utoliko više što se u nekim sredinama javlja malodušnost. Čuje se, na primjer, da najbolji ljudi izbjegavaju da se prihvate delegatske odgovornosti...

— Zastoj u delegatskom sistemu, čvrsto je povezan sa onim što zovemo zastoj samoupravljanja. Delegatski sistem ne može pokazivati efikasnost ako stalno ne reprodukuje bazični samoupravni odnos. Čak najkrupnija pitanja funkcionisanja delegacija i delegata vezana su za delegacije i delegate udruženog rada. Oni ne mogu da ispoljavaju neku opštu političku aktivnost na neodređenim i nejasnim pitanjima. Njihova je funkcija, da tako kažem, da upravljaju onim dohotkom, i kontrolišu njegovo kretanje u društvu koje za različite potrebe izdvajaju. To je centralno pitanje. Na otuđenom dohotku, od radnika bilo da su u pitanju opšte i zajedničke potrebe, bilo društveno-političke zajednice ili samoupravne interesne zajednice — ne može se razviti funkcija delegacija u udruženom radu.

Stoga je osnovno područje bitke i u razvoju ukupnog sistema i u jačanju delegatskog sistema — jačanje položaja udruženog rada da odlučuje o dohotku i da ga kontrolišete; i da na toj osnovi učestvuje, putem delegacije, u čitavoj

ILUSTRACIJA: Rajko PUŠIĆ

SPOSOBNE

Delegatki stalno ne može pokazivati efikasnost ako stalno ne reprodukuje bazični samoupravni odnos

organizaciji političkog sistema. Stoga je i jačanje delegacije, veći interes za njihov rad, veća povezanost sa delegatskom bazom, i veći njihov ugled, kao i veća motivisanost ljudi da u delegacijama rade čvrsto povezana sa, da budemo sasvim realni, promjenom odnosa snaga u raspolaganju društvenim dohotkom. Promjenom — u korist samoupravljanja. Na toj osnovi, među najkrupnija pitanja treba staviti jačanje položaja vijeća udruženog rada i reprodukciju tog položaja iz opštinskih skupština u republičku, i odatle, u saveznu skupštinu.

Mi smo u programima postavili zadatke da se u Saveznom vijeću poveća broj delegata iz udruženog rada — sa polovine na dvije trećine. Postavili smo i kriterije da u Vijeću republika i pokrajina bude više delegata iz vijeća udruženog rada kako bi se taj uticaj udruženog rada izdužio u čitavoj vertikali političkog sistema. Razumije se u kritičkoj analizi koja će biti na raspravi, paralelno sa pripremama izbora i u onome što će ona dati, razmatraće se i druge mjere: one iz područja prakse, iz područja zakonodavstva uključujući i ustavne promjene što sve treba da ojača, taj, osnovni trend reprodukcije samoupravnog društveno-ekonomskog odnosa u ukupnom političkom sistemu, prema tome da dađe sadržaj i težinu delegacija ma i delegatskim skupštinama, te da, samim tim zainteresuju, motivišu i za rad u delegacijama.

NISU U PRAVU

— Nisu u pravu oni koji sad nameću da je više kandidata na izbornim listama čarobna formula koja će riješiti sve probleme odnosa u društvu. Nisu — iz više razloga: ne radi se tu, najprije, o nečem što je novo i nepoznato — takvu praksu, u većoj ili manjoj mjeri mi smo imali ranije. No još su manje u pravu oni koji osporavaju primjerenost tog instituta našem sistemu, i ponovo sad to izvlače iz cjeline, i postavljaju to pitanje gotovo u obliku da, ako će biti više kandidata — onda se vraćamo građanskoj demokratiji!

IZBORI I ODGOVORNOST

— Sadašnji trenutak zahtijeva da se kritički analizira rad u svakoj sredini, ostvarivanje zadataka svake organizacije i organa, kao i rad i ponašanje svakog pojedinca. Do sada se u praksi nismo često bavili ovim posljednjim. Šta bi, po vašem mišljenju trebalo učiniti da se u budućnosti takva praksa prevazide?

Vjerovatno do tih pojava dolazi zbog toga što u odnose nismo ugradili onu neminovnu kategoriju: odgovornost. Nema demokratije bez odgovornosti. U svakom demokratskom odnosu, neko nekome za nešto odgovara. Ukoliko bude više jačao proces samoupravnih i demokratskih odnosa u izborima ljudi i djelovanja organa, utoliko će jačati i odgovornost. Neodgovornost je tipično birokratska pojava. Ona i prigušuje kritičnost, te ukoliko budemo tu birokratsku zatvorenost, pa i neodređenost, razbijali, utoliko će u realan domašaj demokratske kritike, koja treba da bude normalan odnos u društvu, spadati i procjena dobrog ili lošeg rada svakog pojedinca. Utoliko će i ta lična odgovornost bivati normalna pojava, normalna sadržina odnosa, a utoliko će biti manje puašalnih, uopštenih, neodređenih kritika.

— Diskusije u društvu o nekim pitanjima kao

da se ponavljaju, iako su rješenja nađena ili su bar, zauzeti stavovi — čak i kada su u pitanju izbori? Zbog čega, po vašem mišljenju dolazi do ove pojave?

— Tu pojavu, istupa pojedinaca koji izdvajaju pojedina pitanja, i, iako su o njima stavovi zauzeti, vraćaju ih u centar pažnje i onjima traže ponovna izjašnjenja, iako se izbori približavaju programi su već načinjeni, tu, dakle, praksu, stavio bih u red pojava koje se mogu nazvati neodgovornim ponašanjem. Bez obzira ko je njen nosilac. Nisu u pravu oni koji sad nameću da je više kandidata na izbornim listama čarobna formula koja će riješiti sve probleme odnosa u društvu. Nisu — iz više razloga: ne radi se tu, najprije o nečem što je novo i nepoznato — takvu praksu u većoj ili manjoj mjeri mi smo imali ranije. No još su manje u pravu oni koji osporavaju primjerenost tog instituta našem sistemu, i ponovo sad to izvlače iz cjeline i postavljaju pitanje gotovo u obliku da ako će biti više kandidata, onda se vraćamo građanskoj demokratiji. Pri tome je naročito neprihvatljiva teza da se u tome kontekstu postavlja pitanje: za koga će komunisti glasati? Pa, ravno prije pedeset godina naš radnički pokret i njegova avangarda, Komunistička partija, opredijelila se za upornu bitku za izgradnju fronta demokratskih patriotskih snaga, pa onda fronta snaga opredijeljenih za narodnooslobodilačku borbu, pa, u današnje vrijeme, fronta socijalistički i samoupravno opredijeljenih snaga. U svim programskim dokumentima i u praksi Saveza komunista, opredijelili smo se da komunisti budu avangarda u bici za ostvarivanje ustavnih prava radnih ljudi i građana, pa prema tome, komunisti će se boriti za to da na programu Socijalističkog saveza biraju one ljude kojima radni ljudi i građani, omladina daju povjerenje — i to bez obzira jesu li oni komunisti, vjernici, marksisti, ateisti ili nisu. Takvo pitanje je sektaško, i pomeni, ne razjašnjava ništa.

NEMA OMLADINSKIH PROBLEMA

— Do ovih izbora, stasao je veliki broj mladih koji treba prvi put da izadu na birališta, a upravo se na njima, u najoštrijim oblicima prelamaju mnoga društvena kretanja, čemu će Socijalistički savez, vjerovatno, i ovog puta posvetiti odgovarajuću pažnju?

— Tema mladi i izbori je zaista krupna i velika tema, koja ima više slojeva. Prije svega svaki put stasavaju po četiri generacije koje na izbore izlaze prvi put, i potvrđuju, ono što se nekada zvalo punoljetnost, a što je zapravo, neposredni ulazak u politički život. I u mnogo lakšim uslovima nego što su današnji, društvo je moralo tome posvećivati dužnu pažnju. Današnji pak problemi su takvi da se, kao što ste rekli, veliki dio društvenih problema prelama u oštrijem vidu, i na materijalni i društveni položaj mladih. Nije stvar u tome da društvo „posvećuje“ pažnju omladini — što bi bio izraz nekog paternalizma starijih. Stvar je u tome što se društvo nalazi u takvim problemima, danas, sutra i ubuduće, koje bez energija, znanja i dinamike mladih neće moći rješavati. I sa tog stanovišta od izuzetnog je značaja da se u izborima aktivnostima mladi najšire angažuju. Ali je od istog značaja i to da se u izborima otvore prostori za puno povjerenje prema mladima i njihovom najširem izboru u sve samoupravne organe, delegacije i delegatske skupštine. Ja pod pojmom mladih podrazumijevam sve one generacije koje stižu i ulaze u politički život, bez nekog striktnog i formalnog ograničenja na omladinski uzrast. Najзад, nama treba i radikalno podmlađivanje struktura i delegatskih skupština, kao i neodgovornijih organa. To su krupni motivi zbog kojih u priprema i provođenju izbora treba imati

PATERNALIZAM STARIJIH

Nije stvar u tome da društvo „posvećuje“ pažnju omladini — što bi bio izraz nekog paternalizma starijih. Stvar je u tome što se društvo nalazi u takvim problemima, danas, sutra i ubuduće, koja bez energije, znanja i dinamike mladih neće moći rješavati. I sa tog stanovišta, od izuzetnog je značaja da se u izborima aktivnostima mladi najšire angažuju.

u fokusu pažnje mjesta koncentracije mladih, kao što su škole, fakulteti, pa sve do mladih u organizacijama udruženog rada, pa i direktno, mladih nezaposlenih. Potrebno je tražiti puteve i njihove mobilizacije i usmjeravanja njihovih energija u razrješavanje najkrupnijih problema društva. Nema — omladinskih problema već postoje problemi društva, i njih društvo u cjelini, uključujući i mlade, treba da razrješava. Nije, dakle, riječ o pažnji društva prema mladima već o neminovnosti da se društvo oslanja na svoj najvitalniji dio, na njegovu beskompromisnost i izoštreni osjećaj za probleme društva i spremnost da se prime rizik i odgovornost.

Dejan SOČANSKI

U POSJETI TVORNICI BATERIJA I SVJETILJKI „CROATIA“

Svjetlost domaće pameti

● Za pravljenje svjetiljki danas je potrebno 12 operacija, dok ih je ranije bilo više od pedeset. Pravilnim vrednovanjem inovacijskog rada proizvodni proces se usavršava i skraćuje

Dragutin Jelić, zamjenik direktora OOUR-a za proizvodnju svjetiljki zagrebačke „Croatie“, prvi put je, kada smo ga to upitali, razmislio o imenu svoje radne organizacije - Tvornica baterija i svjetiljaka. Nismo se mogli složiti da li je svjetiljkama potrebno čuveno „nepostojano a“, ili ne. Reče da će provjeriti kod znalaca i učiniti da se, ako je greška u pitanju, što prije ispravi.

— Vjerujte, toliko je posla, a da čovjek ne zna na koju stranu da se okrene - kaže Jelić. On je od odličnog majstora, na insistiranje radnih kolega postao dobar mašinski inženjer i bez njegovog iskustva bilo bi teže raditi u Alatinici, kojom rukovodi.

„VARTA“ OTVORILA VRATA

Saradnja sa zapadnonjemačkom firmom „Varta“ koja je počela 1974. godine, sigurno je jedan od najznačajnijih poteza tvornice „Croatia“ u njenom gotovo osamdeset godina dugom radu. Svjetsko tržište svoje standarde, a u njih se ne može samostalno uklopiti nijedan od tri jugoslovenska proizvođača baterija, jer zajedno naprave oko 100 miliona komada godišnje, koliko bi trebalo najmanje da proizvodi svaki.

Saradnja s „Vartom“, pak, zagrebački kolektiv je pored istoga, dovela na inostrano tržište. Prvo su kupili licencu za proizvodnju džepnih baterija svjetiljki, a potom potpisali ugovor o dugoročnoj proizvodnoj kooperaciji. Ovakvi odnosi čine da „Croatia“ izvozi znatan dio svojih proizvoda, a zauzvrat dobija gotovo sve uvozne komponente za proizvodnju i još joj ostane deviza. Biti u korektnim odnosima sa partnerom koji sa 14 hiljada zaposlenih u svojim tvornicama u SR Njemačkoj, Francuskoj, Singapuru, Kolumbiji, Meksiku, Brazilu, Norveškoj i Švedskoj, predstavlja jedan od četiri najveća svjetska trusta u ovoj grani privrede, nije mala stvar. Shvatili su to i u ovom zagrebačkom kolektivu i zato poštuju dogovore i rokove.

STROJEVI ZAMJENJUJU LJUDE

Šetnja kroz pogone, proširene lani, a još ne dovoljno komforne za rad sa isparljivim hemikalijama, veoma je interesantna. Svjetiljke izlaze iz kalupa kojese uprecizno napravili najiskusniji mastori u Alatinici. Kažu, da je za pravljenje svjetiljke danas potrebno 12 operacija, a da ih je ranije bilo više od pedeset. Pravilnim vrednovanjem inovacijskog rada ovdje se proizvodni proces usavršava i skraćuje, a to ćemo vidjeti i kasnije u pogonu za proizvodnju baterija, gdje je nova mašina, rad domaće pameti, zamijenila osam ljudi.

Ono što najviše uzbuđi i zainteresuje je mašina koja pravi čašice za okrugle baterije. Od cink-kalota, najnalichnijih na deblje noćvice, pod ogromnim pritiskom u moćnom stroju za tili čas nastaje čašica. Imperisionirani, odmah pohrlite da vidite to čudo od tehnike i jao vama, ako vas neko ne spriječi. Čašice su toliko vrede da mogu do kosti da izgore prste.

Miris u pogonima za proizvodnju baterija je težak i ljepljiv. Ovdje nije lako raditi, a najviše je žena. Stoga su u kolektivu sve učinili za zaštitu zdravlja radnika. Misle na njihov standard i odmor. Lični dohoci nisu impresivni kao u nekim kolektivima, ali prosjek od nešto više od 37 hiljada uz podatak da su u proteklom petogodišnjem periodu umjesto 19 planiranih kupljena 23 stana, a za kredite za stambenu izgradnju dato pedest miliona, mada nije ni 40 planirano, djeluje umirujuće i optimistički. Osim toga, radnici odličnu hranu u restoranu društvene ishrane dobijaju za 20 dinara ličnog učešća dnevno.

U odmaralištu koje su kupili 1959. godine u Baškoj Vodi u jednoj sezoni na raspolaganju im je sedam hiljada pansiona, a za svaki dan godišnje odmora dobijaju regres od prosječno 500 dinara, mada on može biti i manji (do 350) ili najviše 700 dinara. Saradnja sa drugim organizacijama, kcju „Croatia“ već dugo njeguje, čini da njeni radnici mogu ljetovati i u odmaralištu RO „Kamensko“ u Crikvenici, a zimu provoditi na skijanju na Krkonošama u Čehoslovačkoj, gdje ih primaju prijatelji iz firme Slany.

Po riječima Mile Pezelja, predsjednika Konferencije Sindikata, ovdje se stavovi radnika dobro slušaju. To potvrđuje i držanje Mirka Budaneca, direktora Radne organizacije, koji žele da odgovara samo na pitanja koja se tiču njegovog dijela psla. Od njega saznajemo i podatak da „Croatia“ može svojom proizvodnjom svjetiljki da zadovolji domaće tržište, a da naši uvoznici i dalje dovoze iz inostranstva brda ove robe.

Ono što malo zbunjuje je podatak da među 845 radnika u ovoj zagrebačkoj tvornici ima samo 58 komunista. Međutim, opšti utisak nam ne daje za pravo da na to pravimo primjedbe.

S ŠILJEGOVIĆ

Otkrića za dvadeset i prvi vijek

● **Ajnštajnova teorija relativiteta** - jedinstveno otkriće koje je uzdrmlalo vjekovne temelje Njutnove klasične fizike i izazvalo pravu pometnju u naučnim krugovima, ali i omogućilo oslobođenoj naučnoj misli da odškrine vrata budućnosti i zaviri u sljedeći vijek

Dok, ova prva postorvelovska godina polako istice svoje posljednje i incudjeljive dane, pokraj nas promiče i jedna veoma značajna godišnjica za svjetsku nauku, koju kao da i ne primjećujemo. Riječ je o tridesetogodišnjici smrti jedinstvenog genija moderne naučne misli i izuzetnog humaniste kakav je bio Albert Ajnštajn, čovjeka čija su otkrića trajno obilježila savremenu epohu; otkrića koja će imati pravu primjenu tek u sljedećem stoljeću.

xxx

Istorija naše planete prepuna je neobičnih slučajnosti od kojih su neke ostavile neizbrisive tragove do današnjih dana. Godine 1879. u njemačkom gradu Ulmu, podno Alpa, u porodici trgovca Hermana i Poline Ajnštajn rodio se sin Albert. Te iste godine umire jedan od titana fizike XIX stoljeća Dežjms Klark Maksvel, rodonačelnik dugo neshvaćene teorije polja. Maksvelove zamisli Ajnštajn će koju deceniju kasnije tako briljantno osvijetliti sa veoma smjelim idejama. Isto tako, postavice nova pitanja i dati nove i revolucionarne odgovore tamo gdje su stali čudesni umorni Galileo Galilej i ser Isak Njtn.

Prvih desetak godina mladi Ajnštajn je živio neporimjtni život tihog i povučenog dječaka. Uopšte nije mario za društvo svojih vršnjaka. U prvim školskim koracima Ajnštajn pokazuje posebnu privrženost matematičkim i koristi neobične postupke u rješavanju standardnih zadataka. Međutim, tada u tom krotkom dječaku koji je pokazivao posebne osjećaje pravdoljubivosti, nisu se mogli nazreti predznaci epohalnog naučnika i genijalnog istraživača čija će jedinstvena otkrića i objašnjenja nekih prirodnih zakonitosti i fenomena izazvati pravu revoluciju na pozornici svjetske naučne misli. Dilatacija vremena, kontrakcija dužine, četvorodimenzionalni prostori, postojanost brzine svjetlosti i stari mitovi i predstave bili su srušeni. Posebno je bilo jetetičko i bogo-

hužno Ajnštajnovu čuveno rušenje pojma etera, bez koga dotadašnja fizika nije mogla biti zamisliva.

STUDENT POLITEHNIKE U CIRIHU

Upisavši se u gimnaziju u Minhenu, Ajnštajn vrlo brzo pokazuje da neće ovu školu završiti. Istina, nadmašio je svoje drugove u poznavanju fizike i matematike, oduševljavao se Mozartom i postao pravi virtuoz na violini, ali obilje nekorisnih podataka u ostalim predmetima i kasarska atmosfera učinili su mu gimnaziju nepodnošljivom. Uprava je na njegovu izrazitu pravdoljubivost i slobodoumlje poprječno gledala. Ajnštajn odlazi u Švajcarsku i u gradiću Arau završava srednju školu i 1896. godine bez prijemnog ispita upisuje se na pedagoški fakultet ciriške Politehnike. Premda je ovaj fakultet obrazovao srednjoškolske profesore matematike i fizike, Ajnštajn je osnovna predavanja iz matematike i fizike veoma rijetko pohađao. Tada upoznaje tihu i neprimjetnu studenticu fizike iz Novog Sada Milevu Marić. Njihovo prijateljstvo će prerasti u ljubav i oni se vjenčaju 1903. godine.

U jesen 1900. godine Ajnštajn polaže diplomski ispit sa prosječnom ocjenom 4,91 (najveća ocjena je 6), a Mileva završava godinu dana kasnije i onda nastaju veliki problemi oko zapošljavanja. Ajnštajn nije bio ni primljen u švajcarsku vojsku jer je imao ravne tabane i proširene vene. Konačno, 1902. osmjehuje se sreća i Ajnštajn se zapošljava u Bernu, u uredu za patente. Tada će i početi period Ajnštajnovih epohalnih otkrića. On će tu, u Bernu, stvoriti čuvenu teoriju Braunovog kretanja, teoriju fotona i specijalnu teoriju relativnosti.

GENIJE JE ROĐEN

U sedamnaestoj sveski njemačkog časopisa „Annalen der Physik“ Ajnštajn 1905. godine šalje svoj članak o proporcionalnosti mase i energije, ugaonog kamena cijele teorije relativnosti, $E=mc^2$ (c je brzina svjetlosti). Ta tako jednostavna formula, ali i tako epohalna, izazvala je pravu pometnju među tadašnjim svjetskim naučnim autoritetima. Ajnštajnovi saradnik i znameniti

fizičar Leopold Infeld će kasnije taj rad nazvati prvom Ajnštajnovom revolucijom. Osnovni postulat ovog epohalnog djela sastojao se u tvrdnji da je iskorištavanje atomske energije u principu moguće. Tačno četiri decenije kasnije rad nekolicine naučnika je pokazao da je to iskorištavanje atomske energije izvodljivo u praktične svrhe. Nažalost, ovog puta je to veliko otkriće bilo iskorišteno u potpuno destruktivne i antiljudske svrhe. Stotinjak hiljada žrtava Hirošime i Nagasakija o tome svojom crnom i apokaliptičkom statistikom najriječnije govore.

Brak sa Milevom Marić, u kome su se rodila dva sina Hans-Albert i Edvard, trajao je do 1919. godine. Ajnštajn je već bio svjetsko naučno čudo. Te godine devetogodišnji Edvard pita oca: „Tata, zašto si ti tako čuven?“. Ajnštajn se na to nasmijao i onda ozbiljno odgovorio: „Vidiš li, sine, kad slijepa huba puzi po površini lopte, ona ne primjećuje da je put koji je prošla iskrivljen, a ja sam imao tu sreću da to primjetim“.

NAJVEĆI NAUČNIK XX STOLJEĆA

Sa prvom decenijom nadolazećeg dvadesetog stoljeća koje je mnogo obećavalo Ajnštajn će praktično verifikovati neeuclidiske geometrije čudnih sanjara Boljajija i Lobačevskog i velike zamisli Rimana. Trebalo je otkriti kosmičke zakone, a ne samo one koji važe na tako zanemarljivo malim područjima kao što je naša planeta.

Prostor i vrijeme su iskrivljeni gdje god djeluje gravitaciono polje, taj kamen smutnje do današnjih dana. Svjetlosni zrak uopšte nije pravac kako se dotada smatralo. Čak i u zemaljskim relacijama to je gruba približnost. Svjetlosni zrak ima svoju masu, bez obzira koliko malu, i ona je podložna uticaju gravitacije, i zato je on iskrivljen. Tijela koja imaju enormno velike mase i gustinu (zapremaju veoma male volumene) svjetlost jednostavno ne može mimoći, ona biva prosto „usisana“, nestaje u toj, tzv. crnoj rupi.

Uporedo sa naučnim radom Ajnštajn pomno prati događaje na svjetskoj političkoj sceni. Godine 1914. odbija da potpiše Manifest njemačkih naučnika. Poslije I svjetskog rata biće prvi njemački naučnik koji je pozvan u Francusku. Zgražava se nad ratnim razaranja, a govoreći o Leninu, Ajnštajn je doslovno kazao: „Ljudi te vrste su čuvari i restauratori savjesti čovječanstva“.

Često mijenjajući mjesta boravka, Ajnštajn se 1932. godine posljednji put obreo u Berlinu, upravo u vrijeme kada su na dnevnom redu čiste na njemačkim univerzitetima. Ajnštajn pomno prati postavljanje Hindenburga za predsjednika Njemačke, pojavu fon Papena i manično forsi-

Ajnštajn iz vremena kada je boravio u švajcarskom gradiću Arau

ranje industrijskih magnata isto tako maničnog kaplara Adolfa Hitlera. Kad je Hitler, poslije stravične „noći dugih noževa“ došao na vlast Ajnštajn izjavljuje da iz Njemačke definitivno odlazi i da se neće vratiti sve dok traje taj rasistički režim. Odmah ga proglašavaju šarlatanom i matematičkim blebetalom i spaljuju sve njegove stvari što su ostale u stanu. Iz Berlinske akademije mu poručuju da bi samo jedna njegova riječ mnogo značila u odbrani Njemačke. „Takvom izjavom, reći će Ajnštajn, ja bih podržao moralno divljaštvo i rušenje kulturnih vrijednosti“.

„DA, JA SAM PRITISNUO DUGME!“

Kasnije, otkrivanjem lančane reakcije prilikom cijepanja atomskog jezgra urana, pojavila se praktična mogućnost korištenja Ajnštajnovih formule o ekvivalenciji mase i energije, tj. mogućnost stvaranja stravične atomske bombe. Poslije tragedija japanskih gradova Hirošime i Nagasakija, kad su američki bombarderi na njih izručili svoj pakleni teret, Ajnštajn sebi do kraja svoga života nije oprostio što je potpisao neku vrstu odobrenja za eksperimente u oblasti cijepanja atomskog jezgra urana. On će kasnije reći: „Da, ja sam pritisnuo dugme!“.

Dovoljno ima ironije u tome što je sjeme za buduću iskorištavanje atomske energije posijao najmiroljubiviji čovjek na svijetu, usamljen čovjek koji se gnuša nasilja i koji prezire brutalnu silu - zapisaoe njegov bliski saradnik Leopold Infeld. Dakle, čovjek koji je čitav život bio zagleđan u zvijezde i koga je najmanja nepravda teško pogadala. Kada je umro, aprila mjeseca 1955. godine, svjetske agencije su objavile vijest da je umro najveći naučnik XX stoljeća. Ta konstatacija, evo, nakon trideset godina dobija još više na svojoj težini.

Marko RUČNOV

ČOVJEK ZAKOGAKAŽU DA JE
— ŽIVI KOMPIJUTER —

Kole digitron

Svakog dana Konstantin Rakić (27), električar u rudarskoj jami Raspoče, koja je u sastavu Zeničkih rudnika mrkog uglja, svojim izvanrednim pamćenjem brojeva i drugih podataka, zapunjuje sve one koji ga poznaju. Kad se počne raspravljati o tome odakle mu tolika memorija, on to ne umije da objasni, ali uvijek potvrđuje svoju nesvakidašnju sposobnost. Zbog koje su mu njegovi drugari iz jame dali nadimak Kole Digitron.

NESVAKIDAŠNJA MEMORIJA

— Posebna mi je strast pamćenja brojeva - priča Kole. — Mogu da upamtim slijed od šest stotina brojeva, a kao od šale četrnaest redova od po četrnaest jednocifrenih brojeva, nakon što se polako pročita. Takav kvadrat mogu da ponovim za nepunu minutu, horizontalno, vertikalno ili obrnutim redom po nasumične izabranim stupcima. Brojeve nakon memoriranja mogu bez pogreške ponoviti i za desetak dana. Imam osjećaj kao da svi bojevi koji mi se zadaju kod mene u glavi ostaju „snimljeni“ - priča Rakić.

Kole Digitron dobro pamti i imena. Nakon što mu se polako pročita stotinjak osobnih imena ili prezimena, zatim imena gradova ili vjeka, ponavlja ih istim ili obrnutim redom, a čak može ponoviti pod kojim se radnim brojem nalazi određeno ime, prezime, grad ili rijeka.

Mladi rudarski električar, besprijeekorno pamti i brojeve registarskih tablica automobila, njihov tip i boju, a za to je dovoljno da ih jednom vidi ili da mu se saopšti registarski broj.

Zenički su rudari ponosni što u svojoj sredini imaju čovjeka koji upravo nevjerojatno pamti. U njegov „digitron u mozgu“, niko već odavno ne sumnja, jer je bezbrojnim provjerama razuvjerio mnoge „nevjerne Tome“. I ovaj tekst je učinjen nakon što je Rakić, ko zna po koji put provjeren.

KOMPIJUTERSKA TAČNOST

— Još u djetinjstvu, a posebno srednjoj školi, pamćenje podataka i brojeva, posebno ako su saopšteni sporim čitanjem, ostajali su mi dugo

Briljantno pamćenje: Konstantin Rakić

u sjećanju. Neke čak pamtim i danas - nastavlja s pričom Rakić. - Zbog toga nisam gubio mnogo vremena na učenje. Otac Đoko i majka Cvijeta često su me kudili i na mene vikali da ništa ne učim. Ali, meni je bilo dovoljno kratko učenje da upamtim gradivo i materiju. Ocjene su na kraju pokazale da je moje pamćenje dobro i da učenjem nemam zaista problema - dodaje Rakić. — Pamćenje brojeva postalo mi je kasnije ho-

● **Nevjerojatna je sposobnost pamćenja brojeva mladog rudarskog električara iz Zenice Konstantina Rakića** ● Rakić, koga popularno nazivaju Kole, s lakoćom pamti slijed od šest stotina brojeva ili 3500 registarskih tablica na automobilima

bi i odonda do danas još sam ga bolje razvio. Međutim, sad nemam toliko vremena za vježbanje, jer imam velike obaveze na radnom mjestu.

Prije polaska u Armiju Rakić je pamtio čak 3500 registarskih brojeva automobila, njihova marku i boju. Zahvaljujući takvom pamćenju, bez teškoća je primljen u Auto-jedinicu, gdje je svojim pamćenjem u slobodno vrijeme zahvatao svoje drugove i starješine.

— Na vojnoj priredbi u povodu Dana JNA - priča Rakić - položio sam i službeno ispit iz pamćenja. Naime, na ploči iza kojih leđa ispisivan slijed od dvije stotine brojeva, koji je lagano pročitao. Kad se počelo s ponavljanjem na određenom mjestu omaškom je izostavljen jedan broj. Svi su ostali iznenađeni. Bili su sigurni da ću pogriješiti, ali, morali su priznati na kraju da sam u pravu.

NEPOVJERLJIVI OSTAJU ZADIVLJENI

— Otkako sam se zaposlio - osmjehuje se Rakić - oko mene se često sjate znatiželjnici koji svakojako provjeravaju moju pamet. Kad postanu sigurni da se ne služim nikakvim trikovima, sve me češće zapitkuju o mnogim podacima imenima i brojkama. Stalno me neko provjerava. Možda je to i dobro, jer ljudi su nepovjerljivi, ali kad utvrde da zaista pamtim brojeve, ostaju zadivljeni - dodaje Rakić.

Rakića smo provjerali na kraju naše posjete tako što smo mu pored prvog testa nasumične pročitali tekst od desetak rečenica. On je kao iz rukava saopštio najprije broj pročitanih slova, zatim koliko istih slova ima u pročitanom tekstu, gdje počinje veliko slovo i još koješta drugo. Uvjerali smo se da njegov „kompjuter“ radi savršeno, bez ijedne greške.

— Nema tu tajne - uvjerava nas Rakić. — Jedino od svega što mi je potrebno to je: kad prijemu podataka bilo koje vrste moram se dobro koncentrisati i to je dovoljno da mi se ostane u sjećanju.

Rakić je čuo za Jončeta Dudolovskog iz skopskog „Ohiskomerca“ koji takode natprosječno pamti brojeve. Želja mu je da se njih dvojica ogledaju na „megdanu“.

— Bilo bi zanimljivo da se nademo pred širim auditorijem i pokušamo svoje pamćenje, koje bi, na kraju krajeva, moglo poslužiti i u neke korisne svrhe. Žao mi je što nisam mogao da studiram ekonomiju - dodaje Rakić. - Ali, ne znači da to jednog dana neće učiniti. Jer, ovako pamćenje ipak nije mala stvar, a rijetko se javlja među ljudima.

Mihajlo POPOV

Uspomene na veliki rat

● **Započeto u Jajcu novembarskih dana 1943. godine, dovršeno u Drvaru 1944. godine, umjetničko djelo Đorđa Andrejevića Kuna uvelo je u historiju partizanskog kurira Jovicu - Jovana Tolomira iz Mrkonjić-Grada**

svoje ratno djetinjstvo. - Nisam tada imao ni trinaest godina. Na meni prevelika odjeća, puška „talijanka“ o ramenu, titovka, sa crvenom zvijezdom na sitnoj dječjoj glavi, nakrivljena; opasak me stegao - pištolj i bombe vise o njemu - minijatura od čovjeka - partizana. Uvijek sam bio gladan i željan svega - i hrane i igara - ali mi je srce bilo puno nade u slobodu koja će doći.

Poslije pete neprijateljske ofanzive Jovan Tolomir je u partizanskom stroju prvo bio kurir, zatim ekonom, pa opet kurir pri Vrhovnom štabu. Svakodnevno je odnosio i donosio šifrovane poruke od Štaba do Branke Savić, koja je radila pri radio-stanici.

- Bio sam mršuljav, nehranjen i žgoljav, ali poletan. Živjelo se tih novembarskih dana, u slobodnom Jajcu, u nekom čudnom, neopisivom zanosu - prisjećajući se model Đorđa Andrejevića Kuna. - Ja sam iz magacina svakodnevno donosio hranu u kuhinju; donosio sam je svakojako - u kolima, na konju, na nejakim leđima. U Jajcu sam imao još jedan zadatak: morao sam da vodim brigu o tome da li su drugi jeli. Onaj ko nije jeo - jelo je moralo da mu se čuva. Kao hrane, tako sam bio željan i igara, za koje nije bilo ni vremena, ni prilike. Uvijek sam govorio: kada se rat završi, onda ću se igrati danonoćno, da nadoknadim ono što sam izgubio u ratu.

I baš tu, u Jajcu, pri Vrhovnom štabu, kurir Jovica je upoznao slikara Đorđa Andrejevića Kuna.

- Svi smo, istari i mladi, djeca i odrasli, među sobom bili veliki drugovi - pripovjeda Jovan Tolomir. - Međutim, dugo nisam mogao da otkrijem ko je među nama bio glavni komandant. Sa umjetnikom Đorđem u Jajcu sam se vidao svakodnevno. Svi smo ga, iz poštovanja, takav je običaj bio tada, zvali - narodni umjetnik. Ja sam se prvih nedjelja mnogo čudio. Pitao sam se: kakav je ovo borac koji, umjesto puške, ratuje sa - perom olovkom i crtežima? A crtao je, sjećam se, stalno. Čini mi se da smo svi mogli biti bez osnovnijih sredstava za život i borbu, ali drug Đorđe nijesmo bili bez olovke i hartije, jer je baš to bilo njegovo ubojito oružje.

„NAŠ MALI PARTIZAN“

U Jajcu je kurir Jovica čuo od kuvarica da je Đorđe Andrejević Kun bio španski borac, da se borio u internacionalnim brigadama protiv fašizma. To

je dječak zauvijek zapamtio, ali pravi smisao ove priče otkrio je mnogo godina kasnije, kada je, poslije rata, u slobodi, odrastao.

- Meni su ustaše četrdeset prve, u rodnom selu kod Mrkonjić-Grada, zaklale oca, pa sam u drugu Đorđu, na neobičan i nesebičan način, vidio i zavolio umjetnika kao svoga oca koji mi je mnogo nedostajao. Privio sam se uz njega i uvijek se trudio da budem u njegovoj hlizini. Drugovao sam sa umjetnikom na dječji način: lako sam ga i brzo zavolio; Đorđe je bio takav - neposredan, jednostavan, duševan i topao; posebno je volio djecu - partizane. On je mene zvao kurir Jovica i „naš mali partizan“. A većina drugova, zapravo, nijeni znala kako se ja prezivam - da sam Jovan Tolomir, a da me kurir Jovicom zovu iz poštovanja, milja i tepanja. Zato sam za sve borce, u svim jedinicama u kojima sam bio ratnik manji od puške, bio i ostao - kurir Jovica.

Dječak je, krišom i sramežljivo, posmatrao umjetnika kako crta između dvije borbe i dva marša. Divio se načinu i brzini na koji je to činio Đorđe Andrejević. Mogao je da crta u svakom položaju i u svakom vrijeme - sjedeći, ležeći, maršujući u dugoj koloni bosanskim planinama. Jednom rukom, na primjer, crta, a drugu drži na oružju puške. Najviše je, kao što se zna, crtao borce oko sebe - bombaše, jurišnike, kolone u pokretu ili na smotri.

ATELJE NA TAVANU

Onda se Vrhovni štab, po ratnom zadatku i prema borbenoj situaciji, iz Jajca premestio kasnije u Drvar. Tu su „mali partizan“ i umjetnik - slikar postali još prisniji i neposredniji - baš kao otac i sin; uvijek su se jedan drugom, u mimohodu, smještali i nježno pozdravljali.

- Jednog dana mi je umjetnik rekao: „Slušaj, dragi druže Jovica, trebalo bi da dođeš kod mene, na tavan; ti i ja imamo nešto ozbiljno da radimo...“ - sjećam se danas Jovan Tolomir.

Partizanski slikar je u to vrijeme stanovao u jednoj kući u kojoj je bio smješten i Vrhovni štab. Mala bosanska kuća, pokrivena šindrom, bila je preživjela paljevinu, razaranje i stradanje - imala je tavan, potkrovlje, gdje je bio smješten umjetnik. Dakle, gore Đorđe Andrejević, sa svojim slikarskim priborom, dolje štab.

Za ovaj susret sa umjetnikom kurir Jovica se bio naročito „udusio“: utegao

se opasacem i na njega nanizao bombe i pištolj; titovku nakrivio na glavi; zaprtio se pučkom „talijankom“ bio je ubjeden da se radi o kakvom ozbiljnom ratnom zadatku.

- A kada sam se popeo na tavan - sjećam se danas sa uzbuđenjem Jovan Tolomir - stao sam mirno i rekao: „Druže Đorđe, javljam se na tvoj poziv...“ A on me tada nasmješeno odmjeri od glave do pete i reče: „Baš dobro, dragi Jovice! Ostani tu gdje si! Obukao si se onako kako sam i želio. Sada ću da ti priznam: odavno, još u Jajcu, čim sam te vidio, želio sam da te nacrtam...“

„JOVICI OD KUNA“

Ali se, sramežljivo i snebivajući se, toj umjetnikovo želji ovako usprotivio kurir Jovica: „Nemoj mene, druže Đorđe, suviše sam mršav, žgoljav i neugledan; neću djelovati zastrašujuće na fašiste ima mnogo zaslužnijih drugova; ja ću ti dovesti kakvog krupnijeg i starijeg skojevskog druga...“ Umjetnik je rekao malom kuriru: „Ne, ne, druže Jovica! Baš takav model i tražim kakav si ti! Ostani tu gdje si! Sve će brzo biti gotovo!“

I počeo je da crta, brzo i sa zanosom. - Pogodio mi je i lik i držanje - kaže Jovan Tolomir. To su rekli svi koji su vidjeli crtež. Lako me nacrtao, ne znam koliko mi je minuta bilo potrebno da me

Jovan Tolomir, nedavno za vrijeme posjete Mrkonjiću, rodnom kraju

ispod ramena, do srca, nosio crtež, presavijen i zaštićen.

- Tako je bilo sve do našeg povlačenja iz Drvara prema Glamoču. Ali, toga dana, sa svih strana, grunule su žestoke bosanske kiše. Bili smo na čistini; nigdje da se sklonimo. Pokisli smo do gole kože, kako se kaže, čak i ispod pazuha. Znao sam: nakvasiće mi se crtež; bilo mi ga je neobično žao.

A kada je kiša minula, kurir Jovica je još jednom pokušao da spase svoju dragu uspomenu, ali je nije mogao spasti: hartija se potpuno raspala.

KUNOV MODEL

- Još sam u Jajcu otkrio kako me drug Đorđe posmatra, zagleda, studira i odmjerava na čudan i neobičan način. Nešto je smišljao u vezi samnom, ali nisam znao šta. Bio sam ubjeden da mu, onako sličan, neugledan i žgoljav nikada ne bi mogao poslužiti kao model za slikanje. A, ipak, prevario sam se. Noslučivao sam da narodni umjetnik dobro zna: ako rat preživimo - ja ću o svemu ponajbolje moći da pričam - dijete sam - sve mi se (svaki događaj svaki detalj) do tačnine urezivao u pamćenje. To je bilo moje djetinjstvo i nadoknada za bezbrižne dječje igre koje nisam imao. Umjetnik je dobro čitao moju dječju dušu...

ovjekovječi na papiru. Sjećam se kada su me svi vukli za rukavu štabu i ponavljali: „Jovica, Đorđe ti je pogodio i dušu i karakter.“ Kada sam to čuo, odmah sam od umjetnika tražio da nacrti jedan i za mene. Ili to sam uspomenu od umjetnika, i uspomenu na ove velike ratne partizanske dane. I, naravno, Đorđe je uslišio moju želju: nacrtao me i napisao na crtežu: „Za uspomenu i dugo sjećanje svoje velikom malom drugu Jovici, našem vernom kuriru, uspomena od Kuna.“

Jovica je brižno i dugo čuvao svoju dragu uspomenu; uvijek je uz sebe.

- Naravno, dugo sam od umjetnika sakrivao ovu propast - priča danas slikarski model. - Bilo mi je veoma neprijatno. Plašio sam se da će mi zamjeriti i da će to pomutiti naše druželjstvo. Plašio sam se da je i njegov primjerak propao u onim strašnim krajiškim kišama. Nisam smio da ga pitam. Nadao sam se da će napraviti drugi, još bolji...

A onda se i rat završio, pa je kurir Jovica u „Borbi“ ugledao crtež sa potpisom „Kurir Jovica“; mnogo mu se obradovao.

Ljubomir TEŠIĆ

Đorđe Andrejević Kun: Kurir Jovica

JEDAN crtež je Jovana Tolomira - KURIRA JOVICU - učinio poznatim i slavim širom naše zemlje; uveo ga je u historiju i pokazao svijetu kao lik partizana-dječaka, borca manjeg od puške, koji se ne zaboravlja.

Od rata do danas (prvi put se u „Borbi“ pojavio 1945. godine) crtež je reprodukovao u stotinama hiljada primjeraka i vidjele su ga milioni očiju, a najviše oni čije je knjige naselio - djeca. Autor ovog popularnog umjetničkog djela iz NOB-a je Đorđe Andrejević Kun, a crtež, sa jednostavnim potpisom „Kurir Jovica“, začeo je, kao ideja i inspiracija, novembarskih dana 1943. godine. Dovođen je u Drvaru 1944. godine, neposredno pred desant na ovaj slobodarski grad.

Danas Kunov model, sada kao penzionisani borac, koji je odavno zašao u šestu deceniju, živi u Zemunu, na njegovoj krajnjoj periferiji; tamo gdje prestaju niske kuće prizemljuše i počinju prostrana sremška polja. Hobi mu je - zemljoradnja, stara i neprolazna ljubav kojoj je i u ovim godinama vjeran.

Upravo Kurira Jovicu ovih dana nadosmo u kući prizemljuše, u Ulici željezničkoj. Htjeli smo da čujemo njegove uspomene na velikog umjetnika i okolnosti pod kojima je nastao crtež malog partizanskog kurira.

DJEČAKOVI RATNI SNOVI

- Svi su me znali u partizanima samo kao kurira Jovicu - kaže, primjetno ubuđen naš sagovornik, vraćajući se u

REKORDER ZA UPRAVLJAČEM AUTOMOBILA

Nikolinih milion kilometara

Za svakih 100.000 kilometara pređenih bez kvara firma „Mercedes“ dodjeljuje vozaču posebno priznanje. Ako pređe bez opravke još 100.000 - dobija novo priznanje. Posebna medalja, sa plaketom dodjeljuje se za pređenih 500.000 km. Bez generalne opravke.

Sva tri takva priznanja krasi vitrine stana Nikole Majdandžića, profesionalnog vozača u Elektrodistributivnoj radnoj organizaciji „Elektro-Krajina“ u Banjaluci.

Organizacioni oblici, nazivi i rukovodioci u sklopu radne organizacije su se mijenjali, a Niko je ostajao na svom radnom mjestu. Davne 1963. godine zaposlio se na radno mjesto vozača generalnog direktora. Sada vodi članove Poslovnog odbora „Elektro-Krajina“.

Sjećam se, prvo sam vozio reno sa registarskim brojem BiH 27-21, zatim jedan „fiat 1100“ pa „pežo 404“.

Prije ovog „mercedesa“, koji je kupljen 1970. godine, vozio sam „mercedes 2305“ - „odmotava film“ svog života marljivi Niko.

Nikine vitrine obiluju i drugim priznanjima, sem onih koje nose poznati znak firme „mercedes“. Savez udruženja vozača i automehaničara Jugoslavije-Udruženje Banjaluka, dodijelio mu je još 1971. godine DIPLOMU za aktivnost i postignute rezultate u provođenju programskih zadataka Saveza.

Savez vozača Jugoslavije je Niki Majdandžiću dodijelio zlatnu značku koja se dodjeljuje samo najboljim vozačima, a Udruženje vozača i automehaničara Banjaluka, povodom 20. godišnjice svog rada, ZLATNU PLAKETU.

● **Posao vozača je težak, ali zanimljiv i dinamičan - kaže Nikola Majdandžić, koji je za 15 godina prevalio „mercedesom“ 1.370.000 kilometara, a da pri tome nije imao ozbiljniji kvar na vozilu**

Nikola ne zna da objasni kako je uspio da sa istim vozilom, za nešto više od 15 godina, prijeđe 1.370.000 kilometara bez većeg kvara. Generalna opravka (i to ne potpuna) obavljena je tek nakon pređenih 1.100.000 kilometara. Pedantni Njemci nisu predviđjeli priznanje za ovaj podvig. Kažu da vozač koji to postigne bude pozvan u sjedište firme da sedam dana bude gost, ove u svijetu čuvene kuće za proizvodnju još čuvenijih automobila.

Kako to da ovaj vozač nije imao sudara i većih nezgoda? I šta o svom poslu inače misli Nikola.

Znao se desiti da ja i putnici koje vozim budemo u životnoj opasnosti, kada sam zbog nepažnje drugih učesnika u saobraćaju izbjegavao sudar ili gaženje ljudi. Posao je težak, ali zanimljiv i dinamičan... Dešavalo se da, zbog radova na putu ili drugih razloga putujemo za Sarajevo preko Skender-Vakufa ili Borja. Jednom smo na Komaru čekali do ponoći, da se „pročepi“ saobraćaj paralisan zbog šlepera u snijegu, da bi onda direktor promijenio na log rekavši da idemo nazad, pa preko Dobrnje. Ni makadamski putevi nisu prepreka za „mercedes“. Treba samo prilagoditi vožnju uslovima puta.

Nikola je u kolektivu poznat kao skroman

Vozilo s kojim je Nikola prešao preko milion kilometara

čovjek i prilježan radnik. Na putevima nikad nije ukaljao vozačku čast. Predsjednik Poslovnog odbora EDRO „Elektro-Krajina“ Mile Gazić o njemu ima pohvalno mišljenje:

- Odnos Nika Majdandžića kao vozača prema poslu, odnosno prema putnicima koje vozi, na visokom je nivou!

Briga za ispravnost u svakom pogledu, za urednost i sigurnu vožnju, to su odlike koje ga krasi.

Gazić napominje:

I pored toga što je često opterećen, što je, kao i svi mi, pritisnut nekakvom stalnom žurbom, što vozi u svakom doba kada treba i po svakom vremenu, nisam primijetio da se to odražava na kvalitet vožnje.

Ostali članovi Poslovnog odbora, a i njegove radne kolege, imaju o Niki Majdandžiću slično mišljenje.

Mi ćemo se pridržiti želji njihovih da Niko kao i do sada, pređe stotine hiljada kilometara bez kvarova i nezgoda, da osvoji nova priznanja.

Sakib SALAMA

Živimo u vremenu kada automatizacija sve češće i više zamjenjuje ljude na teškim i opasnim poslovima, a rad sve više postaje intelektualan, a manje fizički napor. Način života radnika je iz osnovna izmijenjen i vezan je za urbane sredine u kojima postepeno nestaju tradicionalne veze i ustupaju mjesto svemu onom što sa sobom nosi visoko urbanizovano društvo i industrijalizacija.

Tako klasična profesionalna oboljenja sve više ustupaju mjesto novim oštećenjima zdravlja vezanim za sve veći broj profesionalnih štetnosti kao što su zračenja koja izazivaju jonizaciju, mikrotalasna zračenja, zatim trovanje novim i do sada nepoznatim hemikalijama i kancerogenima.

Zato je prije 30 godina i formirana medicina rada kao specijalizovana zdravstvena djelatnost usmjerena prvenstveno na unapređenje i očuvanje zdravlja radnika.

Zatajila preventiva

Jedna analiza demografskog kretanja stanovništva i zdravstvenog stanja radnika otkriva neke istine, ne baš prijatne. Tako, primjera radi, saznajemo da je u posljednjih deset godina u našoj zemlji produžen prosječni ljudski vijek za 1,9 godina, a očekivano trajanje života za 2,6 godina. Zatim, prosječna dužina bolovanja kod profesionalnih bolesti smanjena je sa 56,2 dana u 1978. godini na 35,4 dana u 1983. godini.

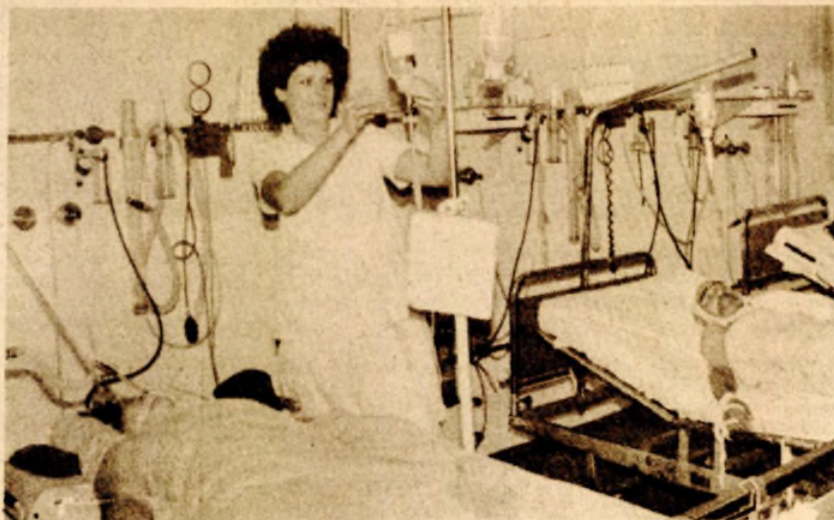
Profesiona je i ojačala mreža zdravstvenih radnika koji pružaju zdravstvenu zaštitu radnicima. Prije deset godina bilo je oko 800 dispanzera medicine rada, a sada ih je dvostruko više. U istom ovom periodu broj ljekara medicine rada-specijalista uvećao se za skoro deset puta: sada ih ima oko 1300. Na jednog specijalistu medicine rada 1971. godine dolazilo je 12.200 aktivnih osiguranika, a 1983. godine 5.400.

Neočekivano, sljedeći podaci govore sasvim drugim jezikom, obeshrabruju i prijete da obezrijeđe postignute rezultate. Evo tih podataka.

Negativni pokazatelji

Broj nedolaska na posao zbog bolesti je u stalnom porastu: 1970. godine iznosio je 3,9 odsto odsutnih radnika na dan, 1980. godine 5 odsto, a 1983. godine, 4,8 odsto. Prosječno trajanje bolovanja poraslo je za 14,9 dana u 1977. godini na 16 dana u 1983. godini, dok je broj izgubljenih radnih dana po aktivnom osiguraniku porastao sa 12,3 u 1972. godini na 14,8 u 1983. godini.

U porastu su i stope invalidskih penzionera: 1961. godine ta stopa iznosila je 61 odsto, 1974. godine 85

Savremena terapija ne može bez savremene medicinske opreme, ali preventiva ostaje i dalje glavno uporište zdravstva

Kako liječiti - medicinu

- Mnogi pravilnici o zaštiti na radu pravno nevažeći
- Prosječan radni staž invalidskih penzionera 22 godine
- Medicina rada ne daje rezultate koji se od nje očekuju
- Kada će se zdravstvo okrenuti preventivi?

a 1984. godine 97 odsto aktivnih osiguranika. Godišnji prirast invalidskih penzionera kreće se ovako: 1961. godine 5,2 odsto, 1974. godine 5,6, a 1984. godine čak 7,3 odsto aktivnih osiguranika. Najčešći uzrok invalidnosti su kardiovaskularne bolesti - 30,8 odsto, bolesti lokomotornog aparata - 15,8 i duševni poremećaji - 13,8 odsto.

Ovi i još brojni podaci navode samo na jedan za-

ključak: zatajila je preventiva. Umjesto da se otklanjaju uzroci nastajanja povreda i profesionalnih bolesti i unapređuju zaštita na radu i uslovi rada, rješenja se traže u beneficiranju radnog staža. I, tako, umjesto da se unapređuje zdravstveno stanje radnika i što više koristi preostala radna sposobnost, sve je češća orijentacija na odlazak u invalidsku penziju.

● U Bar su navraćali i u njemu živjeli drugi vladari ● Među njegovim zidinama nastao je i čuveni Ljetopis popa Dukljanina, ali za izučavanje svoje bogate i burne prošlosti Barani nemaju baš mnogo vremena, jer su okrenuti budućnosti

Ako se jednog dana umore od silnog nastojanja da svom gradu daju sva ona gradska obilježja koja mu kao izrazito lučkom gradu i pripadaju, Barani će tek tada, vjerovatno, imati malo više vremena da se vrate vremenu koje je probujalo, da sa svih strana osvjetle burnu prošlost, o kojoj je dosad izrečeno malo naučnih istina.

Prvo što će vam Barani pokazati biće one iskopine u centru. Smatra se da su ti temelji stari više od 13 vjekova, ali se još niko ne usuđuje da kategorično kaže: Na ovom mjestu nalazilo se to i to... Ovo su ostaci toga i toga... Ne zna se, naime, šta je tu nekada bilo: crkva, dvorac, ili, pak, nešto sasvim deseto. Oni čija je dužnost da naučno zalaze u prošlost, slažu se da su temelji nastali u šestom ili sedmom vijeku, ali oko ostalih podataka koplja se lome i niko ne zna koliko će ih se još polomiti dok se ne dođe do prave istine.

Barani ne znaju još nešto: ko je i kako u prošlosti gradio njihov grad! U potrazi za svojim identitetom oni „kopaju“ po drugim arhivima (svog nemaju), a najčešće po dubrovačkom. Tamo se nađe i pronade daleko više podataka o Baru, nego u Baru, Cetinju, Ucinju... Dok Bar buja, dok se širi i narasta, protežući se na tri strane (ona četvrta pripada moru), moć i sjaj nekadašnjeg Bara još je, u prilježnoj mjeri, obavijena neprozirnim velom, tamo vlada tama u koju će tek zasijati luč nauke.

Istorija je sprječila da se zaboravi priča o porodici Brajković, a ta kazivanja legende su samo uljepšale. Ti Brajkovići su, a bilo ih je mnogo bili zidari, meimari od zanata, duha i spretnosti. Gradili su velelepne palate, podizali kuće, zidali, pregrađivali, dozidivali... Ime rodonačelnika se ne zna, ali se zato zna da je Miho, u vremenu svog stvaralaštva, prednjačio, po duhu, spretnosti i visprenosti. Niko mu pera nije mogao odbiti, kada bi se prihvatilo zidarskog alata, pa nije čudo što je „polovina srednjovjekovnog Dubrovnika“ izmiliilo ispod vještih ruku Mihe Brajkovića, meštara od Bara.

Da li se i u rodnom Baru znao latiti posla ili je samo u Dubrovniku - gdje se nalazio na privremenom radu u inostranstvu, kako bi se to danas reklo - radio i zarađivao, a u Baru trošio, niko ne zna. Neki spomenici

prošlosti, naden i u Starom gradu, mogu biti vele ljudi od struke samo Mihi i ničiji više.

Otkako zna za sebe, a mnogo šta pamti, Bar je nekom neprimodnom snagom mamio krunisane glave. Hrlili su oni ovamo baš kao što danas hitaju ljudi željni sunca, mora, provoda i odmora. U devetom vijeku Barom su gospodarili zetski vladari i ovamo često zalazili. Kad je njihova moć počela da kopni, Vizantijci su stigli pod zidine Bara, osvojili ih i zavladao gradom i njegovim zaleđem. Ostaće Vizantijci ovdje dva-tri vijeka, pa će ih onda zetski vladar Vojislav najuriti glavom bez obzira. One sporije, koji mu nisu uspjeli izmaći, pobacaće u more, dok su oni spretniji i hitriji zaždili koje kuda, proklinjući i sam čas kada dođu u ove vrleti, gdje zamalo bez glava ne ostadoše.

Vojislav je bio vješt vladar, ali još mudriji vojskovođa: smatrajući da Bar više ne može da pripada Vizantiji, sa šaćicom istomišljenika, gotovo goloruk, krenuo je u sveti broj. Nedaleko od Starog Bara, u jednoj uvali, više lukavošću i mudročću, a manje snagom ratnika, potukao je do nogu Vizantijce.

Baš ovdje, u Baru, 1067. godine Mihailo je proglašen za prvog srpskog kralja. Nemanja je u Baru boravio 1183, a njegov sin pohodiće i gospodarice Barom 1252. godine. Vladislav je ovdje boravio kada na glavi više nije nosio kraljevsku krunu, ali se kraljevski ponašao i kraljevski živio. Zna se, takođe, da je Uroš I volio more, sunce i, gotovo beskrajno, ljeto. To će ga i privući u Bar. Pretpostavlja se, sa svim logično, da je i car Dušan, onaj kojeg nazivaju Silnim, stizao u ove krajeve, zbog njegovog podneblja.

O Bar su se mnogi otimali, rad njega su mnoge glave odsječene. Despot Stefan i brat mu Vuk nisu mogli zaobići Bar iz jednostavnog razloga jer im je tu živjela sestra Jelena, a sokacima šetkao se i Đurđe Branković.

Uzmikući pred osvajačima, Bar se izmicao od mora, spasa tražeći u kamenitim vrletima, koji kao da ga i danas čuvaju. Kao što orao svoje gnijezdo savija u nedostupnom stijenju, tako su i Barani svoje tvrđave i

utvrde podizali podalje od mora. Tako su s onih visina, poput osmatračnica, stizali da osmatraju more. I dok bi se neko ladama zaputio ka njima, žurili su da zamandale gradske kapije, da spuste škure, pripremajući se za boj.

Tek kad grad postaje i osta crnogorski, Barani, poput puževa, počele napuštati bedeme, latio se posla, gradeći nova ognjišta. Tako nastaje Stari Bar, koji i dan-danas bitiše, tvrdoglavo prkoseći svemu onome što se zbiva ispod njega, uz obalu.

„OSVAJANJE“ MORA

Kad su se vojske povukle, Barani su, takođe, krenuli u osvajanje - mora. Prvo oprežno, stopu postupu, približavali su se obali, a zatim sve hrabrije, dok nisu iz onih vrleti sišli u dolinu, spojili se definitivno s morem. Bila je to, po istoričarima, četvrta i najznačajnija seoba Barana. No, ni taj najnoviji, Bar IV nije iznevjerio tradiciju grada: tik uz more, knjaz Nikola podiže svom zetu, Petru I Karadorđeviću, divan dvorac, izuzetne ljepote i širine u koji će i knjaz lično navraćati i iz njega vladati nevelikom Crnom Gorom.

Bar je po još mnogo čemu zanimljiv i jedinstven: 1406. godine dobio je svoj statut, a sredinom 16. vije-

ka u njemu je živjelo nekoliko hiljada članova vlastelinskih porodica. U 12. vijeku u ovom gradu nastao je čuveni Ljetopis popa Dukljanina, najstariji zapis tog žanra u jugoslovenskoj kulturi. To mnoge upućuje i na jednu pretpostavku po kojoj je i tvorac Miroslavljevog jevanđelja vjerovatno živio u Baru. U nekima od odaja odavno napuštenog bedema, stvarali su svoja djela pjesnici i filozofi. U Baru je otvorena i jedna od prvih čitaonica u Crnoj Gori. A 1904. godine tu se oglašila i prva radio stanica na Balkanu, povezujući dva grada sličnog imena - Bar i Bari.

BORBA KOJA TRAJE

Grad je i u novije doba prolazio kroz mnoge nevolje. Tako, aprilski udar 1979. godine umalo da dokrajči sve ono što je decenijama stvarano. No, Bar ni tada nije pokleknuo: uhvatio se ukoštac sa svim nedaćama, koje sustigle sa zemljotresom. Borio se i bori, ne posustajući. Odavno je već dobio konture savremenog lučkog i turističkog grada. Narasta, poput valova koji ga stalno zapljuskuju. Bar je svikao da se bori, i ta njegova borba još traje. Kada se završi, valda će se tada Barani okrenuti prošlosti, onoj davnoj, malo istraženoj i zato premalo poznatoj, a tako bogatoj. Sada Barani za to nemaju vremena. Okrenuti su budućnosti.

L. imun PAPIĆ

Bar - novi dio grada

Priča GLASA „Nikica Pavlič“

Ilija
MANDIĆPismo
Petra Ugrena(Otkupljeno na konkursu „Glasa“ i
Odbora Kočičevog zbora)

Ilustrova I. BOBAN

Jesen je. Sasvim iznenada Petar Ugren, o čijim su se precima po selima podno Grmeč-planine u okolici ispredale svakojake priče, osta sam, pa se, čim osjeti mučninu samovanja, posebno noću, kada ga san izda, poče prisjećati svojih roditelja i šestoro djece koja se, protiv njegove volje, odmetnuše od planine. I što je više, zarobljen i zabavljen nekim nejasnim i zbujujućim činjenicama, svakog od njih počeo da zagleda iz uglova svoje samoće, u kojoj nije ni smio ni mogao da prizna nijedan poraz u surovoj planini, bilo mu je sve nejasnije kako se to tako prebrzo i u nekom zagonetnom galopu života odigralo. Kako su snažno proradile ponornice života. Sa svim njima koji su od njega odlazili neprimjetno, kao da ih neka nevidljiva ruka kupila, nestajale su i stvari, posebno one koje bi, da su mu sada na udaru oka, mogle da probude neka sjećanja od kojih bi se, sigurno, najduže i najsigurnije moglo živjeti. Ovakvo dogodilo se baš ono što je on najmanje mogao da očekuje: u njegovom sobičku pritisnutom naleglim krovom nalazili su se samo šporet najeden rdom i tamburice, koje su, dok se njihov vlasnik Rade Zatezalo, pripit i bolešljiv, nije na putu, nadomak praga kuće Petra Ugrena, naprosto zavalio sa ukočenim pogledom prema nebu koje nije znalo za milost. Osvanuo je sa srednjakom desne ruke na žicama.

Taj Rade Zatezalo Petru Ugrenu najčešće je nedjeljom stizao iz sumaglica prošlosti. Čak mu se činilo da se prebrzo počeo da useljava u osunčane prostore njegove samoće. I, jednog jutra, dok je sjedio, sanjiv i izmucen dugim razmišljanjima o onome što je prošlo, na pragu svoje drvenjare, u kojoj se samo čulo kako mačak poskače oko kašuna, začuo je, i to nasred dvorišta, kako, predvođeno Radinom tamburicama, kolojeh djevojaka i momaka pocupkuje. I cika i vika sve jači i jači. Do zvijezda jaki. Ritam kola ga podiže. I, tek što se pridize, osjeti kako ga jak bol probode u krstima. Povraćen iz varke ili sna, iz nekog best-ežinskog stanja, u kojem čovjek, obično, stoji na tuđoj nozi, Petar se zagleda u vršine planine iznad kojih je, kao razlivena rijeka, nadirala svjetlost sunca. Tada se prisjeti da je Rade Zatezalo, čim su svadbe i svetkovine krenule za harmonikama, počeo da se potuca po selima. Ozlojeđen i namrgođen, kod nekog seljaka u Zalinu našao je suknenu nogavicu i u nju nasliu ugurao svoje tamburice. Od tada je zalazio samo u one seoske kuće za čije je do-

mačine bio siguran da su ćupkali u kolima koja je onsokolio. Iz sela je izlazio, obično, noću i daniščekivao bauljajući po ledenoj mjesečini.

Nekako pred prve snjegove naden je na puteljku koji se zavalio pod prag drvenjare Petra Ugrena. Mirisao je na rakiju i natrulu novembarsku travu. Petar i njegova žena Mara pomislili su da je, kao i toliko noći ranije, samo zaspao. Dugo su ga prizivali, uzalud. Priskočiše im i komšije. Sahrniše ga uz dobar ručak, čak sa pečenim prasutom i ovcom. Nade se i desetak litara rakije, gromovače, one koju je, dok je zalazio u Grmeč-planinu, najrađe ispijao naskap. Petar suknenu nogavicu baci u grm, a tamburice zaturi pod gredu, iznad vrata.

Naidoše duge noći. Nekako u ponoć pade napamet Petru da mu Radine tamburice smetaju, zadaju neke nejasne glavobolje. Uz plamen ugaraka počeo je sebe da uvjerava da će mu, čim za njih nađe pogodnije mjesto, biti daleko lakše. Učini mu se, zatim, da ih stalno vidi pod udarima odebljelih prstiju vlasnika, da i tako zaboravljene puštaju glasove koji bi mogli da razviju kolo pred njegovom kućom. Kadgod bi mu pogled zalutao prema njima, oglasilo bi se neko ime koje mu je bilo na srcu. I, odjednom, dok se ledena krpica mjeseca tanjila u njegovom sobičku, skoči, pođe prema njima, dograbi ih nekom snagom u kojoj je bilo ljutnje i prkosa, pa ih kradomice i nabrzinu zaturi pod krevet. Ote mu se samo: „Tako?!...“

Cijelu noć, najviše zbog njih, nije mogao oko da sklopi. Potajno pred zoru zavuču ruku pod krevet, jedva ih napipa i opet ih dohvati, ali sada već kao čeljade koje traži čistog vazduha, pa ih odnese na prozorčić. I tek što prilježe, odnekuda, kao iz sna, javi se Mara: „Zaboga, Petre, što si se toliko okomio na to čudo?!...“ Opet poskoči sa kreveta, pa zatezura prema prozorčiću. Pokuša da ih dohvati pokretom koji je ka-

rakterističan za milovanje djece, a onda mu lijeva ruka nespretno zape za žice. Tamburice mu se nadoše pod lijevom nogom. Poče sebe da prekora, da im tepa, da se Radi Zatezalu izvinjava i da uvjerava Maru da je to čin samo njegove nespretnosti. Osjeti veliki umor, čak se na čelu javiše i velike kapi znoja. Sjede. Pobuni se što se to baš njemu moralo dogoditi. Još jednom glasno prekori svoju zbuđenost i nespretnost. Zima je.

Grmeč-planina začutala u bjezinama. Od ručka do ručka Petar Ugren peče pole i sjeka crveni luk. Preko dana još nekako. Ali, kada se počne da odmotava klupko dugih noći, iznenada ga odasvuda počinju da opsjedaju misli na tamburice. Bi mu, prvo krivo što ih je, još dok su Radu podizali sa puteljka, izvukao iz suknene nogavice. Možda bi da ih je u njima odnio i ostavio, još uvijek bile iznad vrata. I svali, zato, na sebe veliku krivicu. Čak zadržta pri pomisli da je, kada ih je htio da podigne sa ležišta iznad vrata, poletio. Još jednom optuži sebe, ali ovog puta što niko neće više čuti onaj sitni vez glasova sa žičica nakojimase mogao poznati trag mnogih svadbi. Čak se malo i zastidi, pa začuta. Lakše bi mu bilo da se odnekuda može da javi Rade Zatezalo, da se to pred njim dogodilo. Sutra bi se već u njegovim rukama našle druge. Nikako bolje, glasnije, zavodljivije.

Prevalila je ponoć.

Grmeč-planina sumnjivo šuti. Snijeg sipa, kao iz vreće. Dogurao do šimle. Neka, neka gura, ima drva i krompira. Duga noć prođe u vjeri. Lakše bi mu bilo da se može zagledati u neku sliku svojih. Šta ćeš, planinci su teško stizali do fotografa. Te noć javi se hiljadu glasova, u horu. Petar je dva dočeka zoru. Tada i odluču da napiše svoje prvo pismo, da ga pošalje svom jedinom rođaku, Mirku Praštalu, koji se, nekako pred sam drugi svjetski rat, nekim čudnim kanalima dokopa Kanade. Prisjetio se da ga je Mirko

još prije dvije godine zamolio da mu, ako ikako može, pošalje tamburice Rade Zatezala, koje je, poruču, izradio njegov pokojni otac Siman. Isto jutro nađe neke požutjele listine iz knjige za otpremu balvana.

Dugo je razmišljao o tome kako bi mogao da izade nakraj sa mišljanjem slova latinice, ćirilice i gotice. Bio je on u Austriji, radio u nekoj termoelektrani. U Slavoniju i Sremu je išao na branje kukuruza. Od tih čestih i dugih putovanja ostale su pomiješane azbuke. Svoje vjerovanje da će jednog dana moći da napiše prvo pismo mogao je baš sada da provjeri. Osjeti neko olakšanje kada napisu prve rečenice. Oko nekih se zabavljao po čitavu noć. Često ih je čitao naglas, sve jače i jače. Poče da vjeruje da je to trebao još ranije da učini. „Rade Zatezalo ih je, uvjeravao da je Petar Mirka Praštala, zavukao u neku suknenu nogavicu samo zato što se pribojavao da iz njihovih žica neće moći da izmami glasove koji su sve dizali na noge. Nije, sigurno, ni pomišljao da začute u mojoj kući. Druga je stvar što se, ipak, dogodilo na puteljku koji je tog jutra bio pritisnula i kora jakog

mraza. Čim sam ih ostavio pod gredu, iznad vrata, glasovi koji su umukli, odjednom su se, posebno noću, počeli rojiti po mojoj sobici. Kada su se rasule, nije mi ni na kraj pameti bilo da sam ti ukrao jednu uspomenu. Za ovu krađu svaka kazna bi mogla biti mala, a svaki prijekor-preblag.“

Niko nije uspio da dokuči koliko je dugo Petar Ugren pisao ovo svoje prvo pismo. Neki misle čak pet godina. Postoje samo tragovi da ga je strpljivo „kitio“, dotjerivao. Zna se samo da su ga, čim su prvi proljetni dani naišli, našli pod jastukom. Štampanim slovima je istakao samo jednu riječ: „OPROSTI!...“

Nakon Petrove smrti prve komšije preko poštara su uputile pismo u Kanadu, Mirku Praštalu. Umbrzo je na Petrovu adresu, umjesto pogrđnih riječi, stigla uplatnica sa 10.000 dolara. U uputstvu je pisalo: za iseljenje iz divljine. Neko je na njoj nespretno napisao: retur. Dugo se Petrov mačak motao po Grmeč-planini, tugovao je za svojim gospodarom. Ljude, kažu, nije ni primjećivao. Kasnije mu se izgubio svaki trag.

PROZA

Djelo
moderne
vokacije● Josip Pala-
da: *Miris maj-
ke, Spektar,
Zagreb, 1985.*

Josip Palada

Ove godine u čitalačkom observatoriju nenadano se pojavilo još jedno nesvakidašnje literarno djelo, koje će u vremenu koje tek predstoji pronaći svoje pravo, sa književnoistorijskog aspekta posmatrano mjesto. Riječ je o romanu *Miris majke* Josipa Palade, koji se pojavio u izdanju zagrebačkog *Spektara* obimnom, stilski dotjeranom literarnom djelu, koje toplo preporučujem čitalaštvu svrstavajući ga u sam vrh novije jugoslovenske proze.

Josip Palade je relativno mlad pisac, ne po svom književnom opusu nego po godištu rođenja, pa je razložno očekivati i dalju razvojno-stvaralačku literarnu nijansiranost.

Bez obzira što će se Palada upustiti i u druge, možda još obimnije stvaralačke sfere, smatram da je Palada djelom *Miris majke* ne samo sagradio svoja jasna staništa u invenciji i izrazu, nego je ljubiteljima pisane riječi poklonio djelo čijesu vrijednosti slojevite, djelo koje će podjednako biti interesantno, kako za one čitaoce koji će u Paladinju naraciji pronaći svoje svjetlove svakidašnjosti, tako i za one koji od djela traže više domene: prave male sintagmične pasaže u kojima obitavaju i život žive dragi likovi djetinjstva.

Palada je proživio kataklizmu ratom zahvaćenog rodnog kraja u kojem su se budile i plamsale vatre revolucije i gdje se kalio čovjek novog vremena. Preživio je i drugu kataklizmu — seobu iz rodnih staništa ka „obećanoj zemlji“ u kojoj vrebaju zamke bogomdanih predjela izobilja. Sasvih tih puteva, zapravo: sasvih tih odlazaka Palada je postupno vajao nešto što ovoj prozi daje univerzalnost i obezbjeđuje joj angažovanost u svakom vremenu. U romanu se govori o majci, majci običnoj, majci vidarici i zaštitniku kuće i života, majci-tom neježnom biću koje poput feniksa vaskrsava u Paladinim osamljenim životnim zabitima.

U SVIJETU KNJIGE

I makoliko nas Palada dovodio u nedoumicu prikazujući romanu i druge majke, majke svojih drugova iz domova i internata u kojima je obitavao i gdje je provodio najuzarenije dane mladosti, potpuno sam uvjeren da se u svakoj majci krije Paladina majka i nije preterano ako konstatujemo da je ovaj pisac možda, sa najviše rafinmana prikazao majčin lik u našoj književnosti.

Palada je izvrstan pripovjedač, njegovu prozu odlikuju dokumentarnost, dinamika, jasnoća, tako da se knjiga čita u jednom dahu. Zastane samo u onim trenucima kada nas autor pozove u male oaze mira, da bi nas, čineći namjernu digresiju, odmorio od dinamike u svijetu punom sjete, mira i romantike.

Romanom *Miris majke* Palada je progovorio o nečem što je već bilo pošlo u nepostojanje, podigao je divan, ja bih rekao pesnički stavoluk nad vremenom, koji dotiče samu ivicu ovog vremena.

Osim svojih literarnih poruka, roman ima i obrazovno-odgojnu funkciju i toplo ga preporučujemo za lekturu. Roman u stvari može da posluži i kao poruka i u ovim vremenima koja dosta nesmotreno hoće da nas iz „grada Mira“ izbace do nekog kužnog grada Nemira.“

Roman je namijenjen mladini i odraslima, dobrodošao bi i najmladima, ali su ovi još nemoćni da shvate porive straha i nemira.

Po svom žanru *Miris majke* je narativna proza, ali ona nam govori i o drugim Paladinim osobenostima, koje ukazuju da je ovaj pisac u pravom smislu riječi pjesnik, te je roman i cjelovito pjesničko djelo.

Svetislav NENADOVIĆ

POEZIJA ZA DJECU

Prijatelj i drug

● Šimo Ešić: *Šta li mrda iza brda, Univerzal, Tuzla, 1985.*

Najnovija Ešićeva zbirka pjesma za djecu *Šta li mrda iza brda* (Univerzal, Tuzla, 1985) kazuje pjesnikove nove mogućnosti. Trideset i četiri pjesme ove knjige strukturirane su u tri tematska kruga: *Jutro u Kiseljaku*, *Bio jednom jedan i Zašto djeca žele da porastu*, isvaki od ovih pjesničkih krugova ima svoje posebne značajke. Pjesme su dopunjene ilustracijama Bože Stefanovića i nameću se svojom jednostavnošću i snagom umjetničkog zahvata. Svi ovi krugovi opet čine jednu cjelinu u kojoj je prikazan dječiji svijet na jedan slikovit način.

On stihovima oživljava svoje djetinjstvo. Kad nad životnom zbiljom nadletu onaj lepršavi senhilitet svojom bujnom i okralačenom maštom, tada se pjesnik vraća bregovima svoga djetinjstva i predjelima sreće. Iskazujući takvu potrebu vraćanja svijetu djetinjstva, Branko Ćopić kaže: „Kad pišem za djecu, ja odražavam jedan svoj svijet jer meni se čini da ja nikada nisam prestao biti dijete niti ću to ikada prestati da budem.“ I Šimo Ešić djetinjstvo više ne uzima kao objekt pisanja, nego kao vlastiti svijet koji je on doživio i ponovo ga doživljava. U trenucima kada piše za djecu on im je ravan drug i prijatelj.

Polazeći od istine da djeca svemu daju drugi i drugačiji smisao i značenja u svakodnevnoj stvarnosti, pjesnik Ešić dolazi na pomisao da je svijet gledan dječijim očima zanimljiviji oblik svijeta i života. U tom svijetu su nastale Ešićeve pjesme.

Njegova pjesma *Šta sve leti* po svom motivu, oblikovanom postupku i dosegnutosti je antologijske vrijednosti. Lirskim paralelizmima pjesnik je postigao posebne efekte jer se ponovljeni stihovi uvijek nalaze u drugom kontekstu. „De razmisli, pa se sjeti / šta sve leti, šta sve leti? / — Leti, leti, leti / — ptica! / — Onda leti / ova pjesma / iz mog kraja / u tvoj kraj / a u pjesmi / leti pozdrav / izgrljaj! / — (Šta sve leti). Pjesnik je uzeo san i igru. Djeca su u snivanju dječije na svome, i „carevi“ i „kraljevi“. Tu se još više otkrivaju dječije značajke bogata mašta, uzavrela priroda, razne slike, i sl.

U prvom krugu pjesama — *Jutro u Kiseljaku* dominiraju teme: snovi, strepnja, zebnja, kratkotrajna ljepota (*Duga*) i dr. Svjetlost kao poetska preokupacija prisutna je i u Ešićevim pjesmama (*Gradske svjetiljke*). Ona ima čudesno, magično dejstvo na pjesnika. Svjetlost ga obuzima, uliva mu novu snagu i nove nade. Paljenje svjetiljki noću za pjesnika je svečanost i radost. „Uvijek me uzbuđe noću / svjetiljke gradske male, / kada ih jednu / nečije ruke pale / Jer, svaki osvjetljen prozor / po neku tajnu skriva — / iza njega se diše / i nešto važno zbiva / Neko se, sigurno, voli, / neko tuguje, pati, / neko razmišlja sjetno / u šta mu prolaze sati.“

U drugom krugu — *Bio jednom jedan* prevladavaju pjesme s animalnim motivima koji su motivi simbol uravnotežene slike svijeta. — U trećem krugu pjesama — *Zašto djeca žele da porastu* data je slika života djeteta u urbanoj sredini, njegove tegobe i radosti. Zatvaranje roditelja u porodični dom, među četiri zida doprinosi i mass medij (*Djeca i televizor*). U nekoliko svojih pjesama (*Svade, Dajte mi da bježim, Neću da živim s vama, i dr.*) Ešić jestikovito prikazao nesporazume između djece i odraslih, „I tako svakog dana / idem kući, a strepim / dali me čekaju nečim / ružnim ili lijepim / Dode im da bježim / vama to kažem, daznate, / zbog onog što se zbiva / između mame i tate.“ (*Dode mi da bježim*).

Svemu čega se dotakao Ešić je prišao srcem. U njegovoj poeziji osvajaju nas jasnoća slike i jednostavnosti riječi, toplina i blagost koja izbija iz svakog stiha.

Mirko SKAKIĆ

KAMEROM
U BANJALUČKOM
NASELJU
CENTAR II

Završetak prije roka

BANJALUKA, 15. novembra - U Ulici Ivana Gundulića gradi se pet stambenih objekata sa ukupno 104 stana. Radove izvodi GIK „Kozara“ - OOUR-i „Građenje“ i „Vrbas“ iz Laktaša.

Za lamele L-2 i L-3, koje gradi OOUR „Građenje“, utvrđen je rok završetka za 20. decembar. Sudeći po sadašnjem stanju, objekat L-3 će biti završen u roku, a L-2 mjesec dana ka-

snije. Na lamelama L-4, L-5 i L-6 radove izvodi „Vrbas“.

Zahvaljujući dobroj organizovanosti, radovi na pomenutim objektima teku po utvrđenoj dinamici, pa čak i ispred nje. To najbolje dokazuje podatak da će lamela L-4 biti završena mjesec dana prije roka, odnosno do 15. decembra, a lamela L-5 čak tri mjeseca ranije, odnosno u decembru ove,

umjesto u martu naredne godine. Utvrđeni rok završetka lamele L-6 juni sljedeće godine, ali izvođač, na osnovu do sada urađenog obećava završetak tri mjeseca prije roka.

Gradnjom lamela L-7 i L-8 planira se proširenje ovog naselja, ali je zbog neriješenih imovinsko-pravnih odnosa za sada neizvjesno kad će radovi početi.

Tekst: Lidija MARTINOVIĆ
Slike: R. OSTOJIC

U toku su radovi na lameli L-6 za koju izvođač obećava završetak tri mjeseca prije roka

Na zadovoljstvo budućih stanara radovi se privode kraju

Glavni radovi su, kao što se vidi na slici, pri kraju

U BOSANSKODUBIČKOJ
„KNEŽOPOLJKI“

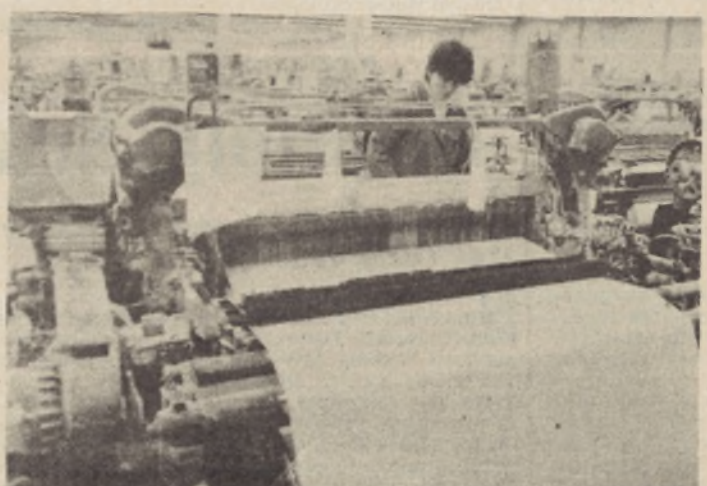
KVALITET PRIJE SVEGA

BOSANSKA DUBICA, 15. novembra - Najveći kolektiv na području bosanskodubičke komune, Tekstilna industrija „Knežopoljka“, koju čine tri proizvodna OOUR-a „Predionica“, „Tkanina“ i „Konfekcija“, kao i Radna zajednica zajedničkih poslova, posljednjih godina postiže izvanredne proizvodno-finansijske rezultate. Proces proizvodnje zasiva se ovdje na modernoj tehnologiji, koja obezbjeđuje visok kvalitet, prosjek ličnih dohodaka je 40 hiljada dinara. Produktivnosti i unapređenju kvaliteta posvećuje se naročita pažnja. U ovom kolektivu zaposleno je 2200 radnika, a to je skoro trećina ukupno zaposlenih u dubičkoj komuni.

Tekst: E. TABAKOVIĆ
Snimci: D. Reljić

Četvorbrjagadni sistem-visoka produktivnost u OOUR-u „Predionica“

Rad bez zastoja, veća produktivnost i visok kvalitet mota radnika u OOUR-u „Tkanina“

Kompletna proizvodnja OOUR-a „Konfekcija“ odlazi na inostrano tržište

ČETRDESET
GODINA FIZIČKE
KULTURE I SPORTA
U BANJALUCI

DECENIJE ZA PONOS

● Onog davnog, divnog 23. juna 1945. godine, kada je obnovljen rad Radničkog sportskog društva Borac, u Banjaluci je započeo snažan zamah razvoja i ekspanzije sporta i fizičke kulture. U godinama koje će doći ovdje, na ovim prostorima, stasale olimpijski pobjednici, evropski i svjetski šampioni, klupski prvaci Evrope, izraščić plejada reprezentativaca i vrhunskih sportista.

U prigodnoj, retrospektivnoj izložbi, koja se otvara u utorak, 19. novembra, u 19 sati u Domu kulture, kroz brojne fotografije, trofeje, medalje, plakete i pehara prikazaće se rast banjalučkog sporta i fizičke kulture do svjetskih visina.

Statističari bi izračunali: u odnosu na broj stanovnika i prostor, po ostvarenom u oblasti ljudskog stvaralaštva koje se zove sport i fizička kultura, Banjaluka bi bila u samom svjetskom vrhu.

Limun PAPIĆ
Tomo MARIĆ

DOČEK - Ovo je trenutak kada se s nestrpljenjem i ushićenjem iščekuje dolazak Titove štafete, 20. maja 1948. godine. Ispred svečane tribine nalaze se članovi Atletskog kluba Borac.

ŠAMPIONI - Dvadeset godina poslije onog novembarskog uspjeha, Borac se popeo na rukometni Olimp: postao je šampion šampiona, osvojio je Evropu, pobijedio je u Kupu šampiona. Kapiten Borca Milorad Karalić primio je pehar iz ruku Vadmarks, predstavnika IHF-a.

KEP - Prvenstvo Evrope za košarkašice (septembar 1980) ostaje upomoćeno po veličanstvenom otvaranju, savršenoj organizaciji i bronzanoj medalji koja je pripala našim djevojkama.

NENADMAŠIVI - Pedesetih godina gimnastička reprezentacija Bosne i Hercegovine bila je isključivo sastavljena od Banjalučana. Bile su to „zvijezdane godine“ banjalučke gimnastike, a njeni najuspješniji protagonisti: Mirko Petrićević, Brane Tarbuk, Rudi Saradin, Ranko Cvjetić, Mujo Hodžić, Vladimír Durasović, Husain Sellmović, Tomo Knezović, Mihajlo Ciklavski i Alojz Čurić (stoje), Zuhra Višić, Nasta Králek, Irina Pilić, Dara Moćimović, Ružica Klejti i Zlata Atagić (03.05.1953).

SLET - Banjaluka je dosad dva puta bila domaćin sleta „Bratstvo-jedinstvo“, a ovo je snimak sa divnog sleta učenika Tehničke škole, na Gradskom stadionu, koji je održan 1958. godine. Pogledajte pozadinu Gradskog stadiona (I) i uporedite je sa današnjom.

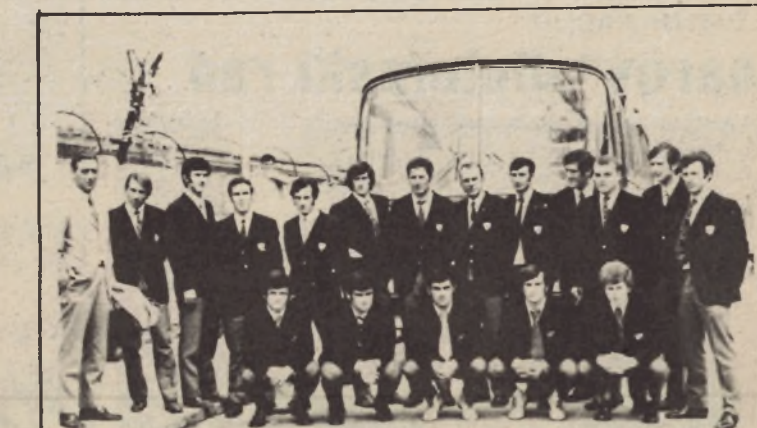
TRIJUMF - Rukometaši Borca su prvi stvarni podvig načinili 29. novembra 1957. godine osvojivši Kup Jugoslavije. Pehar RSJ, iz ruku ggeneralnog sekretara V. Vojnovića, primio je dugogodišnji kapiten Borca Pero Perović.

ŠIBOVI - Ako se bolje zagledate, na ovoj staroj fotografiji prepoznate mnoge koji su ostali vjerni smučanju, možda i zato što su se tim sportom „Inicijal“ baš na Šibovima, 1958. godine.

PRVACI - Bokseri Slavije osvojili su titulu šampiona Jugoslavije 1974. godine. Taj uspjeh su ostvarili: Sredoje Zekanić (tehnički rukovodilac), Predrag Krstić (trener), Redovan Babić, Željko Košpić, Edo Darvoz, Marjan Benet, Vitoimir Gnjalić (predsjednik), Azem Zombo (stoje), Oragan Batar, trener, Fadil Babić, Zvonko Paša, Tomo Palankin (trener), Viktor Homs, Zdravko Paša i Veljko Sindolčić.

PRVOLIGAŠI - Drugi put u svojoj dugoj istoriji FK Borac je član Prve lige postao 1970. godine. Ova snimak načinjen je godinu dana kasnije, 11. aprila 1971. pred polazak ekipe za Tuzlu. Na slici su: Simunić, direktor kluba, Pele, Babić, Abagić, Agić, Gavrilović, Šavković, Anapović, trener, Korenović, Vučman, Žilić, fizioterapeut, Đulić i Fazlić (stoje), Smeleški, Milić, Komić, Kušmić i Kovčević (čuče)

VAZDUHOPLOVCI - Ovo su poklonici vazduhoplovnog sporta, snimljeni na tečaju u Bihacu. Mnogi od njih su do danas ostali vjerni modelarstvu.

BANJALUČKI GIMNAZIJALCI I MEDICINARI POD ISTIM KROVOM (2)

Cigle smetaju koncentraciji

Želeći da saznamo nešto više o atmosferi u zbornici razgovarali smo i sa nekoliko profesora među kojima je i profesorica srpskohrvatskog jezika iz Medicinske škole Vera Rojč:

— Selimo se već 15 godina, ali ovaj smještaj je najgori. Očekivali smo modernu zgradu koja mnogo pruža. Međutim, njena lažna ljepota izvana skriva potpuno nefunkcionalne učionice, bez lavaboa. Ne možemo zadovoljiti ni najelemnarnije higijenske potrebe. Imam dojam da je čitava zgrada priljava pa sam sa svojim učenicima pokušala organizovati čišćenja naše učionice. Najgore na nas djeluju cigle koje onemogućavaju rad i koncentraciju. Tu se hitno treba nešto učiniti. Ipak, prijatno sam iznenađena funkcionisanjem vaše biblioteke i čitaonice, te različitim akcijama bibliotekarke, koja se zalaže za organizovanje različitih izložbi u školi.

● Najveću uzbunu izazvao je kostur u zbornici

Mi smo do sada radili na visokom nivou i organizovali različite manifestacije i proslave. Takva tradicija treba da se nastavi, pojačana snagama iz Gimnazije. Nadamo se da će nam se zato omogućiti uslovi.

KOSTUR U ZBORNICI

— Najveću uzbunu izazvao je kostur u zbornici. U početku senije znalo ko su profesori jedne, a ko druge škole, pa je uvijek nastajala velika gužva. Sada kada smo podijeljeni na dva stola, sve je u redu. Mislim da su odnosi s obje strane potpuno dobronamjerni - ispričala nam je dr **Aida Pjančić**. Zbog neusklađenog rasporeda i

velikog broja učenika dešava se da na jednom času fizičkog, na relativno malom prostoru sale, nađu i po tri odjeljenja u isto vrijeme. Evo šta o tome kaže profesor **Branko Šipragić**:

Uslovi za održavanje časova fizičkog vaspitanja su daleko od idealnih. Pošto se sala čisti jednom dnevno, a broj učenika je velik, higijena je na nezavidnom nivou. Sve to doprinosi činjenici da naši časovi fizičkog više ne služe svojoj svrsi.

DIREKTORI — NEPOPRAVLJIVI OPTIMISTI

Da je prostora u školi znatno manje, to je očigledno. Međutim, šta se dešava iza „zatvorenih vrata“, pokušali smo da saznamo iz razgovora sa članovima uprave obje škole. Ispostavilo se da iako je prošlo podosta vremena od početka školske godine, još uvijek nije postignut nikakav konkretan sporazum o podmirivanju zajedničkih troškova škole. Prijedlog Gimnazije da se troškovi raspodijele prema broju učenika, kako se do sada radilo, uprava Medicinske škole je odbila uz zahtjev da im se dostavi kompletna kvadratura zgrade, broj zaposlenog osoblja i još nekoliko podataka. Rekli su nam da se neki konačan dogovor uskoro očekuje.

Zamolili smo direktora Medicinske škole **Stanimira Čirovića** za objašnjenje:

— Srdačno smo primljeni, ali to ne znači da smo sasvim zadovoljni

jer objektivno gledajući, ovdje i ne postoje uslovi za rad dvije škole. Nedostaju nam kabineti za teorijsku nastavu i još mnogo toga, ali Gimnazija nije ni dužna, niti je mogla da nam sve to obezbijedi. Ipak, s finansijske strane, ovakva situacija je prednost za obje škole jer će se lakše plaćati grijanje, struja, voda i ostalo. Do sada su obaveze Medicinske škole bile privremeno zapostavljene, te je sve materijalne troškove plaćala Gimnazija. Međutim, dio troškova koje snosi naša škola biće nadoknađen.

Ahmet Čejvan, direktor Gimnazije kaže:

— Medicinska škola i Gimnazija su dosta slične po sastavu, tj. uglavnom upisuju odlične i vrlo dobre dake, što je jedan od preduslova za buduću saradnju među nama. To bi mogla biti saradnja u nastavi, u radu učeničkih organizacija, a moglo bi doći i do stvaranja zajedničke biblioteke.

Svakako, oba direktora ovu situaciju sagledaju optimistički, dakle sa političkog stanovišta.

xxx

UMJESTO ZAKLJUČKA

Kažu da odrasli treba da su primjer mladima. Članovi uprave Gimnazije i Medicinske škole koji kontaktiraju samo preko papira, mada su im kancelarije udaljene svega desetak metara ne smiju biti primjer učenicima svojih škola. Ovaj problem bi trebalo zajednički riješiti i tako započeti saradnju, ne samo na papiru.

Arjana BADNJEVIĆ
Vesna JOLDŽIĆ

Nedavno se Sanda prvi put pojavila na „Glasovoj“ strani „Svijet mladih“ i evo već je poznata diljem Krajine. Da malo umirimo silne zahtjeve i mnogobrojne, ma što mnogobrojne - bez brojne telefonske pozive - evo opet, objavljujemo jednu njenu novu sanjalačku fotografiju. Sanda je snimljena u trenutnim koncentracije i razmišljanja o budućim manekensko-filmsko-fotomodelskim poslovima. I još da kažemo - Sanda je balerina, manekenka, uspješan student, učesnik izbora za Mis Jugoslavije... Snimio D. Reljić

TELEKS

● **IRSKA** je uplatila najveći iznos u fond **LIV EID** koji je namijenjen za pomoć ugroženim državama Afrike i iznosi sedam miliona funti.

● „**KRALJICA CRNE MUZIKE**“, kako nazivaju **DAJANU ROS** je u susjednoj Italiji sa tri koncerta digla veliku prašinu tako da se oblak još ne sliježe. Nastupi u **MILANU**, **FIRENCI** i **RIMU** ocijenjeni su kao jedinstveni i nezaboravni.

● Krajem oktobra u **SAD** najbolje traženi muzički programi na video-kasetama po **BILBORDOVOJ** evidenciji bili su: **PRINC**, **UEM**, **MADONA**, **TINA TURNER**, **USA for AFRICA**, **DORSI**, **U2**...

● Zvijezda regea **JELOVMEN** nakon operacije raka priprema se na novu turneju po **SAD**. Takođe, **SINDI LOPER** je stala na noge poslije nedavne operacije. Sada sve više pop-zvijezda poklanja veliku pažnju svome zdravlju. Tako su se u vegetarijance, između ostalih, upisali **POL MAKARTNI**, **ENI LENOKS**, **STING**, **DZORDŽ HARISON**, **MAJKL DZEKSON**.

● Novi pjevač grupe **VAN HELEN** sada je **SEMI HOGAR**.

● Početkom decembra u izdanju **SARAJEVO-DISKA** pojavice se album **HARI—MATA—HARI**.

To je naziv istoimene grupe koju predvodi **HARI VAREŠANOVIĆ**, nekadašnji vokalni solista **AMBA-SADORA**. Naslovna pjesma nosi naziv **MERJEMA**, a autori su **KORNELIJE KOVAČ** i **MOMČILO BAJAGIĆ** — **BAJAGA**.

● Nova ploča sa starim hitovima **KEMALA MONTENA**, osvježena novim aranžmanima, sve češće se vrti na svim radio-stanicama, tako da **LIDIJA** i poslije 17 godina rado se sluša. **MONTENO** uskoro odlazi na turneju u Holandiju, a po prvi put će tekstove za njegovu novu ploču napisati njegov dugogodišnji prijatelj **ARSEN DEDIĆ**.

● **BAJAGA** i njegovi **INSTRUKTORI** boravili su od 23. do 27. oktobra u **ČEHOSLOVAČKOJ** na međunarodnom festivalu **INTERTAIENT** na kojem su pored grupa iz Mađarske, Čehoslovačke, Poljske i Demokratske Republike Njemačke učestvovali i poznati interpretatori iz Engleske, Savezne Republike Njemačke, Italije i drugih evropskih zemalja, među kojima i **TOTO KUTINJO** i austrijska grupa **OPUS**.

— Nakon niza nastupa na televiziji **POSLEDNJA IGRA LEPTIRA** za TV Titograd snima polučasovni program. M. P.

TOP LISTA

DOMAĆA:

1. **GDJE SI DUŠO, GDJE SI RANO** - Henda
2. **BEZ TEBE** - Valentino
3. **KOKUZNA VREMENA** - Merlin
4. **DEČKO, AJDE OLADI** - „POSLEDNJA IGRA LEPTIRA“
5. **NE ZOVIMAM DOKTORA** - „PRLJAVO KAZALIŠTE“

STRANA:

1. **TAKE ON ME - A—HA**
2. **THE POWER OF LOVE** - Jennifer Rush
3. **NIKITA** - Elton John
4. **THIS IS ENGLAND** - The Clash
5. **SOMETHING ABOUT YOU** - Level 42

NARODNA:

1. **SVE JE LIJEPO SAMO TEBE NAMA** — Milena Plavšić
2. **ŽAO MI JE** - Sejo Pitić
3. **MAZO MOJA** — Branka Sovrlić
4. **JANEČULJESU** - Mile Kitić
5. **NOČAS VJETAR KAKO TUŽNO VIJE** - Zekija Čuturić

PET NEZABORAVNIH:

1. **LILY OF THE WEAST** - Bob Dylan
2. **TEARS** - Ken Dodd
3. **STARI KOVAČI** - Selekcija
4. **YESTERDAY MAN** - Chirs Andrews
5. **GET OFF OF MY GLOUD** - Rolling Stones

RADIO—BANJALUKA

ZABAVNA:

1. **AZRA** - Seid Memić VAjta
2. **PART TIME LOVER** - Stevie Wonder
3. **SVIDA MI SE KAD SVIRA HARMONIKA** - Zrinko Tutić
4. **SRCE OD MEDA** - „POSLEDNJA IGRA LEPTIRA“
5. **DANCING IN THE SREET** - Mick Jagger i David Bowie
6. **ENA** - „HAUSTOR“
7. **OSJEĆAM TO** - Đurđica Barlović
8. **UGASI ME** - „PARNI VALJAK“
9. **DON'T LOOSE MY NUMBER** - Phil Collins
10. **PRVI PUT OSJEĆAM** - Zorica Kondža

NARODNA:

1. **OSTALA JE SAMO USPOMENA** - Toma Zdravković
2. **ČASUMI TUGOM NALIJTE** - Milena Plavšić
3. **PIŠI MI** - Milica Zdravković
4. **NAUČIO SIME DATEVOLIM** - Mirsada Bećirević
5. **POBIJEDIĆE LJUBAV** - Bah-tijar Brulić
6. **IZADI MALA** - Ferid Avdić
7. **JA ZNAM LEK ZA OSTAVLJENE** - Vera Matović
8. **TISI ME ČEKALA** — Tozovac
9. **ZORANE, ZORA JE** - Senada Redžić
10. **DOŠLO VRIJEME DA SABIREM** - Sejo Pitić

PRIPREMIO:
M. PERVIKOVIĆ

ZVIJEZDE: MARK NAPFLER (DAJER STEITS)

Oženjen svojom gitarom

Engleska grupa **DAJER STREITS** nalazi se na mamutoj turneji po zemljinoj kugli, a to je ujedno najduža turneja u istoriji muzike. Dvjesto koncerata za jedanaest mjeseci je apsolutni rekord na muzičkoj sceni. Prije sedam godina svirali su u Hamburgu pred jedva 1500 ljudi, dok 1985. u Parizu na koncertima za tri večeri bilo je više od 50.000 posjetilaca a u Londonu su sva mjesta za dvanaest predstava bila rasprodana. Prodato je oko stotinu hiljada ulaznica. Na pitanja dali ovi gigantski pokazatelji donose i veće zadovoljstvo **MARK NOPFLER**, vođa grupe kaže: „O, da, čak mnogo više zadovoljstva. Naravno, da jednatako duga turneja zahtijeva naporan rad, ali ja rado sviram živo. Osim toga, sada je sve postalo bolje i muzičari, zvuk, svjetlo, scenski nastup“.

Kod grupe **DAJER STREITS** nema skandala, nema ispada na žurkama koje posjećuju i rasturenih hotelskih soba kao kod ostalih pop-zvijezda. Po tome se može reći da su dosadna grupa i nezahvalna za svakodnevna piskaranja o njima. **NOPFLER** kaže: „Smatram da ljudi žele dobru muziku i da je dobiju od nas. Nisu nam potrebni skandali da bi se o nama pričalo. Naše ploče su perfektne urađene, uživo sviramo puna dva i po sata. Šta bi ljudi više htjeli! Naravno, i kod nas se ponešto dogodi, ali šta sa tim? Ja sam oženjen svojom gitarom!“

Da li to znači da mu nije stalo do mišljenja obožavatelja? **NOPFLER**: „Lagao bih kada bih rekao da ne marim za tim. U biti sam prilično sujan. Zbog toga mi je stalo da se o meni dobro govori. Svirao sam jednom sa **BOB DILANOM** kad smo bili na jednoj turneji. O tome suse pričale razne gluposti i to me jako ljutilo“.

Da sa njim nije lako, iskusio je najbolje njegov brat. Naime, **MARK** ga je izbacio iz grupe. On o tome kaže: „To je bilopametno, jer otdadana ma ide mnogo bolje. **DAVID** nije bio dovoljno dobar, turneje i koncerti su ga nervirali. Danas je on zadovoljan svojom muzikom, mi svojom“.

Za samo tri nedjelje po izlasku iz štampe album **BRADRI IN ARMS** našao se na svim top-listama širom svijeta. Tako da i sada pjesme sa te ploče su u samom vrhu popularnosti, tako da su trenutno najuspješnija grupa na svijetu. Ima li još želja? **NOPFLER**: „Da, želio bih da otputujem u **NEŠVIL**, da nešto naučim od velikih gitarista kakav je **CHAT ATKINS**. Najradije bih uzео još nekoliko časova gitare od njega“.

M. P.

SVAKI DAN NA RADIJU

„Dinarov“ diplomski rad

„Dinar“, kako to monetarno zvuči! Djeluju oni, bez brige, i dalje iako su se mnogi već razočarali, a neki bogme i razveselili kad im se ljetos učinilo da su devalvirali do daske. Tahir, Čaja, Biljana i mal. Igo, nedavno su nastupili u programu povodom proslave dana Banja-lučkog univerziteta, a pojavili su se i na svečanosti povodom marša studenata ekonomskih fakulteta Jugoslavije, održanog u Banjaluci. Nisu, naravno, ovdje uživo svirali, jer ponešto im trenutno nedostaje članstva, nego su izveli recitale i pjevali uz matrice svojih starih pjesama. Međutim, Tahirova sadašnja ekipa završila je nedavno i svoj novi demo snimak, na tekst Marka Brečelja, „1.2.3“. To je kažu, prvi korak ka realizaciji materijala za njihov novi album. Za kraj novembra, ili preciznije početak decembra, pripremaju premijeru svog trominutnog filmskog spota „Horacije“ (autor Slobodan Stanišić) realizo-

vanog uz svesrnu pomoć Filmskog kluba „Kozara 816“.

— Sada pripremam diplomski rad na Ekonomskom fakultetu. Tema je „Promocija pop-muzike“ i biće upriličena javna odbrana rada. Pozivam sve zainteresovane i nezainteresovane, iz kurtoazije, da prisustvuju, kaže budući dipl.ecc. sadašnji predsjednik **MK KSSO** Mjesne zajednice Hiseta, **Edin Tahirović**.

„Dinar“ se inače sve očiglednije baca u potok šou biznisa, pa se na radiju ovih i onih dana može čuti njihov džingl-reklama za jedan banjalučki butik (poslušajte reklamu pa ćete znati koji). Stručnjaci vele da je ovo jedna novina na talasima Radio Banjaluke, a „Dinarovci“ dodaju da se za prvi put radi eksperimenta, sporta i Tahirovog diplomskog rada sve i moglo izvesti entuzijazmom, ali najja više džabalenci reklamnog biznesa.

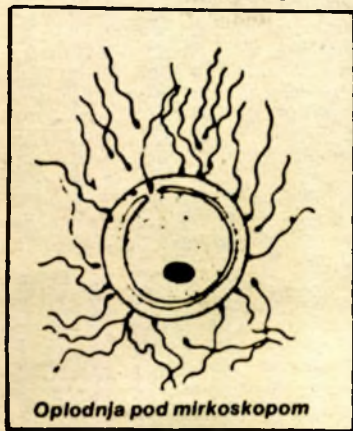
D. RELJIĆ

HUMANI ODNOSI MEĐU POLOVIMA I ODGOVORNO RODITELJSTVO

ZAČEĆE

Susret što život znači

● **Od svih spermatozoida samo jedan uspijeva da probije spoljašnju opnu jajne ćelije i da prodre u nju. Sadržaj muške i ženske polne ćelije se pomiješa i tako dolazi do oplodjenja**

Oplodnja pod mikroskopom

svojim aktivnim pokretima prolaze kroz grlić materice u materičnu duplju i šupljinu jajovoda. U proširenom dijelu jajovoda ćeliju sreću spermatozoidi, opkolje je i nastoje da prodru u nju.

Muška polna ćelija ili spermatozoid ima zadatak da pronade žensku polnu ćeliju, da prodre u nju i daje oplodi. Zato je spermatozoid naročito građen i veoma pokretljiv. On ima glavu, srednji dio i rep i dug je oko 60 do 70 mikrona. Desetina njegove cjelokupne dužine otpada na glavu građenu od anorganskih materija neophodnih za razvoj jajašca neposredno poslije oplodjenja. Vrat je kratak i nije jasno ograničen od glave, a njegova pokretljivost u svim pravcima čini da je glava u mogućnosti da zauzme razne položaje.

Od svih spermatozoida samo jedan uspijeva da probije spoljašnju opnu jajne ćelije i da prodre u nju. Prilikom ovog prodora, rep spermatozoida otpada i ostaje van jajne ćelije. Sadržaj muške i ženske polne ćelije se pomiješa i tako dolazi do oplodjenja. Nepokretna jajna ćelija pod uticajem posebnih pokreta jajovoda putuje u materičnu duplju i ugnezdi se u njenu sluzokožu. Od momenta oplodjenja i usadivanja oplodene jajne ćelije u sluzokožu materice (a to se dešava između petog i osmog dana od oplodjenja) nastaje trudnoća.

Po knjizi Radoslava NINKOVIĆA: „Ginekolog za svaku ženu“

KADA POČINJE ŽIVOT?

DRAMA NA MALOJ SCENI

● **U prvim danima trudnoće život niče u ćelijama koje su mnogo manje nego glavice pridače. Slučajni susret jednog spermatozoida sa zrelim jajašcem izazvao je niz dramatičnih događaja koji se odvijaju u tako minijaturnim razmjerama da se ne može osjetiti nevidljivi životni proces, mada se zna da se on događa**

Žensko jajašce i muški spermatozoid su ljudske ćelije. Njihovo spajanje, oplodnja, nije, pak, početak ljudskog života, nego samo jedan, izuzetno značajan, korak u njegovom kontinuitetu. Istina, prouzvod oplodnje, oplodeno jajašce ili zigota, nov je oblik, ali još nije i nov individuum ni po naučnim, niti po opštim standardima. To jajašce nema još nijednu od bitnih karakteristika koje se pripisuju ljudima. Nedostaju mu osnove nervnog sistema i ne reaguju ni na najjednostavnije podržaje.

Dvije sedmice nakon oplodnje nema nikakve prepoznatljive forme ljudskog bića, ono će svoj oblik poprimiti, otprilike, osme nedjelje trudnoće. Negdje u tom razdoblju moguće je prepoznati nervne ćelije, primjetiti prve električne aktivnosti i prenose informacija. Treba, ipak, da prođu još četiri nedjelje da se utvrdi moždana aktivnost. To govori da u embrionu prva tri mjeseca života nedostaje odgovarajuće nervna osnova za minimalno subjektivno iskustvo, a kamoli za samosvijest. Duhovne sposobnosti, svijesti i duševne osobine čovjek osobito cijeni, mogu se očekivati tek nakon tog razdoblja. Razvoj čovjeka počinje odmah nakon oplodnje i traje deset lunar-nih mjeseci, ili 280 dana. Odvija se u četiri faze. U prvoj se oplodena jajna ćelija brazda i dijeli: u drugoj se formiraju zametni listići, u trećoj primitivni organi; u četvrtoj, završnoj fazi, dolazi do histološke diferencijacije organa.

U prvim danima trudnoće život niče u ćelijama koje su mnogo manje nego glavice pridače. Slučajni susret jednog od četiri stotine miliona spermatozoida sa zrelim jajašcem izazvao je niz dramatičnih događaja koji se odvijaju u tako minijaturnim razmjerama da se ne može osjetiti zadivljujući životni proces, mada se zna da se on događa.

U drugoj sedmici života oplodeno jajašce, ćelije se počinju diferencirati. Iz jednog dijela nastaje amnionska vreća, odnosno ovojnica sa slanom vodom u kojoj će dijete kasnije rasti. Drugi dio ćelije razvija se u žumanjčanu vreću, od koje embrion pravi krvne ćelije. Treća se grupa ćelija organizuje u posteljicu. Između tih struktura nalaze se ćelije koje će formirati dijete. One su isprva samo

embrionska ploča, ali uzdužno rastu, tako da je u trećoj nedjelji već jasno izražena glava, repati donji dio i žumanjčana vreća spojena peteljkom sa sredinom embrionalne ploče. U toj doba prošlo približno nedjelju dana od datuma očekivane menstruacije.

Treća sedmica: nakon ovulacije jajašce putuje niz jajovod prema materici. Završetak polnog odnosa

Rođenje nije prva drama u životu čovjeka

jedan od nekoliko miliona ejakuliranih spermatozoida oplodilo je jajašce u vrijeme dok se još nalazilo u jajovodu. Buduće je dijete u trećoj sedmici gomila ćelija koje se brzo množe na putu niz jajovod.

U četvrtoj nedjelji oplodeno jajašce stiglo u matericu i nakon trodnevnog plutanja u njenoj šupljini, ukopalo se u stijenku. Hranise pomoću krvnih žila u njoj, a oko nje ga se počinje stvarati posteljica.

U osmoj sedmici dijete već ima sve glavne unutrašnje organe, iako još nisu potpuno razvijeni. Rastu oči i uši, a lice poprima prepoznatljiv ljudski oblik. Dijete je sada dugačko oko 2,5 santimetra.

Dok se u jajniku razvija folikul, materica gradi sluznicu koja je pretežno sastavljena od isprepletanih arterija i žiljezda. Ako zrelo jajašce nije oplodeno, materica odbacuje gornji sloj sluznice što se zove menstruacija i posao počinje iz početka.

Po knjizi Asima KURJAKA i saradnika: „Očekujući novorođenčad“

OTAC ODGOVORAN ZA POL

Ženska polna ćelija sadrži samo jednu vrstu hromozoma, takozvane X hromozome, dok muška polna ćelija sadrži nejednake, odnosno X i Y hromozome. Spermatozoidi koji sadrže X hromozome su ženski determinisani, a oni koji sadrže Y hromozome u spoju sa ženskom jajnom ćelijom daju djetetu muškog pola. Prema tome, hromozomsko određivanje pola pripada muškarcu, odnosno muškarac je biološki odgovoran za pol djeteta.

ROZA U ZATVORU

„DOVIDENJA U MOM DEVETOM ZATVORU.“

Iz pisma R. Luksemburg Sonji Libkneht

Zbog boje onog usamljenog oblaka život je moj tako jedinstven; u zemlji ose, ova večer mlaka, pjesma slavuja, svaki glas i sjen

za mene su lijepi, bude me iz tuže za svijetom izvan zidova; svako jutro, slavim lijepo vrijeme, svoj (njihov) vrt, vrt mojih snova.

Premještaju me, vode a ne znaju da sa sobom nosim iste prizore, svijet ozaren, sasvim sličan raju

koji vješam za tvoje prozore, čim progledaš da se otvaraju - krevet će ti zapljusnuti more.

Ranko RISOJEVIĆ

DJECU NE TREBA SAMO RAĐIATI, TREBALO BI IH I ŽELJETI!

PODVUČENO

Da sam znao u jedanaestoj godini ono što samsznao u trinaestoj godini, bio bih daleko srećniji u životu.

Roston

ZAŠTO JE FEMINIZAM MOGUĆ U SAMOUPRAVLJANJU

Birajmo žene!

Feministički pokret u samoupravnom socijalističkom društvu zvuči skoro kao anahronizam. Zvuči stoga što niko osim onih najskeptičnijih nije mogao predvidjeti da će feminizam u nas, u Jugoslaviji, moći upisati mnoštvo pristalica. Ustav i Zakon o udruženom radu obezbjeđuju ženama da su u svemu jednake sa muškarcima, što bi značilo da su u potpunosti ravnopravne sa muškarcima, kako u porodici tako i pri obavljanju svih radnih, društvenih i državnih funkcija. Iz ova dva zakona proizlazi, teorijski naravno, da u jugoslovenskim uslovima feminizam nije imao podlogu iz koje bi se razvio i izrastao u masovan i dobro organizovan pokret kakav je slučaj u mnogim zapadnoevropskim zemljama a posebno u SAD. No, ideja feminizma nisu zaobišle ni naše tle. Nisu to, doduše, masovne i dobro organizovane grupe feministkinja koje nastupaju pod, u ime, zajedničkog programa ali to je, ipak feminizam. Dakle, feminizam je u Jugoslaviji činjenica trenutno sa, ne baš jakim uporištem, ali ne i zanemarljiva.

Bilo bi dobro pokušati utvrditi kakav je to i koji feminizam, i, naravno, njegov uticaj kako na prilike u društvu, tako i na ženu domaćicu, radnicu, naučnicu, umjetnicu... No, to je zadatak ozbiljnih socioloških studija koje na žalost nemamo, ali ovdje možemo pokušati utvrditi šta je dovelo do pojave feminističkih ideja u nas.

Osnovno je čini se što živimo u podneblju u kojem je vijekovima ustoličen patrijarhalni moral i čitav sistem odnosa i ponašanja koji iz njega proističu. Taj moral i patrijarhalni zakon, nisu, činjenica je, uspjele izbrisati četrdeset godina življenja u socijalističkoj Jugoslaviji a ni dužeg od četiri godine izuzetno zapaženog učešća žene u NOR-u i socijalističkoj revoluciji. Iako je, mnoštvo zakona i običaja odavno prošlost, praktično se još uvijek mnoge stvari odvijaju i provode na način koji naši zakoni i samoupravna akta više ne priznaju. Stoga i jeste feminizam u našim uslovima moguć.

Ne, može se, doduše govoriti o diskriminaciji osoba ženskog pola, ali može i treba o njihovom, često neravnopravnom položaju u društvu a posebno o ženi - domaćici, još uvijek, čini se, najamnoj radnoj snazi neadekvatno plaćenju za svoj posao. O, ovoj kategoriji žena trebalo bi najviše govoriti, jer one su, skoro izvan svih zbivanja, izopštene iz kolotečine i javnog i političkog života. Jedina mogućnost njihovog javnog djelovanja trenutno su organi i organizacije mjesnih zajednica, ali ni tamo one ne stižu.

U tokovima samoupravnog socijalističkog društva u sveukupnom previranju, u revoluciji koja traje zanimljive su i ideje jugoslovenskih feministkinja. U onim idejama koje stižu iz ženskog krila trebalo bi izdvojiti ono što je dobro i progresivno a odbaciti amazoški poklič upućen muškom rodu kao anahrono tjeranje vještica. I, zato ovdje, u jeku predizbornih aktivnosti, uzimamo sebi za pravo da izbacimo i jednu feminističku parolu. Birajte žene, one će možda biti bolji domaćini; odnosno domaćice. A njih nikad nije dosta.

N. G.

JEDNO OD MILIONA

Pri rođenju jainici svake djevojčice sadržavaju gotovo petsto hiljada potencijalnih jajnih ćelija, ali one ne sazrijevaju do početka menstrualnog perioda. Svaku ćeliju koja dozri u jajašcu hrani, otprilike, pet hiljada drugih, koje same neće nikad dozreti, od prve menstruacije pa sve do menopauze (kad menstruacije prestanu) možda će se ukupno donijeti oko četiri hiljade zrelih jajašaca. Svakog mjeseca približno sto do sto i pedeset počinje zreti, a samo jedno dostigne punu zrelost i sposobno je za oplodnju. Zrelo jajašce bude izbačeno, otprilike, u sredini svakog menstrualnog ciklusa. Jajašce, zatim, pomoć trepaljki, ulazi u jajovod, koji je debeo približno kao mi na za hemijsku olovku. Samo je jajašce slična čestica, golim okom jedva vidljivo, ali, kad se susretne sa još manjim spermatozoidom, razvije se u ljudsko biće.

BIBERČE

Tekst i crtež: Miro MLAĐEVNOVIĆ

RUKOMETNA RASKRŠĆA

Simbolika ili ...?: Trener Arslanagić daje upute sa klupe, reprezentativac Saračević širi ruke

Ovako više ne ide...

... Kako? Pa ovako... Poslije susreta sa Metaloplastikom za bodove Arnautović više u svlačionici: „Šta sam vam rekao: ne možemo ih pobijediti, a mi smo „lijeva“ ekipa“, govori to kapiten sa puno ironije, valjda mene da iritira... - kaže trener Rukometnog kluba Borac Abas Arslanagić

Tri puta mjeri, jednom siječe: Abas Arslanagić, trener rukometaša Borca i državne reprezentacije radi drugačije — tri puta siječe, jednom mjeri. Takva mu narav.

Nakon svih bura posljednjih dana, razgovora, dogovora i pomirenja, Arslanagić se ponovo vraća na tvrđnju.

— Onemogućen sam, sapleten i razoružan da stvorim jak i kvalitetan Borac! Ovako više ne ide...

● Kako...?

— Pa, ovako. Poslije susreta sa Metaloplastikom za bodove, Arnautović više u svlačionici: „Šta sam vam rekao: ne možemo ih pobijediti, mi smo „lijeva“ ekipa. Govori to kapiten, sa puno ironije, valjda mene da iritira...

● Postoji sukob između Vas i Arnautovića?

— Ja ga ne vidim. Uostalom njegove odbrane sve govore. Ali, nešto ne valja. Usrijedu smo imali trening, a on poručuje preko trećeg čovjeka da je bolestan i da neće dva dana trenirati. Prije deset dana nije došao na prijateljsku utakmicu sa Partizanom iz Bjelovara, opet poruka preko trećeg sekretara Bjelice - bolestan sam.

● Sta je sa ostalim igračima?

— Ja im ništa ne mogu zamjeriti, iako sam duboko uvjeren da i meni i njima neko „podmeće klipove“, unosi nemir... Bilo je žustrog dijaloga, sa Saračevićem na primjer, riječ je o kršenju klupske discipline, ništa drugo.

● Ko „podmeće klipove“, kako ste rekli?

— Oni koji su još ljetos povelili kampanju protiv mene i mog rada. Tada je sve počelo, ovo je samo nastavak...

KO „PODMEĆE KLIPOVE“

Arslanagić se, posljednjih dana, povukao u sebe. Ostavlja utisak razočaranog trenera. Kaže da je htio i mogao mnogo, ali da je to pojedincima smetalo.

— Kako im nije smetalo - govori više za sebe. Kada sam izabran u stručni štab reprezentacije, pavela se zvanična diskusija da ne mogu obavljati obje funkcije - trener u Borcu i u reprezentaciji! Smiješno, u najmanju ruku. Selektor Živković trenira Željezničar, njemu i Željezničaru to ne smeta, a Borcu smeta!

● Impulsivni ste, brzo „planete“...?

— Nema to veze sa ovim, o svemu sam dobro razmišljao. Za mene je, ipak, najbolje da odem iz Borca.

● Predsjedništvo kluba, stručni odbor, igrači... svi su Vam dali podršku. Vaš rad ocijenili „kao izuzetno kvalitetan“?

— Nismo djeca, ne trebamo se lagati. Arslanagić mora da ode iz Borca. Ovaj inscenirani nemir, uvukao se i u igrače, više ne znam odakle početi. Kakva je to podrška, ako se igrači pred utakmicu sa Metaloplastikom kazne preko noći, kazni ih sekretar Bjelica, i to na način koji više liči na intrigu nego na normalno provođenje klupske politike. Ili ljetos; vodila se kampanja da ne mogu biti trener reprezentacije, a već se po kuloarima pričalo čak i pregovaralo sa Perom Janjićem da preuzme ekipu. Sve to u vrijeme kada sam osvojio vicešampionsku titulu, bio finalista Kupa, dobijao priznanja sa svih strana. Mnogima je to, izgleda smetalo.

● Boravili ste kod Ivana Snoja, rukometnog eksperta, bilo je raznih tumačenja vašeg odlaska na taj razgovor?

— Neformalne grupe oko kluba, koje vode „raf“ sa mnom, taj odlazak su iskoristile da brže-bolje lansiraju priču kako hoću da idem u inostranstvo. Istina je u sljedećem: išao sam, sa Snojom da se

posavjetujem, da mu, kao čovjeku za kojeg me još izgrađuje karijera vežu najljepše uspomene, kažem u kakvoj sam situaciji.

● U klubu tvrde da nema nikakvih nesporazuma još manje „slučaja Arslanagić“?

Na ovo pitanje Arslanagić se kiselo nasmijao i odmahnuo rukom. Nije imao komentara.

O ARSLANAGIĆU SVE NAJ, NAJ...

Šta, pak, kažu u Borcu? Predsjednik Predsjedništva Ratko Trifunović je kategoričan:

— Arslanagićev rad u ovom periodu od nepune tri godine ocijenili s mo najvišom mogućom ocjenom. Neke od nesporazuma brzo smo riješili, razgovarali i sa igračima i sa Arslanagićem. Na posljednjoj sjednici dali smo ocjenu i postignutog u ovoj sezoni. Ponovo je Arslanagićev rad dobio visoku ocjenu.

Kapiten Zlatan Arnautović, koji za novine rijetko hoće bilo šta da kaže, čak i izjavu pred utakmicu, širi ruke na pomen sukoba između njega i Arslanagića:

— Ja protiv „Ake“? Kako to neko može i pomisliti. Nije tačno da ne želim razgovarati sa njim. On ne želi sa mnom! Na treningu i utakmicama kontaktiramo normalno. To je najvažnije.

Sekretar Predsjedništva Miro Bjelica, za kojeg se govori da je „sve zakuvao oko Arslanagića“, mirno kaže na sjednici Predsjedništva:

— Ukoliko sam ja uzrok nesporazumima kako ih neko prikazuje, spreman sam da se povučem.

ČINJENICE GOVORE

Jaz se, bez sumnje, produbljuje. Dijalog preko plota nastavlja. Borac najviše ispašta, jer se izlazi ne nazire. Predsjedništvo kluba moraće se i dalje baviti čudno rođenim „slučajem Arslanagić“.

Bez obzira koliko ko cijenio Arslanagića, imao zamjerke na njegov temperament i ponašanje, mislio o njemu ovako ili onako ostaje kao fakat - pod njegovim vođstvom u posljednje tri godine Borac se na velika vrata vratio na jugoslovensku rukometnu scenu. Kada je preuzeo ekipu, tavorilo se na začelju tabele, borilo za opstanak, a onda je naišao period borbe za gornji dom, pa vicešampionska titula, odnosno finale kupa. Posljednji susreti kazuju da se publika u Banjaluci vratila rukometu, jer Borac, ne osvrćući se na nekoliko poraza, igra lijepo, za „dušu“, onakav rukomet kakav ljudi vole. Dalje, za ovo vrijeme koliko Arslanagić vodi Borac „otpisani“ Arnautović, koji prije toga dvije godine nije bio ni u jednoj kombinaciji kod trenera Borca, vratio se u reprezentaciju, blista u nacionalnom prvenstvu, svrstao se među najbolje vratare svijeta. U međuvremenu postao olimpijski pobjednik. Saračević je izrastao u reprezentativca, Smailagić je na vratima reprezentacije. Nikolić je postao standardni prvotimac...

Arslanagić, isto tako, nije imao velike zahtjeve, niti je insistirao na zvučnim imenima. Štaviše, kod njega su iz kluba, zbog povećanih zahtjeva koje Borac nije mogao da ispuni, odlazili reprezentativci: Elezović, Velić, Koso... Zahvaljujući svojnatičnom odnosu prema rukometu i stručnosti svrstao se među najcjenjenije jugoslovenske stručnjake.

On pripada onim trenerima koji vjeruju u rad i tako prilaze poslu. U Borcu je i to da se kaže, radio za simboličan honorar koliko imaju treneri zonskih ekipa!

Istina, bilo je i grešaka, koje se možda tek sada manifestuju. Glavna je, na žalost ova: Arslanagić sa igračima izgrađuje odnose na prijateljskoj osnovi, prilazi im prvo kao učitelj i vaspitač pa tek onda kao trener. U vrhunskom sportu takav stil je ponekad dvosjekli mač.

Jedno je ipak, sigurno - nesporazum je mnogo većih razmjera nego što se ovlaš gledano čini. Ili, svoje stavove mora korigovati Predsjedništvo, pojedini igrači ili Arslanagić. Nego nekome mora prići. U protivnom, neko mora da ide... Borac tada najviše gubi.

Tomo MARIC

FUDBAL NAŠ SVAGDAŠNJI

Mezimče mimo ZUR-a

Nedavno završeni „Slučaj Zjajo“ ponovo je pokrenuo neke od aktualnih problema fudbalskog sporta u nas, odnosno zakonitost pojedinih odluka, koje se mijenjaju iz dana u dan poput „prljavog veša“.

U haosu propisa, koji više podsjećaju na lavirint, snalazi se ko kako zna, odnosno toliko dobro, koliko im brojnu ekipu pravnička. Zbog toga se sve više postavlja pitanje ustavnosti i zakonitosti većine samoupravnih opštih akata, kojima su regulisani važniji odnosi u fudbalskoj organizaciji.

FUDBALSKA AKTA PRED SUDOM

Da li znate da u Jugoslaviji postoji zanimanje FUDBALER? To su svi igrači pod ugovorom u prvligaškim klubovima, znači profesionalci, ali i „amateri“ iz drugih liga koji su opet priča za sebe, jer po mnogo čemu podsjećaju na poluprofesionalce?! Naime, drugoligaši se kao članovi saveznih liga ubrajaju u vrhunske sportiste, za koje su da bi mogli opstati, u većini klubova formirane radne zajednice. Tako se na početku svakog mjeseca igrači pojavljuju na blagajni kluba primajući lične dohotke za obavljanje poslova i radnih zadataka: čuvara stadiona, ekonoma...

Ako se zna, da je profesionalno bavljenje fudbalom rad, onda je jasno da je fudbaler u ovom slučaju radnik i to u udruženom radu, jer svoj rad obavlja sredstvima u društvenoj svojini. Međutim, skoro svim svojim aktima fudbalska organizacija se ponaša kao da ne potpada pod okrilje Ustava i Zakona o udruženom radu. Zbog toga je još 1982. godine na inicijativu „Mladosti“, lista SSO Jugoslavije, predloženo pokretanje postupka ocjene ustavnosti i zakonitosti pet samoupravnih akata FSJ: **Pravilnik o statusu igrača, Pravilnik o registraciji, Disciplinski pravilnik, Samoupravni sporazum o pravima i obavezama klubova Prve lige (dio koji se odnosi na samoupravno organizovanje i nagradivanje fudbalera) i Društveni dogovor o osnovama samoupravnog organizovanja i načellma finansiranja.**

Ipak, do danas (novembar, 1985. godine) skoro ništa nije urađeno u ovim pitanjima. U nekoliko navrata u Ustavnom sudu Jugoslavije se raspravljalo, svojevremeno je trebalo da bude upoznata sa pomenutim detaljima iz fudbalskog sporta i Skupština SFRJ. Međutim, na molbu FSJ, Ustavni sud Jugoslavije zastao je sa aktivnostima na ovom polju, iako je još u februaru 1983. godine bilo donijeto rješenje, doduše formalno, da se postupak može pokrenuti.

FUDBALERI NA PRINUDNOM RADU

U knjizi „Profesija fudbaler“ profesor Aleksandar Nikolić tvrdi:

„Jugoslovenski profesionalni fudbaler ne tretira se kao radnik u udruženom radu, nego kao najamni radnik u klasičnom smislu. On zaključuje sa klubom ugovor o radu, kojim se regulišu njegova prava i obaveze, a svoja prava ostvaruje u radnoj zajednici, koja je u sastavu kluba, ali nema i svojstvo pravnog lica(?). Ostvarivanje tog prava je prividno, budući da prema Samoupravnom sporazumu o pravima i obavezama klubova Prve lige, radna zajednica profesionalaca svoja prava ostvaruje posredstvom odgovarajućih klupskih organa kojima jedino može dostavljati svoje prijedloge i mišljenja a koja oni mogu, ali i ne moraju da uvažavaju. O neposrednom i ravnopravnom samoupravljanju ne može dakle biti govora, jer su samoupravna prava uzurpirana od klubova...“

Profesor Nikolić dalje kaže da je profesionalnim fudbalerima uskraćeno pravo na slobodan izbor zaposlenja. Naime, mladi fudbaleri ne mogu mimo volje matičnog kluba, sportsku karijeru i prvi ugovor potpisati za klub koji žele. Isto tako profesionalni fudbaler ne može ni da raskine ugovor sa klubom prije isteka ugovorenog roka. Što znači da ne može preći u drugi klub u tom periodu. **Dakle fudbaler-profesionalac nije slobodan u izboru mjesta svog zaposlenja kao ostali Jugoslaveni, nego je prinudan da obavija svoju profesiju u klubu sa kojim je zaključio ugovor. To znači prema profesoru Nikoliću, da je fudbaler na prinudnom radu, što je Ustavom SFRJ zabranjeno.**

Fudbaler-profesionalac ne može preći u drugi klub ni poslije isteka ugovora, ako za njega nije plaćena „otkupnina“. Isto tako bez posebnog odobrenja ne može ni prije isteka 28. godine života sportsku karijeru nastaviti u inostranstvu. Iako to svi građani Jugoslavije mogu učiniti kad žele...

Disciplinarnim pravilnikom FSJ predviđene su kazne koje su suprotne Ustavu i zakonu. Trenerima, stručnim rukovodiocima, fudbalerima... može se izreći kazna zabrane bavljenja fudbalom i do dvije godine, a u nekim slučajevima predviđeno je i isključenje iz fudbalske organizacije, odnosno trajna zabrana bavljenja nekim od fudbalskih zanimanja. Zakonom takve kazne može izreći samo sud i to u krivičnom postupku.

„SLUČAJ ZJAJO“ SLIKA I PRILIKA

Kada se ovo zna, pitanje je gdje i kako se mogu smjestiti fudbalski slučajevi poput „Buković“, „Deverić“ ili „Zjajo“. Sličnih primjera, koji su istina bili manje bučni, zbog

toga što je jedna od zainteresovanih strana popustila ili „zataškala stvar“ plaćajući za to podebelom svotom novca, bilo je zaista bezbroj.

Miralem Zjajo rođen je 1960. godine u Jajcu. Fudbalom se amaterski bavio u Elektrobosni, da bi 5.8.1982. godine potpisao prvi ugovor sa Iskrum iz Bugojna. Bio je to u stvari popularni ugovor o stipendiranju, koji „praktično“ nije amaterski ugovor, a nije ni profesionalni, pošto Iskra u to vrijeme nije bila prvligaš. Znači da Zjajo formalno nije promijenio status - i dalje je ostao „amater“. Pošto je ugovor sklopljen van zvaničnog prelaznog roka, od 1. do 15. jula, tako su ugovorene četiri godine, po Pravilniku o registracijama, počele teći tek od 31. jula 1983. Što će reći da je mogao biti „slobodan“ tek 31. jula 1987. godine. **Nalme, svaki ugovor koji potpisuje klub i igrač automatski se sklupa na četiri godine. Međutim, običaj je da se na drugoj strani tog ugovora sklupa i „džentlimentski sporazum“. U slučaju Zjajo to je bio dodatak ugovoru da će ovaj fudbaler moći uz odgovarajuće obeštećenje, Iskrum napustiti 1984. godine u julu mjesecu. Sve je ovo po propisima bilo i ovjerenoz pečat Iskre, potpis Zjaje i predstavnika kluba Halilovića.**

Sudbina je htjela da baš u vrijeme isticanja „džentlimentskog sporazuma“ za Zjajo bude zainteresovan zagrebački Dinamo. Što je i razumljivo, daleko poznatiji klub i veća materijalna sredstva navela su ga da se preseli u Zagreb, jer prema aneksu ugovora na to je imao „pravo“. Bugojanci nisu dali svoj pristanak, žalili su se na registraciju Zjaje za Dinamo i počela je još jedna fudbalska bruka. „Otezalo se i natezalo“ da bi 14. novembra 1984. godine Predsjedništvo FSJ udovoljilo žalbi Bugojanaca. Prije toga Komisija FS Zagreba dva puta je odbijala žalbu Iskre. U obrazloženju Predsjedništva FSJ nije stajalo kako treba tuđim ugovor između Iskre i Zjaje samo je navedeno da taj ugovor nije raskinut.

Potom se Zjajo vratio u Iskrum kao da ništa nije bilo i odmah počeo igrati. Ali, Bugojanci su ispalili iz Prve lige i Zjajo je ponovo postao aktuelan. Prvi se javio Partizan. Zjajo je pristao, ali delegacija Beogradana na čelu sa Momčilom Vukotićem 5. maja ove godine vratila se iz Bugojna neobavljena posla, jer je kako se nezvanično saznaje obeštećenje bilo toliko „papreno“ da to nije mogao platiti ni Partizan. Ali, ne leži vraže, u posao se uputila i Crvena zvezda.

ISTO: STUDENT ILI RADNIK?!

Kad je uvidio da ne može više u Dinamo, da ga Partizan neće, Miralem Zjajo se sam uputio u Beograd direktno direktoru „crveno-belih“ Draganu Džajiću. Uključujući ga dočekali najeminentniji predstavnici Crvene zvezde na čelu sa sekretarom Predsjedništva Konstantinom Zečevićem, čovjekom za kojeg se tvrdi da fudbalske propise ima u „malom prstu“. Ubrzo je, kada je temeljno pregledan ugovor, zaključeno da Zjajo može nesmetano u Crvenu zvezdu. Zečević je tvrdio da je Zjajo slobodan, iako je samo godinu dana ranije potpisao odluku da se iz Dinama mora vratiti u Iskrum.

Potom je 8. jula 1985. godine potpisan ugovor. Zjajin prvi profesionalni sa Crvenom zvezdom. Nedugo Iskra se žalila i dva puta bila odbijana od FS Beograda, potom je uslijedila žalba i traženje zaštite zakonitosti, da bi na Konferenciji FSJ u Subotici 25. oktobra ove godine registracija za Crvenu zvezdu bila proglašena nezavećom i to glasanjem 14:2.

Na kraju svima je bilo jasno da odluka nije dovoljno uvjerljivo obrazložena pogotovo kad se zna za postojanje „džentlimentskog sporazuma“ u Zjajinu ugovoru sa Iskrum, koja se i dalje može tumačiti na dva načina. Sigurno je da će biti zanimljivo, ukoliko dođe do Suda udruženom radu, kako će se Zjajo tretirati: da li kao što Crvena zvezda tvrdi kao radnik u udruženom radu jer je potpisao profesionalni ugovor sa Beogradanima, ili kao amater, koji to i nije u slučaju sa Iskrum, kao što smo na početku ovog teksta pomenuli.

Sudeći po pomenutim detaljima „slučaja Zjajo“ i više je nego jasno koliko se u Fudbalskom savezu Jugoslavije poštuju Ustav i Zakon o udruženom radu, odnosno koliko je neophodno brzo rješiti goreca pitanja u ovom sportu. Podsjetićemo „slučaj Zjajo“ nije usamljen. U okvirima Bosanske krajine manje se zna da je slično bilo i sa Nebojšom Orozom, igračem mrkonjičke Slobode koji je prvi ugovor potpisao sa Borcem iz Banjaluke, potom takode na kratko, ali i bez buke skocio je do zagrebačkog Dinama, pa se vratio u Banjaluku, da bi nakon godinu dana preselio u Bugojno skoro, na isti onaj način, kako je to i Zjajo uradio odlaskom u Crvenu zvezdu. Buka se nije podigla zbog toga što je Iskra bila tražena otkupninu Banjalucanima.

Da li ste čuli, za ovo vrijeme, da je neko pitao Miralema Zjajo, gdje želi da igraš, i dali je Zjajo negdje rekao i ostao dosljedan izjavljajući da želi bitisati u Dinamo, Partizan ili Crvenu zvezdu. Ne podsjećali Vas to na pominjano roblje bez prava glasa, kao što tvrdi za profesionalce fudbalere i profesor Aleksandar Nikolić. Nezakoniti prinudni rad profesionalaca, na sreću igrača, dobro je plaćen i za sada „prljav veš“ na vidjelo se iznosi samo kada je riječ o igračima iz „velikih“ klubova.

Uzeir PAŠALIC

NA VIJEST O SMRTI VOJE MISALJEVIĆA

Odlazak rukometnog neimara

Baš sada, kada Banjaluka hita da obilježi četiri decenije stvaralaštva fizičke kulture i sporta, u vremenu kada se uveliko priprema slavije rukometnog Borca, sa živine scene otišao je čovjek koji je u tom pokretu, u tih četrdeset odnosno trideset pet godina ugradio gotovo čitavog sebe, svojih deset, dvadeset, dvadesetpet godina.

Umro je Vojo Misaljević. U smiraj tmurne novembarske noći, prestalo je, nekako tiho, nečujno i bez ropca da kuca srce Voje Misaljevića. Ono isto srce koje je uvijek i jedino kucalo, rekli bismo, mada će to onima koji nisu imali tu sreću da ga upoznaju možda zvučati i oporo, za rukomet.

Zivotni put počeo je 1929. godine. Dane dječastva provodio je u nekad tako mirnoj, tihoj, čarobnoj, aleji uzidisa. Tu je, u igri sa vršnjacima sticao prva saznanja o životu, radu, ljudima. Rat mu je razorio mnoge snove, a kada se, pedesetih godina, konačno vratio u svoju Banjaluku, vučen nekom nejasnom, ali izuzetnom snagom svrstao se u tada ne baš vliku rukometnu kolonu. Iako mlad, rukomet nije zavolio kao igrač, već je njegov poslenik postao kao pregalac, radnik u upravi, stvaralac van terena.

Silno opsjednut tim sportom, zavoleće ga nevidenom strašću, koja gotovo da nije imala granica. Zato je Vojo u rukometu ostajao i onda kada su ga mnogi napuštali. Ne uzmičući, ne odustajući, hvatao se zajedno sa igračima čiji je trener bio ukoštac sa svim nedaćama i silnim teškoćama, koje nisu mogle da mimoidu ni najtrofejnjiji bosanskohercegovački klub. Bilo je, kako danije bilo, dana kadajenatoj olujnoj vatrometini ostajao gotovo sam, ali „brod koji tone“ nije napuštao.

Nije stigao da sjedne u trenersku klupu, nije imao vremena za udžbenike, teoriju, škole i univerzitet, ali je, zato, imao ono što drugi nisu imali: istančan osjećaj za rukomet, za poziv koji mu nikad nije bio profesija, ali ga je vršio mnogo bolje od mnogih drugih.

U ono čime se danas ponosi daleko najuspješniji sportski kolektiv Bosne i Hercegovine, uzidano je, za sva vremena, sportsko stvaralaštvo Voje Misaljevića. Titule šampiona Jugoslavije, pobjede u Kupu države sustizale su jedna drugu, donoseći uvijek i nanovo radost ljudima grada koji se ponosio i ponosi Borcem.

nikad nije požurio da govori kako je stvorio Jerku, otkrio Bobu, doveo Vladu... Ali svi oni ostali koji su časno i viteški, sportski i ljudski branili prestiž banjalučkog sporta, možda bi sveto manje uspješno činili da uz sebe nisu imali Voju Misaljevića.

A on sve što je radio i uradio za rukomet, učinio je iz srca. Do kraja. Neizbrisivo. U tom neprestalnom žrtvovanju, kao da nije imao granica: Borcu je sve bio podredio. Čak i sebe, porodicu pogotovo.

Sagorjevši u vatru koju je sam zapalio, za života je u najljepše stranice istorije banjalučkog sporta uklesao svoje ime.

Ono bi moralo da bude i ostane divan putokaz za sve one koji odaberu stazu kojom je prošao Vojo. Ta staza nije bila zasuta ružama, sem u trenucima pobjeda i uzvišenih trijumfa. Na njoj je ostao sve dok nije rekao da je umoran, preumoran od godina i decenija neprestalne bitke za bolje i uspješnije dane Borca.

Zivotni put Voje Misaljevića završio se nečujno, u petak uveče. Ostalo je njegovog djelo. Hvala mu!

Limun PAPIĆ

U subotu u 10 sati u vijećnici Doma kulture održaće se komemoracija povodom smrti Voje Misaljevića. Sahrana je istog dana u 13 sati na groblju u „Boriku“.

BOKS PUŠTA KORIJEN U SKENDER-VAKUFU

Zajednički snimak: Polaznici prve Omladinske škole boksa u Skender-Vakufu sa domaćinima i predstavnicima BK Slavije

Škola budućih šampiona

Zajedničkom akcijom SOFK-e Skender-Vakufa i Bokserskog kluba „Slavija“ iz Banjaluke ove nedjelje počela je da radi Omladinska škola boksa u Skender-Vakufu. Na prvom prozivci budućih šampiona ovog kraja prijavilo se oko 60 mališana. Ovom prilikom okupljenim omladincima o „zakonima“ plemenite vještine govorio je Željko Košpić, nekadašnja udarna pesnica Banjalučana, a sada trener ovog kluba i reprezentacije Jugoslavije. Košpić je upozorio prijavljene polaznike da boks treba shvatiti kao sportsko nadmetanje, u kome uspjeh postižu samo najuporniji i najvredniji na treningu, odnosno da se pred njima nalazi vrijeme strpljivog učenja u sticanju

osnovnih znanja iz boksa, ali i u školskim klupama, gdje se ne smiju zanemariti obaveze, jer zatakve neće biti mjesta u Omladinskoj školi boksa.

Bokserski klub „Slavija“ pruža stručnu pomoć u radu Omladinske škole, dva puta nedjeljno radiče trener ovog kluba sa polaznicima škole. Ovom prilikom na skromnoj svečanosti povodom početka rada škole boksa, Nebojša Radmanović, predsjednik BK „Slavija“ i Muhamed Jukić, sekretar SOFK-e Skender-Vakufa razmijenili su prigodne poklone u sali hotela Omar, koja je opremljena rekvizitima za bokserske treninge.

Dušan KECMAN

ZA ŠAHOVSKU KRUNU • GARI KASPAROV ŠAMPION SVIJETA (5)

ČUDO IZ BAKUA

•Kada je 11. aprila 1979. godine počeo turnir u Banjaluci, Gari Kasparov je zaredao s pobjedama i postao istinski ljubimac banjalučke publike koja je svaki njegov trijumf nagrađivala aplauzom

POPULARNOST: Gari Kasparov, nadmoćni pobjednik turnira, u društvu Ljone Smejkal, drugoplasiranog, Milorada Miše Popovića, sudije Viljema Lipai i Vlade Jotanovića (članova Organizacionog odbora)

sjajnog velemajstora Voltera Brannu (SAD), čiji je rejting iznosio 2.540 poena.

„Gari Kasparov je ponovo bio u centru pažnje. Filigranskom tehnikom potiskivao je figure Voltera Brauna i kada je njegov protivnik zapao u vremenski tjesnac, s nekoliko energičnih udara primorao ga je na predaju. Ovom pobjedom, Kasparov je izbio na najvišu poziciju na tabeli...“

Na tom poziciji ostao je sve do završetka turnira!

O „čudu iz Bakua“ počelo se sve glasnije govoriti, a dvorana se svake noći sve više punila, radoznalim i razdraganim gledaocima.

— Pazite, ovaj dječak nije nimalo naivan! — govorio je Dragan Zoričić, pasionirani posjetilac šahovskih priredbi. On još nijednu partiju nije prekinuo, pa svako naredno kolo dočekuje odmoran i oran za nova dokazivanja.

„Šesnaestogodišnji Gari Kasparov igrom i pobjedama osvojio je nepodijeljene simpatije banjalučkih ljubitelja šaha... U četvrtom kolu Kasparov je u 26 poteza „pregazio“ Hernandeza, a u petom krugu bio je nagrađen gromoglasnim aplauzom za pobjedu nad Marovićem. — zapisao je izvještaj „Glasa“ Branko Filipović.

„Zvijezda“ Kasparova počela je da, baš ovdje, u Banjaluci sija punim, do tada nevidenim sjajem. Sve novine bile su preplavljene napisima o — G. Kasparovu. Reporterji su se utrkali da pronađu što ljepšu riječ za dječaka iz Bakua, koji se, jednostavno, nije odvajao od T. Petrosjana.

— Sijecite megdje sam najtanji, ukoliko Kasparov za nekoliko godina ne bude izazivač prvaka svijeta, odnosno čim sazrije i prvak svijeta! — tempe-

ramentno je tvrdio Mihajlo Mihajlić, internacionalni majstor, u to vrijeme izvještaj „Vjesnika“.

Čehoslovak Smejkal je u šestom kolu mogao načiniti podvig, ali je u vremenskom tjesnacu morao prihvatiti ponuđeni remi. Kasparov se, poput iskusne jegulje, izmigoljio iz kandži poraza, a vidoviti Čehoslovak je prije početka partije izjavio:

— Kasparov je odličan igrač, kome na ovom turniru sve polazi za rukom. Neće biti, bar ne za mene, iznenađenje ukoliko pobijedi na ovoj smotri, sa dva ili dva i po poena prednosti.

Pobjeda za pobjedom

Velemajstor Slavoljub Marjanović sve je pokušao ne bi li junosti održao lekciju, ali je i on prošao poput Brauna, Šibarevića... Samo jedan slab pješak u Marjanovićevoj poziciji bio je dovoljan Gariju da upiše, u svoju bilansu, i petu „jedinicu“. Kada je Kasparov osvojio tog pješaka, Marjanovićev kralj se našao na udaru baržne vatre „bijelog“ pa je istjeran na vjetrometinu gdje je doživio teške trenutke neprijatnog neuspjeha.

Posmatrajući muke rivala po tituli, Milorad Knežević je, u jednom trenutku, gledaocima obećao:

— Kasparov će sutra biti zaustavljen. Dosta mi je tog golobradog dječaka. Ovdje kao da postoji samo on i niko više...

Samo 24 sata kasnije, „bijeli“ je, nakon 39. poteza, istakao „bijelu zastavu“. U Benoniju, Kasparov je u ranom otvaranju odbio ponuđeni remi, ustrijemio se na dva Kneževićeva pješaka i snagom moćnika ih zgrabio. Aktivirajući figure, Knežević je mislio da ima pravo da ponovo ponudi miroljubljivu podjelu plijena.

— NASTAVIĆE SE —

KRAJISKI

SPORTSKI

VIKEND

DRUGA SAVEZNA FUDBALSKA LIGA — BANJALUKA: Borac — Jedinstvo (Bč), nedjelja u 13.30.

REPUBLIČKA FUDBALSKA LIGA BIH BOSANSKA GRADIŠKA: Kozara — Budućnost, subota u 13.00. JAJCE: Elektrobošna — Radnik, subota u 13.00.

REGIONALNA FUDBALSKA LIGA „ZAPAD“ — PRNJAVOR: Ljubici — Borac (BD), nedjelja u 13.30. TITOV DRVAR: Borac — Podgrmeč, nedjelja u 13.30. VRNOGRAC: Mladost — Berek, nedjelja u 13.30. BOSANSKO GRAHOVO: Grahovo — Bratstvo, nedjelja u 13.30. BOSANSKI NOVI SLOBODA — BSK, nedjelja u 13.30. BOSANSKA KRUPA: Željezničar — I aktaši, nedjelja u 13.30. PRIJEDOR: Prijedor — Vrbas, nedjelja u 13.30.

MEDJOPŠTINSKA FUDBALSKA LIGA BANJALUKA — BANJALUKA: Naprijed — „Rade Ličina“, nedjelja u 11.00. NOVA TOPOLA: Ljivče — Omladinac, nedjelja u 13.00. KOTOR VAROŠ: Mladost — Omarska, nedjelja u 13.00. GORNJI PODGRADCI: Sloga — Trgoprodaja, nedjelja u 13.00. ŽERAVICA: Jedinstvo — Obradovac, nedjelja u 13.00. KLJUČ: Bratstvo — Sloboda, nedjelja u 13.00. SANSKI MOST: Radnički — Sator, nedjelja u 13.00.

MEDJOPŠTINSKA FUDBALSKA LIGA BIHAČ — ŽELJAVA: Krila krajine — Ostrovnica, nedjelja u 11.00. POKOJ: Omladinac — Una, nedjelja u 13.00. STIJENA: Gomila — Radnički, nedjelja u 13.00. BOSANSKA KRUPA: Jasenice — Ljutoč, subota u 13.30. POKOJ: Gornje prekounje — Borik, nedjelja u 13.30. BOSANSKI PETROVAC: Mladost — Radnički (R), nedjelja u 13.30. KRALJE: Sloga — Napredak, nedjelja u 13.30.

GRUPNA FUDBALSKA LIGA „LJIVČE“ — MILOSAVCI: Župa — Bratstvo (P), nedjelja u 13.00. BOK JANKOVAC: Veterani — Mladost (B), nedjelja u 13.00. LEPENICA: Mladost — Sloga (S), nedjelja u 13.00. ORAHOVA: Bratstvo — Vihor, nedjelja u 13.00. MRČEVCI: Termal — Potkozarje, nedjelja u 13.00. DRAGELJI: Potkozarje — Ratar, nedjelja u 13.00. DUBRAVE: Dubrave — Sloga (T), nedjelja u 13.00.

GRUPNA FUDBALSKA LIGA „SANA“ — KOZARUŠA: Mrakovica — Grmeč, nedjelja u 13.00. LJUBIJA: Ljubija — Kiseljak, nedjelja u 13.00. SANSKI MOST: Sloboda — Knežopoljac, nedjelja u 13.00. BOSANSKA DUBICA: Krivdica Brdo — Gornjenica, nedjelja u 13.00. KOZARAC: Bratstvo — Potkozarje, nedjelja u 13.00. KAMENGRAD: Rudar — Jedinstvo, nedjelja u 13.00. RAKOVČANI: Rakovčani 79 — Aginci, nedjelja u 13.00.

REPUBLIČKA ŠAHOVSKA LIGA „ZAPAD“ — BANJALUKA: Peter Mecava — „Rade Ličina“, nedjelja u 10.00. JAJCE: Jajce — Rudar, nedjelja u 10.00. BANJALUKA: Jelšingrad — Željezničar, nedjelja u 10.00. KLJUČ: Pobjeda — Braca Mažar, nedjelja u 10.00. BIHAČ: Bratstvo — „Rudi Cajavec“, nedjelja u 10.00. GLAMOČ: Mladost — Borac, nedjelja u 10.00.

OPŠTINSKA ŠAHOVSKA LIGA BANJALUKA — BOSANSKA GRADIŠKA: Kozara — Mladen Stojanović, nedjelja u 10.00. KOTOR VAROŠ: Mladost — Progres, nedjelja u 10.00. VRBANJA: Partizan — Partizan (BL), nedjelja u 10.00. ZALUŽANI: Mladost — Željezničar, nedjelja u 10.00. POTOČANI: POŠK — Mladost, nedjelja u 10.00.

PRVA SAVEZNA KOŠARKAŠKA LIGA — ZENE — BANJALUKA: Mladik Krajišnik — Monting, sportska dvorana „Borik“, subota u 17.00.

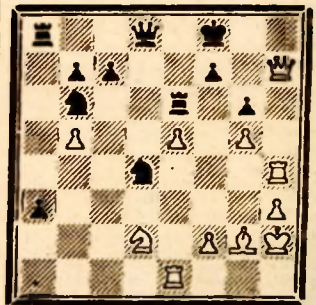
DRUGA SAVEZNA KOŠARKAŠKA LIGA — ZENE — BANJALUKA: „Rudi Cajavec“ — Elektromont, sportska dvorana „Međan“, subota u 20.00.

REPUBLIČKA KOŠARKAŠKA LIGA — MUŠKARCI — BANJALUKA: Borac Incel — Mrakovica, sportska dvorana „Borik“, nedjelja u 19.00.

PRVA SAVEZNA LIGA RUKOMETA — BANJALUKA: Borac — Zagreb Hromos, sportska dvorana „Borik“, subota u 15.00.

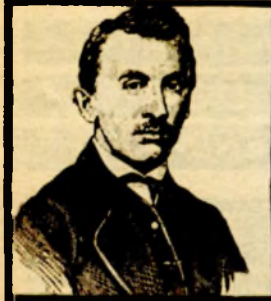
ŠAHOVSKI ZADATAK

Broj 1008
Priprema: Nikola LAKIĆ,
šahovski majstor

Bijeli: Kh2, Dh7, Te1, Th4, Sd2, Lg2, pješaci b5, e5, f2, g5, h3 (11)
Crni: Kf8, Dd8, Ta8, Te6, Sb6, Sd4, pješaci a3, b7, c7, f7, g6 (11)

Bijeli vuče i dobija! Na neobično lijep način savladao je bijeli protivnika nakon dva poteza (Elvest — Krupa, Lavov, 1985). Rješenje prošlog zadatka: 1. Lf7 i crni je predao. Na 1... Kf7 slijedi 2. Dc4 sa matom u dva poteza.

Povodom
110-godišnjice
smrti
Svetozara Markovića
(1846-1875)

LUČONOŠA
SOCIJALIZMA
NA BALKANU

4

Piše: Adam
NINKOVIĆ

Nošen željom da revolucionarno djeluje u svojoj zemlji i na Balkanu, i pošto mu je oduzeta stipendija za studiranje u inostranstvu, Marković jula 1870. iz Švicarske dolazi u Srbiju.

O Svetozarevom povratku u Srbiju Jovan Skerlić je zapisao slikovito 1870. godine vlada u Srbiji dinastijska razuzdanost, narod zapušten u svakom pogledu sve partije rastrojene, knjiga i novinaskoro nikakvih, žandar, potkizivač i nepoverenje prekrili Srbiju, partija radikalno-demokratskih nikad i nije bilo, o socijalizmu se nikad nije čulo, zemlja udaljena od Zapada okružena sumornim susedima; tada se vraća dak od 23. godine, slaba zdravlja, iznemogao on nosi u mozgu svome savremenu nauku, usrcu svome silinu ubjedenja i gvozdenu volju rada".

(str. 57.)

U takvoj Srbiji i u osnovitakav kakvim ga prikazuje Skerlić, S. Marković će - sa izvjesnim prekidi - živjeti i djelovati samo pet godina. Ali, i za tako kratko vrijeme on će burno ustalasati život Srbije u društveno-političkom i kulturnom pogledu. Staviše, postaću glavni začetnik i propagator ideja socijalizma u Srbiji i među najpoznatijima na Balkanu. Cjelokupnim svojim djelovanjem daće osnovni ton i pečat kulturnom životu svoje zemlje sedamdesetih godina prošlog vijeka.

Marković će prvo pokušati da orijentiše Ujedinjenu omladinu srpsku u pravcu borbe za socijalizam i federalnu zajednicu slovenskih naroda na Balkanu. (Ova organizacija je bila bez dovoljno jasnog programa i prilično velikosrpski, nacionalistički orijentisana). Kad u tome nije uspio, Svetozar se odlučuje da stvori svoj politički pokret. U tom cilju on prvo snažno djeluje na omladinu u Srbiji, pogotovu u Beogradu. Studentsku, školsku i radničko-zanatsku omladinu upoznao sa savremenom naukom, filozofijom, socijalnim učenjem i sl. i propagira socijalizam.

Uvidjevši snagu publicistike i štampe Svetozar pokreće list **Radenik** (prve socijalističke novine na Balkanu). Za kratko vrijeme izlaženja, **Radenik** plasira, objašnjava i populariše socijalističke ideje.

Po ugledu na ruske socijaliste Marković vrši uticaj i na đacka i studentska udruženja, među kojima se ističe "Pobratimstvo" u Beogradu. Zbog djelovanja naprednih omladinskih družina - prije svega pod njegovim uticajem -

vlasti zabranjuju ova „gnijezda bundžija i komunalaca“.

U svim ovim aktivnostima Marković je neumoran: nakon zabrana, on djeluje ilegalno. Za samo dvije godine naš socijalist postaje, umjesto liberala, glavni vođa napredne omladine i inteligencije. Njegov pokret se širi sa fakulteta na srednje škole, čak i na vojne akademije, a dopire i do bogoslovije. Omladina je bila posebno oduševljena slobodomnošću i naučnim karakterom Svetozarevih ideja.

Za Markovićevo duhovno razvoju u ovom periodu poseban, u stvari najveći značaj ima publicistička djelatnost. On piše članke za veći broj listova, najviše za svoj **Radenik** i napredni **Pančevac**. Ističu se članci: uvodnici u **Radeniku**, te **Javni račun sa Vladimirom Jovanovićem, Društvena i politička borba u Evropi i Kritika na društvenu i političku borbu u Evropi u Pančevu**.

U ovim tekstovima Marković je rasvijetljavao pitanja klasne borbe, socijalističke demokratije, podjele rada, viška proizvodnje itd. i to u velikoj mjeri na marksistički način.

Naš autor posebno ističe Marksa kao osnivača nove socijalističke škole koja ima najviše pristalica u Internacionali, navodeći kako je Karl Marks dokazao „ništavilo sviju projektaša koji hoće svojim sićušnim projektima da ostvare i ovce cele i kurajke site“ i opet riješe socijalno pitanje. On je prvi pokazao proletarijatu put kojim može riješiti socijalno pitanje, a to je: da se proletarijat sviju zemalja organizuje kao jedna partija. Marks je prvi kazao da proleter ne traži milost od kapitalista, već račun".

(SS, II, 60.)

Politička djelatnost S. Markovića nije mogla dugo trajati a da ne postane opasna za režim. Stoga njemu predstoji hapšenje. Saznavši to, Svetozar napušta Srbiju i 1872. godinu provodi, uglavnom u Novom Sadu.

ŽIVOT I RAD U NOVOM SADU — PISANJE KAPITALNIH DELA

Za oko godinu dana boravka u Novom Sadu 1872. Marković je, pored djelovanja u krugu socijalističke inteligencije i drugih naprednih krugova Vojvodine i Ugarske, napisao svoje najznačajnije djelo - **Srbiju na Istoku**, poveću filozofsku raspravu **Realni pravac u nauci i životu**, te započeo **Načela narodne ekonomije**. Ovo je ujedno i godina njegovog velikog teorijskog i idejno-političkog preispitivanja u

POČETAK SOCIJALISTIČKE DJELATNOSTI U SRBIJI

svjetlu samoanalize proteklog djelovanja u Srbiji. Kritičan prema sebi i efektima protekle borbe za ideje socijalizma, Svetozar je izveo negativan zaključak o mogućnostima razvoja socijalizma u Srbiji u skladu sa programom Prve internacionale. Ali, on zbog toga nije bio rezigniran. U jednom pismu 25. XII 1872. godine kaže: „Sva moja radnja od samoga početka bila je pogrešna. Sad se mora udariti nov temelj a za to treba raditi i mnogo.“

Suštninski gledano, njegova ocjena sastojala se u tome da se u Srbiji ne može razvijati socijalizam po programu Internacionalne, čiji je realizator radnička klasa, ukoliko se ne uvažavaju osnovne ideje ruskih revolucionarnih demokrata o agrarnom socijalizmu. Imajući u vidu strukturu srpskog društva sedamdesetih godina XIX veka, ova kva ocjena je, u osnovi, tačna.

U ovom kontekstu je značajno i Svetozarevo pismo upućeno u Beograd Nikoli Markoviću, 18. II 1873. godine, u kojem, pored ostalog, kaže: „Za socijalni prevrat ostaju

kod nas dva puta: ili će se kod nas razviti najpre veliko kapitalističko gazdinstvo i podela na kapitaliste i radnike u proizvodnji (a ne u trgovini samo) i tada će socijalni prevrat izvršiti na ovoj istorijom spremljenoj osnovi, ili će sami mali sopstvenici svojevoljno odbaciti privatnu svojinu, pa organizovati veliku proizvodnju na načelu zajedničke svojine. Ja držim da je kod nas moguć ovaj posljednji put.“

Marković je u Novom Sadu upoznao sestre Anku i Milicu Ninković, gimnazijalke. On će na njih izvršiti snažan idejni, politički i moralni uticaj. Njegov odnos prema ovim plemenitim djevojkama bio je protkan nježnim, lirskim osjećanjima i poštovanjem žene kao bica koje je ravnopravno (u stvari treba to da bude) — sa muškarcem. Sa druge strane, veza sa ovim sestrama vjerovatno je bila Markoviću jedan od motiva da se bavi i tzv. ženskim pitanjem. Podsjećamo na njegov značajan rad **Je li žena sposobna da bude ravnopravna sa čovjekom?** (mada je napisan prije ovog poz-

● **Uvidjevši snagu publicistike i štampe Svetozar pokreće list „Radenik“ (prve socijalističke novine na Balkanu). Za kratko vrijeme izlaženja „Radenik“ plasira, objašnjava i populariše socijalističke ideje**

nanstva) U stvari, „žensko pitanje“ figurira u cijelom Svetozarevom opusu, mada najčešće na implicitan način. U cjelokupnoj borbi za emancipaciju čovjeka on je pod čovjekom istovremeno i ravnopravno podrazumijevao i muškarca i ženu.

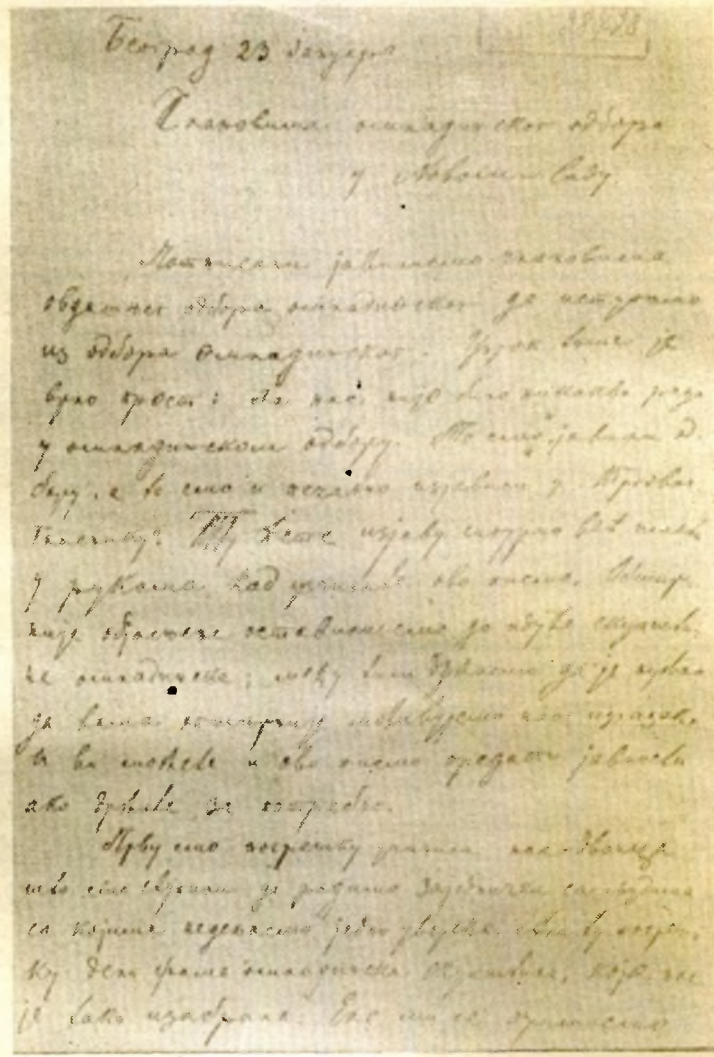
Tokom 1872. godine Svetozar je iz Novog Sada putovao u Ciriha da bi uticao na skup srpskih studenata koji je pripremao socijalistički program. Ovi studenti, pod uticajem Bakunjinia, nisu uvažavali program Internacionalne. Marković je odmah shvatio da aktivnost tih „usijanih glava“ nije adekvatna potrebama Srbije, jer Srbiji nikada nisu bili potrebni anarhisti i njihovo djelovanje. Zato se on suprotstavio njihovom programu. Došlo je do svađe između bakunjinista i svetozarevaca. Na tome se, nažalost, sve i završilo.

Neprekidno prateći uslove za nacionalno oslobođenje južnoslovenskih naroda od Turske, Marković je i u vrijeme boravka u Novom Sadu saradivao u pripremanju ustanka naroda protiv Turske u Bosni i Hercegovini. Imao je progresivno shvatanje da ovaj narod treba sam da odluči o svojoj sudbini, te da svojim snagama, prije svega, digne ustanak, a drugi slovenski narodi da ga u tome pomognu.

Napredna, revolucionarna shvatanja i djelatnost Markovićevo u N. Sadu nije promakla ni mađarskim vlastima. I tu je došao u opasnost da bude uhapšen. A zatim, gorio je od želje da se što prije vrati u svoju Srbiju. Skerlić o tome navodi izvide iz Svetozarevih pisama: „Moje je posao u Srbiji. Ja sam o tome prenišljao dugo i dugo. Upravo o tom mislim, ali nemam drugog puta. Prepirati se u sobi i licitirati radikalizam nagro i dva ne vredi ni po lule duvana. Gotov sam na sve drugo, makar odmah u četu u šumu, ali mi se piskaranje i ogovaranje u sobi, popelo na vr glave“ (str. 89).

Povratak u Srbiju ubrzale su mađarske vlasti. Protjeran je iz N. Sada marta 1873. Nakon kraćeg zadržavanja u Sremskim Karlovcima, u aprilu se našao ponovo u svojoj zemlji, da bi nastavio svoju veliku misiju.

u sljedećem broju:
NI U ZATVORU NIJE KLONUO DUHOM

Faksimil pisma Sv. Markovića Glavnom odboru Ujedinjene omladine srpske o istupanju iz beogradskog omladinskog odbora 1871. g.

Ona, ta Žena, tek se osipala pupoljicima proljeća.

Nadzemaljski sam je volio. Kao da se rodila iz utrobe Rečenice-Pramajke. Uštrojen je kalem da bi je mogao opisati. Kad god bijeh uz Nju misljah: izrastam li ja to u Čovjeka?! Samo sam joj jednom dotakao melemnu usnu (je li grijeh?), jednom poljubio vatrenu kožu, mirisao polen sa jezika. Jednom me je poljubila, jednom, i odbole vah taj poljubac u vinu. Na svakom mi je koraku poslije šaputala:

„Ja sam majka tom poljupcu... Ja sam majka...“

Govorio sam joj:

„Razlika između mene i svih ljudi koje sretnoš u životu u tome je što ja jedini znam da te volim...“

A ona samo:

„Ja sam majka...“

Kako je samo praznično govorila!

Gledam je, slušam joj glas, riječi rada materinjski nježno, svečarski pobožno, u ekstazi. Zasljepljuje me pramičok njenih zjenica. Topim se u blagdanu riječi. Za tačku ne zna!

„Tačka nema u sebi...“, tajnovito je uvijala a ja sam u sebi docvjetavao njemu misao:

Tačka nema u sebi slasti, nema materinstva, igre, zanosa, nema u sebi ljubavi...“

Svaku je svoju miao prekidala, rečenica ostavljala otvorenu tražeći od mene, zanijetog i uznesenog, da sam naslutim kraj, orqazmičko rasprsnuće, smiraj.

I mi ćemo jednom. „Ja sam majka onom poljupcu i poljubac je... Mi našu ljubav preko ljubavi riječi...“ govorila je a ja sam izgarao u odgonijetkama njenih šaradnih rečenica, učio se misli. Kakva je bila: ruholist bise pred njom zastidio božanske bijeline svog lica...

Smrt je bila ta tačka između nas.

„Ja sam... majka...“, izustila je na mojim

ROMAN
U NASTAVCIMA
MILENKO STOJČIĆ 15

Uštapi

grudima u predsmrtnom času.

To je bila jedina žena koju smo zajedno, bratski voljeli i August i ja. On to neće nikad priznati.

Šta li je to s mladanim piscem, ne pokazuje zube? pitam se. Nije li se ponovo vratio u svoju smrt? Možda je uvidio svoju grešku? Jest, davola!

August-Šehab, ipak, zareža na me:

„U jednom poljupcu rastapaš se!“

Da mogu, srce bih mu iščupao i bijesnim psima bacio.

11

Jutro

Slijepo.

Svakidašnje.

Prazna sam čahura u praznoj sobi. Svi su, opet, vani u bolničkom dvorju. Otvoriše se vrata: zapljusnu me miomiris Sestrinog tijela. Prigidoh se, napravih joj mjesta pored

sebe, na krevetu. Sjede. Tišina, čitljiva, sadržajna. Naši uzdasi govore umjesto nas. Osjećam joj tijelo. Buktim. Ona otvara knjigu, sušte listovi. Napipah joj ruku, cutljivo je preda vratu mogog dlana. Tišina do užarenja.

„Koliko ti je godina?“, upitah.

„Proljeće je godišnje doba mog tijela...“

šapnu.

„Ma ih koji se uguše u svom proljeću...“

rekoh.

„Da počnem čitati?“, reče, izbjegnuvši

pecku mojih riječi.

„Počni, Sestro“, rekoh.

„Kako se radujem što sam otišao. Vidiš li šta je i kakvo je čovječije srce, dragi prijatelju...“, potekoše rečenice i ja napipah njenu mekanu, nježnu ruku.

Kako su se riječi spletale u vijenac rečenica tako se razbudio njen zanos, osjećaji, naglašavala je svaku riječ kako je najbolje umjela, preživljavala je nježno propuštajući rečenice kroz ružičastu prizmu srca paleći se sve jače i jače zavodljivim verterističkim vatrama (na kojima se, birvaktile, spaljivala evropska mladež). Osjećao sam kako se polagano podaje tajnovitim Verterovim rukama, pipcima žudnje. Omadijana hipnotičkom krvlju rečenice Sestra se sasvim pripila uz mene, osjećam ritmičko ludilo njenih grudi a dah joj iz usta oblijeva mi lice.

Pramenovi njene meke kose draže me po čelu koje se osipaladaosrnim zvezdicama. Rasplasmale dionizijske vatre naših tijela dodiruju se i spliču u našim stegnutim dlanovima. Gorimo: mi, soba, bolnica, čitav svijet. Raspet sam između dvije veličanstvene vatre: Sestre i knjige. Poželih da mi ovo užiče potraje vječno. Po koži mi se rastrčale mravi faustovskog mravinjaka. U dalekoj slici blješnuše krvave mefistofelske oči. Jedva se riješih urokljivih, davaljih očiju. Prepuštih se Sestrinom glasu. Ona čita,

čita i topi se. Čitanje njenim okom najslasnije mi je čitanje u životu. Ponovo sam u Verterovoj užarenoj koži. Uz njeno delirčno čitanje osjećam kako otičem rajskim ponornicama, izranjam iz sudnje tmine, progledam, letim. Dodirnom joj obraz gori. Propijen njenim vatrama sve teže pratim damar rečenice. Kao u magnovenju čujem riječ „pištolj“. Riječ me trizetni, prizemljuje. Ponovo sam na dojci rečenice. Slušam.

„Prošao je kroz tvoje ruke, ti si skinula prašinu sa njega, ja ga po hiljadu puta ljubim, ti si ga dodirivala, ti, Duše nebesni, pomažeš moju odluku! ah, ti, Lota, pružaš mi oruđe, ti, iz čijih sam ruku želio da primim smrt i, ah, sada je primam...“

Sestra se zagrcnu i pade mi u zagrljaj. Poljubih je. Razlistah. Razgorjeh.

Jezikom progledah i skinuh vruć polen sa njenih mesnatih, nadutih naranči. Usnama joj dirnuh tvrdu, sočnu trešnju, žudni mladež natočen ključalom krvlju. Ona se strese, uzdahta i izvi nošena žar-krilima tijela. Progledalih rukama hododarih niz njene mekači... i osjetih (bože!) vrelu kap dionizijske rose na vršku prsta. Razgrnuh joj ognjeni grm i nadoh se nasamim božanskim usnama žudnuća. Zijevnu žar-primula, naduti bobak, magnetni frž se zatrese i svijetovi se u mojoj glavi zaokretaše. Ugnijezdih svoje jednooko žezlo, feniksovsku žilu zamrijeh i u zamirujućem progledah. Zasladih sesvojim vidom na sedmim, rubin-nebesima. Sestra kriknu užnesena. Zgromi je raspamečeni grč, sijevnu zenitna munja i razgrana joj se venama. Božanskim milječom svještah joj vrata odutrobe. U trenutku rastoči se svijet. Spustišmo se s rubin-nebesa i očutišmo posvećenje... Sestra skoči, istrže mi se iz zagrljaja. Knjiga pade na pod. Zaškripaše vrata. Zaplakah... (Nastavlja se)

**AZB(R)UKA
NOVIH
ZANIMANJA**

P
PAPAGAJ

„Radi što više,
troši što manje,
sutra te čeka
blagostanje!“
Baza ga sluša,
problema nema,
dok on govori
— ona drijema.

Miloš APRILSKI

MILAN ALASEVIĆ

EPIGRAMI

VELEMAJSTORI

Sah je nekad za njih bio
pojam igre amaterske
al im Fišer priskrbio
blagodati rentijerske.

AFERISTIKA

Ukorio čika Dača
svog prepisivača
i strogoće još se laća:
— Znaj, mi nismo književna
braća!

BATALIKON

Nekad sam imao pseudonim
a sad se tog pseudonima klonim:
prenio ga ko pokretnu stvar
ovdašnji humorista u drugi atar.

SPASONOSNI POTEZ

Kad hotelu para treba
R. S. donese zaključak:
samo se na komad hljeba
odnosi bon za doručak!

Milan BOROVNICA

BIĆE BOLJE

- Svijetloj prošlosti, sadašnjost je tamna pozadina!
- I gundanje proširuje granice slobode govora!
- Na vrućim stolicama prekaljujemo se za foteje!
- Otkad tapkamo u mjestu, sve više nam se žuri!
- Ne vjerujem u istinu za koju su potrebna dva svjedoka!
- Ne znam kuda sve ovo vodi, ali je nizbrdica velika!
- Dosta je bilo gundanja, vrijeme je da neko zucne!
- Da nije crnog petka, subota bi imala svjetliju prošlost!
- Drugovi su odabrani. Izbori mogu početi!
- Što jedan izdiskutuje, trojica ne mogu — odraditi!
- Juče nam je bilo bolje, ali u interesu napretka mi idemo dalje.

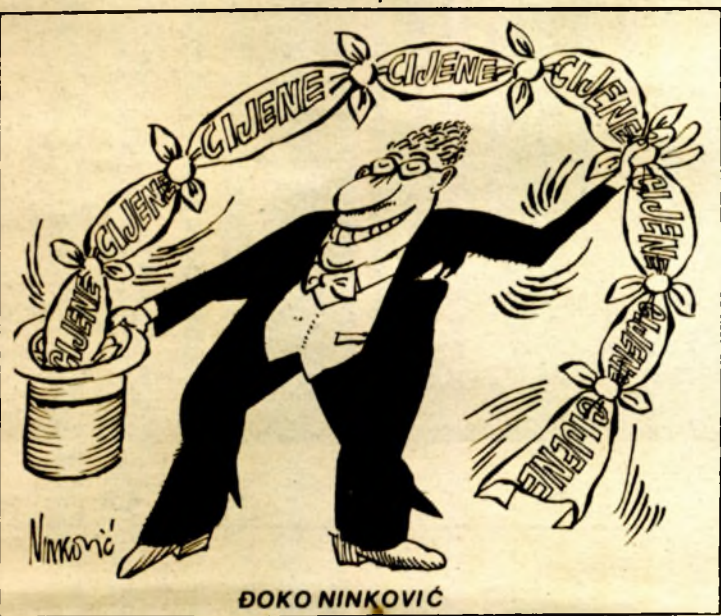
B. MITROVIĆ

AFORIZMI

- Nemojte kritikovati cvjetove ako vam stablo ne donosi plodove. KORIJEN OTKOPAJTE.
- Prenijećemo dosta problema i u sljedeću godinu.
- ZA TRANSPORT TERETA IMAMO DOVOLJNO RADNIKA.
- Zaposleni su u krizi, a nezaposleni čekaju tu krizu.
- Da li je teško onima koji raspravljaju o tuđim problemima?
- Kako da ne. **POTREBNO JE VRŠITI KORJENITE RASPRAVE.**
- Nemojmo kriviti samo žene za ove probleme. **MI SMO IH PRAVILI, A NEKO IH JE MORAO RODITI.**
- PA NARAVNO DA NIJE SVE U DINARU. 80 odsto je u DEVIZAMA. **Safet AHMETOVIĆ**

AFORIZMI

- Nismo mu dali da dođe do riječi. Ali, to je već roman... o našim naravima
- Hendikep orkestralnog muzičara: Kad ga izbace iz takta, lako može da odsvira svoje.
- Paradoks! Tek kad je postao „slučaj“, saznao je da postoji i sudbina.
- Uči u istoriju ponajprije raskrstiti s lokalnom geografijom.
- Ipak me plaše prevellke dubine! Nekolcinni od njih ime je ambis.
- Imali dirigent pravo da pomisli kako svirka počinje kad on okrene leda većini, a prema svojim mahne palicom?!
- Ponekad lični uspon pojedinca teče paralelno s padom čovjeka u cjelini. **Alija KAPIDŽIĆ — AIK ap**
- Svi traže bez razloga, a niko ne daje sa razlogom.
- U posljednje vrijeme sve se češće ističu rezultati rada. To je dobro, ali kada će se početi isticati i rezultati nerada?
- Često, zbog slobode koja se previše daje jeziku, zubi poispadaju.
- Statistički je utvrđeno da nepismeni imaju prednost još samo na birou za zapošljavanje.
- Najčešće pametni popuštaju, ali pred jačim.
- Uzalud mu je došlo njegovih pet minuta kada mu je sat stao.
- Razlika između stranog i domaćeg turista je što strani turista kada nešto kupuje plaća a domaći plaće.
- Složili su se da se poveća dohodak. Uspjeli su i povećali othodak.
- Udružili nauku i rad i ostvarili mnogo pametan proizvod.
- Više puta kada čujem da toliko hvale mrtve, poželim da i sam umrem.
- Najlakše prolaze siromašni. Oni ne moraju osiguravati svoju imovinu.
- Utvrđena mu je dijagnoza. Navodi se da mu je pokvarena linija zbog mnogih zaduženja.
- Zbog toga što je imao sve u malom prstu, stao mu je mozak.
- Pao je na ispit. Nije govorio ono što su mu predlagali da govori. **Hakija AVDIĆ**

ĐOKO NINKOVIĆ

HUMORESKA

Poklon

Kada mise prije nešto više od tri mjeseca rodila kćerka, danimam je stan bio pun rođaka i prijatelja koji su dolazili da čestitaju da vide bebū i naravno, kao što ir red, da joj nešto poklone. Poklonaje bilo svakakvih: od raznih lutkica i igraćaka, dječijih odjelaca, pa sve do zlatnih ogrlica i narukvica i podebelih koverta pod jastukom. Najvrednije darove je naša kćerkica naravno dobila od ženinih i mojih roditelja koji nisu štedjeli na svojoj unučici, ali mi smo sa najvećim nestrpljenjem očekivali dolazak moga strica i njegov poklon.

Stric je prije deset godina otišao u Njemačku gdje i danas živi i radi, a nikada se nije oženio niti ima vanbračne djece, ni bilo koga drugog, osim mene. Odmah nakon rođenja kćerke poslao sam mu telegram i već idućeg dana on je zvao telefonom. Čestitao mi i rekao da je odlučio da našoj bebici pokloni nešto zaista vrijedno. Poslije toga ni žena nija nismo više bili sposobni da razmišljamo i razgovaramo o bilo čemu drugom osim o tome šta li je to stric kupio. Nagadali smo, maštali, ali ništa nam se nije činilo dovoljno dobro. Napokon, nakon gotovo tri mjeseca, dobili smo telegram iz Njemačke u kojem nam stric javlja da si iže za sedam dana. Ta sedmica je brzo prošla u uzurbanim pripremama za njegov doček. Sredili smo stan kao nikada dotad, žena je napravila najbolja jela i kolače za koje je znala a ja sam pokupovao najbolja pića. Onoga dana kada je trebao da dođe nisam išao na posao. Ustali smo rano, istuširali se, obukli najljepše što smo mogli i, po ko zna koji put, pregledali da li je sve u redu. Sjeli smo i čekali. Uzbuđenje je raslo.

— Zenice moja, još samo malo i saznaćemo šta je to tako vrijedno što joj je stric kupio — rekao sam.

— Još samo malo — potvrdilaje i ona drhtavim glasom.

Kada je zazvonilo skočio sam kao oparen. Na brzinu sam malo popravio kosu i otvorio.

— Zdravo, sretni roditelji — viknuo je stric sa vrata, zagrlio me, izljubio, a zatim isto tako i moju ženu.

Odmah mi je upalo u oči da nema ništa u rukama. Znači, pomislio sam, mora da joj je kupio nešto od nakita jer to je vrijedno a može stati u džep. Možda dijamantsku ogrlicu.

— Gdje vam je nasljednica? — upitao nas je nakon što smo ga poslužili pićem — Dajte da je vidim.

Žena je otišla da je donese a po njenom, blijedom kao kreč, licu vidio sam da zna da sada dolazi ono najvažnije i da joj živci više ne mogu izdržati neizvjesnost. Ni meni nije bilo lakše. Još samo malo i znaćemo kakav je to poklon. Stric je uzeo našu kćerkicu od moje žene, stavio je na koljena i počeo da cupkatepajući joj neke besmislice. Kada će već jednom da pređe na stvar, pomislio sam, ne mogu više da izdržim.

— Da samo znaš šta sam ti lijepo kupio — rekao je konačno štipkajući je za obraz.

Sav sam se napeo a po ženi sam vidio da joj malo falj da se onesvijesti od uzbuđenja.

— Kupio sam ti — rekao je ponosno naš pogledao kidajući nam već ionako propale živce a zatim se ponovo okrenuo našoj kćerkici koja ga je gledala širom otvorenih očiju kao da je znala da je nešto važno u pitanju — kupio sam ti radno mjesto.

Dragan KESIĆ

Predstavnici

Postavlja se pitanje: kad političari prelaze preko državnih međa da li oni tom prilikom svom narodu okrenu leđa Odmah ću odgovoriti: da, ali samo stvarno a simbolični ne, dapače oni su tada simbolički za svoj narod vezani još jače. Kad takvog čovjeka domaćin dočeka s muzikom ili mu stisne šaku to on iskazuje počast svakom njegovom zemljaku. Diže mi se kosa od prijatne jeze kad vidim poserdstvom teve slike da mene neko zastupa na primjer usred Amerike. Kad naš predstavnik u inostranstvu kaže: „Jugoslaveni o tome misle ovo...“ kroz glavu mi sine: „Kad ja o tome mislim baš sam neki pametan čovo“. A vjerovali ili ne, jednom sam sjedeći pred te-ve spravom zaključio da se ne slažem sa svojim vlastitim stavom. **Armonko GRGIĆ**

MILENKO KOSANOVIĆ

PENZIONERI

ŠARENICA

NIVO

Poslovne zaključke donose banjalučke strukture u restoranu Doma kulture!

NOVOKOMPONOVANA

Bilo bi nam idealno stanje da nas je za milion nezaposlenih manje!

ANTITEZA

Gledajući ko sve grabi ispada da državu osnovaše slabli!

POMACI

Demokratija napreduje mic po mic tu i lamo politički dopusti se vic!

OBJAŠNENJE

Humorista prest'o zezat' krizu čuva snage za njenu reprizu!

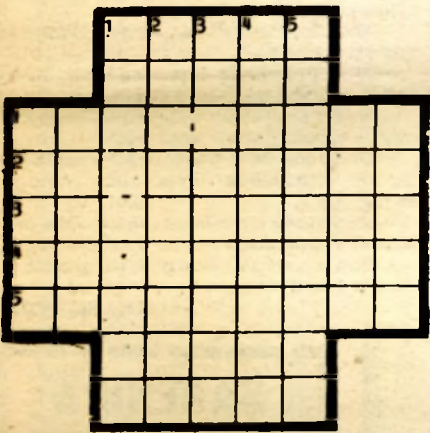
Božo MARIC

PODSJETNIK ZA LJETO

Zima je pred vratima, pa neće biti naodmet prisjetiti se nekih ljetnih temaka koja budesjećinja na izlasku, kampovanje, kupanje, i dr. Pogotovo ovih hladnijih dana, kad će nas ova kva slikovna zagonetka vratiti par mjeseci unatrag...

Crtač je načinio 7 inverzija, to jest, na crtežu je zamijenio položaje sedam pari predmeta. Kojim je predmetima zamijenio mjesta i gdje se oni nalaze? Ova kamperska zgoda vjerovatno će vas zabaviti i asociirati na toplije dane.

ILUSTROVANI ANAGRAM

OSTANI D...

... jer utakmica još nije gotova!

MAGIČNI LIK

DAT, DŽA, KLOD, MO, MON, NA, NOST, PO, PO, PRI, RAČ, RAN, RAS, SI, ŠA, TI, TVA.
VODORAVNO I USPRAVNO: 1. Ovogodišnji dobitnik Nobelove nagrade za književnost, francuski književnik (vidi sliku!), 2. Darežljivost, pomirljivost, popustljivost, 3. Tečnost koja rastvara, otapalo, 4. Prinositi, 5. Vrsta južnog voća, narandža.

ISPUNJALJKA „GA“

U donju ispunjaljku treba, prema datim definicijama, vodoravno upisati 6 pojmova koji u sebi sarže dvoslov GA. On je već upisan i to će vam olakšati rješavanje. U poljima s brojevima (od 1 do 7) izlazi konačno rješenje ispunjaljke: pojam koji u sebi sarži dva puta dvoslov GA!

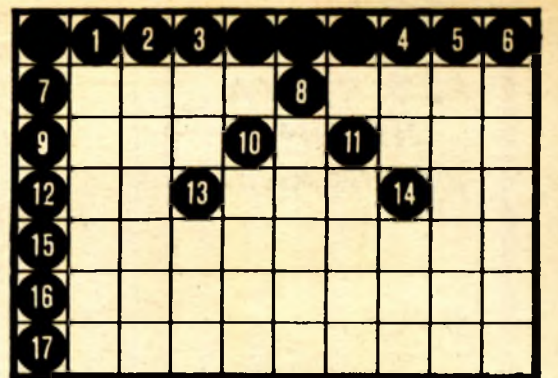
VODORAVNO: 1. Klačenje u hodu, teško hodanje, 2. Stav, 3. Oveći svitak duhanskog lista s mnogo nikotina, puši se bez uvijanja u papir, 4. Govorenje neistine, 5. Suptropsko drvo (i plod) porijeklom iz ist. Mediterana, plod jestivih mahuna smeđe boje (mn.), 6. Džin, gorostas, div.

1	3		GA		
2			GA		5
3			GA		4
4		2	GA		
5			GA		6
6	1		GA		

RAČUNSKA KOMBINACIJA

Pokušajte riješiti donji slikovno-matematički zadatak! U prazna polja valja upisati znamenke, ali tako da rezultati dati u posljednjoj vodoravnoj i uspravnoj koloni izđu tačni. U mreži ove matematičke ukrštenice upisana je jedna brojka i znakovi operacija: plus, minus i množenje. Ne treba mnogo znanja iz matematike, već malo kombiniranja. Pokušajte!

	x		+		=3
+		+		+	
	x	2	-		=5
-		-		-	
	+		-		=1
=3		=0		=4	

KRIŽALJKA

VODORAVNO: 7. Maleni pas, 8. Najveći kopneni sisar, 9. Eto, gle, 11. Insekti slični pčelama, zolje, 12. Automobilska oznaka za Dobj, 13. Gutljaj, srkut, 14. Hemijski simbol za titan, 15. Najveći holandski grad, 16. Mirisna biljka plavih cvjetova, služi u ljekovite svrhe, lavendula, 17. Ugadač instrumenata.

USPRAVNO: 1. Dio bicikla koji se pokreće nogom, 2. Želudac, 3. Dva samoglasnika, 4. Inicijali glumca Olivijea, 5. Drugo, ino, 6. Graditelj, 8. Tendencija, nastojanje, 10. Filmska veličina, 11. Stada, 13. Cjelokupno, 14. Indijski državnik i političar, Candre (1848-1909).

M GLIBO

G	MJESTO KRAJ MUSTARA	HEMIJSKI ORGANSKI SPOJ	★	KOZACKI VOJSKO- VODA	ST. GRAD KRAJ ZADRA	OHAJU	★ GRAD U SIBIRU	G	BANJALICA KI PJEŠ- NIK I NOVINAR, KRALJ
★				6					
POSJE- DOVATI							PISAC ANDRIĆ PROTIV- NICI U SIBIRU		
★									
G	KUĆA		3		NADIMAK TRENERA DERDE SUNFOR				
KALJU		MISKIN - CRNI	★				KISIK		★
NAROD U GANI					RAZINA		SUSJEDNA SLOVA		
ISPROVOD- NIK BRO- DA KROZ OPASNA MJESTA			10	NEUK SELJAK, GEDŽA					9
DO, PRI		BODLJA					KROM		
PJESNIK I SLIKAR JAKŠIĆ		OBHOK OTPLATE NAROD KOJI FU- TICE OD ST. EGIP- ČANA					URAN DASICE POSSIVE- NE NA STREHI		
POTONCI EAKA U GRČ. MITU							PJANIS- TICA GVOZDIĆ AUSTRAL- SKI TU- ROIGAR		
POZNATA AMERIČKA FILMSKA KOMPAN.				ITALIJA		DRUŠTV. POLIT. RADNIKA SIBIRKA FEMEL			
OKRUGLO SLOVO		LAPPA S 5 ELEK- TRODA JEZERO U SJEV. AMERICI							
TENISER GERULA- ITIS							8 LJUBAVNI ZANOS, ČEZNJA /tur/ ARGON		4
MJERA ZA ZE- MLJU /mn/			2	MJESTO NA OTOKU UGLJANU					NULA
RIMSKI: 101				5	SLIJEPO				

PLITVIČKA JEZERA

U gornjoj ukrštenici nalazi se 8 naziva jezera, koja čine kompleks Plitvičkih jezera. Ona su „opisana“ zvjezdicama, a u poljima označenim brojevima od 1 do 10 trebala izdati naziv preostalog — devetog Plitvičkog jezera.

U subotu, 16. novembra 1985. godine, navršava se šest mjeseci od kada smo izgubili našeg dragog i plemenitog oca i supruga

**MUHAREMA
(SELIMA)
Kobašića**

S ljubavlju, tugom i ponosom čuvamo uspomenu na njega.
Supruga BESIMA, sinovi: EDIN, EMIR i FARUK
056251

Javljamo tužnu vijest da je naša draga kćerka, supruga, majka i snaha

MIRA (ĐURE) DESNICA

nesretnim slučajem preminula dana 15. novembra 1985. godine u 44. godini života.

Sahrana će se obaviti 16. novembra 1985. godine u 13 sati na Novom groblju u Banjaluci.
OŽALOŠČENI: majka Katica, suprug Drago, kćerka Sanda, sestra Nada, zet Luka, svekar, svekrva i ostala rodbina.

Javljamo tužnu vijest da je član našeg kolektiva

**MIRA (ĐURE)
DESNICA**

nesretnim slučajem preminula 15. novembra 1985. godini u 44. godini života.

Sahrana će se obaviti 16. novembra 1985. godine u 13 sati na Novom groblju u Banjaluci.

**KOLEKTIV
„RUDI ČAJAVEC“
RO—PE OOUR
„Štampane veze“**

**SOUR „RUDI ČAJAVEC“
RO PROFESIONALNA ELEKTRONIKA
OOUR MIKROELEKTRONIKA
BANJALUKA, vrši**

DOPUNU

OGLASA

objavljenog u listu „Glas“ 13.11.1985. godine
Umjesto oglašene potrebe za 2 radnika treba da stoji 3 radnika.

**SOUR „RUDI ČAJAVEC“
RO EPU
OOUR KOLOR TV I SE
BANJALUKA**

Komisija za radne odnose OOUR-a KOLOR TV I SE na sjednici održanoj dana 31.10.1985. godine raspisuje:

OGLAS

za popunu radnog mjesta

1. Samostalni tehnolog specijalista, izvršilaca 1.

USLOVI: VSS/VS mašinski inženjer radno iskustvo 2 godine.

Oglas ostaje otvoren 8 dana od dana objavljivanja u listu „Glas“ i SIZ-a za zapošljavanje Banjaluka.

Izbor kandidata i obavijest o izboru izvršice se u roku predviđenim Pravilnikom o radnim odnosima OOUR-a.

Prijave sa dokazima o ispunjavanju uslova oglasa dostaviti na adresu:

**SOUR „RUDI ČAJAVEC“ RO EPU
OOUR KOLOR TV I SE, BANJALUKA,
Aleja JNA br. 9.**

Nepotpune i neblagovremene prijave neće se razmatrati.

**SKUPŠTINA OPŠTINE MRKONJIĆ-GRAD
MJESNA ZAJEDNICA
BARAČI**

Skupština Mjesne zajednice Barači obavljuje sljedeći

OGLAS

1. VKV ili KV vodoinstalater — jedan izvršilac

2. NK radnik — jedan izvršilac.
Za radno mjesto pod brojem 1 i 2 radni odnos se zasniva na neodređeno vrijeme.

Za radno mjesto vodoinstalatera potrebna je odgovarajuća školska sprema i godina dana radnog iskustva. Ukoliko se na oglas ne javi radnik sa radnim iskustvom u obzir dolazi radnik bez iskustva.

Za radno mjesto NK radnika potrebno je da radnik ima završenu osnovnu školu.

S obzirom na prirodu poslova (održavanje primarne i sekundarne mreže vodovoda „Sokočnica“) prednost će imati kandidati koji gravitiraju području MZ Barači i Gerzovo.

Prijavu sa potrebnim dokumentima za zasnivanje radnog odnosa dostaviti na adresu Mjesne zajednice Barači u roku od 8 dana od dana objavljivanja oglasa.

**COTY II
PER LA
IN**

Da li vam se dopada nova moda?
Želite nešto probati?

Modu, koju možete probati i odmah nositi, lansira „STUDIO MODE“ iz Robne kuće

boska

Obavještavamo prijatelje Kluba da je naš dugogodišnji član

VOJISLAV MISALJEVIĆ

nakon duge i teške bolesti preminuo dana 14. novembra 1985. godine u 57. godini života. Sahrana će se obaviti u subotu 16. novembra 1985. godine u 13,00 sati na groblju nu Boriku u Banjaluci.

KOLEKTIV RUKOMETNOG KLUBA „BORAC“ BANJALUKA

Obavještavamo da je dugogodišnji član našeg kolektiva

VOJO MISALJEVIĆ

nakon duge i teške bolesti preminuo dana 14.11.1985. g. u 57. godini života. Sahrana pokojnika obaviće se na Srpsko-pravoslavnom groblju u Boriku u subotu 16.11.1985. godine u 13 sati.

RADNICI RADNE ORGANIZACIJE „PROJEKT“ BANJALUKA

Tužnim srcem javljamo svoj rodbini, prijateljima, i poznanicima da je naš dragi i nikad prežaljeni

VOJISLAV M. MISALJEVIĆ

nakon duge i teške bolesti preminuo u četvrtak 14.11.1985. god. u 57-oj god. života. Sahrana će se obaviti u subotu 16.11.1985. godine na Srpsko-pravoslavnom groblju u Boriku 13 sati u Banjaluci. **OŽALOŠĆENI:** sin Saša; kćerka Dubravka; sestre: Drenka i Nada; brat Duško; unučad: Nataša i Nemanja; i ostala mnogobrojna rodbina i prijatelji.

Dana 17. novembra 1985. godine navršava se četrdeset tužnih dana kako nije s nama naš dragi sin, brat i prijatelj

SEJDO (TAIBA) PAŠIĆ
1966-1985.

Dragi naš jedini sine i brate, otišao si iznenada, a za tobom je ostala strašna istina da je to put bez povratka. Živjećeš s nama u našim srcima s bezgraničnom ljubavi i neutješnim bolom. Njegov vječni dom u Stupnici posjetićemo u nedjelju u 11,00 sati.

VJEČNO OŽALOŠĆENI: majka DILFA, SESTRE i BRAT 056259

Dana 18. novembra 1985. godine navršava se tužna godina od prerane smrti naše drage majke i bake

MARICE HIR, rođene TIHOVSKI

Obavještavamo rodbinu i prijatelje da ćemo u nedjelju 17. novembra 1985. godine u 11.00 sati posjetiti njen grob da položimo cvijeće.

OŽALOŠĆENA PORODICA 056279

Dana 13. novembra 1985. godine navršila se tužna godina od smrti našeg dragog i nikad neprežaljenog supruga, oca i djeda

MLADENA DONJAKA

Obavještavamo svu rodbinu, prijatelje i poznanike da ćemo u nedjelju 17. novembra 1985. godine u 10,00 sati posjetiti njegov grob na groblju u Ramićima, okititi ga cvijećem i odati dužno poštovanje.

OŽALOŠĆENA PORODICA 056266

Dana 16. novembra 1985. godine navršava se tužna godina od iznenadne smrti naše drage supruge, majke i bake

DUŠANKA REMIĆ
iz Petoševaca

Obavještavamo rodbinu i prijatelje da ćemo u nedjelju 17. novembra 1985. godine u 11,00 sati posjetiti njen grob u Petoševcima i položiti cvijeće.

VJEČNO OŽALOŠĆENE PORODICE: REMIĆ, TANASIĆ i RAKIĆ 056265

U nedjelju 17. novembra 1985. godine navršava se četrdeset dana od prerane smrti moje drage majke

SAĐETE VOJVODIĆ, rođene AVDIĆ udova MARKA

Veoma teško i bolno je shvatiti istinu da sam prerano izgubio oba najiskrenija prijatelja koja sam imao u životu.

SIN GORAN 056250

U subotu 16. novembra 1985. godine navršava se šest tužnih mjeseci od smrti naše drage bake

MILENE DRAKIĆ, rođene VRANJEŠEVIĆ

Toga dana u 12 sati posjetićemo njen grob i položiti cvijeće.

UNUKE: MIĆA i CACA 056261

Dana 17. novembra 1985. godine navršavaju se četiri tužne godine od kako među nama nema našeg dragog supruga i oca

ANTE TOMIĆA

Hvala svima koji gase sećaju. S ljubavlju i poštovanjem

SUPRUGA i DJECA 056262

Obavještavamo prijatelje i poznanike da je nakon kratke i teške bolesti preminula naša draga majka i baka

MARIJA MICIKA NUHANOVIĆ (rođena PLEŠA)

u 64. godini života.

Sahrana će se obaviti 16. novembra 1985. godine u 14 časova na Novom groblju u Banjaluci.

Ožalošćena: majka Marija, sin Stanislav, snaha Nada, unuk Dragan, braća: Drago i Josip, sestre: Anđelka, Pepica, Ankica i Verica kao i ostala mnogobrojna rodbina i prijatelji

Obavještavamo prijatelje i saradnike Pozorišta da je naš bivši dugogodišnji član kolektiva

MARIJA MICIKA NUHANOVIĆ

preminula u 64. godini života.

Sahrana naše drage Micike obaviće se 16. novembra 1985. godine u 14 časova na Novom groblju u Banjaluci.

Kolektiv Narodnog pozorišta Banjaluka

IZJAVITE ZA ŠTAMPU

KOZARAC

Dugogodišnja nestašica

Duško Kesić, laborant u Domu zdravlja:
- Zašto Mjesna zajednica i OOUR „Vodovod“ iz Prijedora ne iznalaze trajnije rješenje za snabdijevanje Kozarca vodom? Ovo veliko naseljeno mjesto je godinama najugroženije vodom za piće, pa se ovdašnja domaćinstva, posebno u sušnim periodima, snalaze kako znaju i umiju. Krajnje je vrijeme da se riješi ovaj gorući problem u Kozarcu.

Vrtić

Senka Forić, radnica OOUR-a „Mira Cikota“ u Prijedoru:

- Na desetne majki-radnica je zaposleno u Kozarcu i Prijedoru, pa s pravom postavljam pitanje: kada će u našem mjestu početi izgradnja dječijeg vrtića? Ako nema sredstava za takav objekat, može li se iznaći bar neka prigodna prostorija? Čini mi se da bi takvu akciju podržali i radni ljudi i građani i sve osnovne organizacije udruženog grada u Kozarcu.

Kutak za mlade

Zumra Grabrić, prodavačica u kiosku „Oslobodjenje“:

- Mi mladi nemamo baš nikakva kutka, pa smo često prepušteni kafanskim prostorijama. Nije li krajnje vrijeme da i prema mladima treba imati više razumijevanja. Spremni smo i za dobrovoljne radne akcije. Uostalom, zar zajednički snagama ne možemo adaptirati nekoliko dotrajalih prostorija koje godinama zjape prazne.

Planinarski dom

Ante Murgić, majstor u OŠ „Rade Končić“:

- Htio bih pohvaliti primjer kozarčkih planinara i gorana koji su za dvije godine dobrovoljnog rada i uz materijalnu pomoć Mjesne zajednice i nekih OOUR-a izgradili novi planinarski dom Debelom brijegu na Kozari. Slične akcije bi trebalo da pokrenu i omladina i penzioneri.

Spremni za akciju

Ljubica Borovnica, penzioner:

- I nas penzionere muči ista boljka kao i mlade. Nemamo ni metra slobodnog kutka. Naše kolcege mogu i u kafane, a mi penzionerke ne možemo. Spremni smo za sve akcije, ali niko da pokrene.

Snimio: M. SINANAGIĆ
L. RADOVIĆ

ZANIMLJIVOSTI

Poziv na čaj

Ženevski susret Ronalda Regana i Mihaila Gorbačova biće prvi američko-sovjetski susret na vrhu kojem će prisustvovati i prve dame ove dvije supersile. Naravno, za boravak Nensi Regan i Raisa Gorbačova u Ženevi predviđeni su posebni programi, koji privlače pažnju novinara još prije nego što je ženevski samit i počeo.

Prema pisanju londonskog „Sandi ekspres“, Nensi Regan je iz Bijele kuće uputila pismo supruzi šefa sovjetske partije i pozvala je na čaj za vrijeme boravka u Ženevi. Londonski list navodi i da je iz Kremlija već stigao odgovor Raisa Gorbačova, koja je poziv prihvatila sa zadovoljstvom.

S obzirom na to da Regan sa suprugom i članovima američke delegacije stiže u Ženevu u subotu, 16. novembra, ugovoreno je da Nensi Regan ugosti Raisu Gorbačovu u utorku, 19. novembra u vili „Sosi“ koju je šef Bijele kuće za ovu priliku stavio na raspolaganje njen vlasnik Aga Kan.

Naravno, Raisa Gorbačova će se revanširati prvog dami SAD već sutradan, kada će je ugostiti u rezidenciji sovjetskog stalnog predstavnika u Ženevi.

„Gospoda Regan je poslala poziv na sopstvenu inicijativu - citira londonski list izjavu Betsi Kumbs, predstavnice za štampu Nensi Regan. - Biće to potpuno privatni susret, provešće zajedno oko pola časa, a prisustvovalaće još samo prevodioci...“

„Biće izuzetno zanimljivo uporediti stilove dvije prve dame - piše „Sandi ekspres“. - Gospoda Gorbačov je poznata po svojoj eleganciji i šarmu, a iz Pariza se vratila sa više komada odjeće iz kolekcija visoke mode. Ipak, očekuje se da će se za ovu priliku ona opredijeliti za rusku modu, što će svakako istaći njen šarm i elegantnu jednostavnost u odjevanju.“

I bog stvorio Madonu

Poznati filmski reditelj Rože Vadim planira da u SAD snimi novu verziju svog nekada izuzetnog filma „I bog stvorio ženu“ kojim se proslavila Brižli Bardo. Za glavnu ulogu angažovao je, kako piše američka štampa, „kraljicu roka“ Madonu.

Slavna rok pjevačica je, nedavno, već potpisala ugovor za snimanje Vadimovog filma i samo se očekuje prva klatma pa da krenu kamere. Ostaje da se vidi da li će Madona uspjeli da se bar približi uspjehu koji je svojevremeno sa ovim filmom postigla nezaboravna Brižli Bardo.

RADIO-PROGRAM

SUBOTA, 16. I NEDJELJA, 17. novembra

BANJALUKA

SUBOTA

Program emituje na ST 280 metara (1071 kHz) i UKT, 95,9 MHz

7,00 - Početak programa
7,05 - MUZIKA — NOVOСТИ — MUZIKA
7,30 - Vijesti
7,45 - Oglasi i obavještenja
8,00 - Mi predložimo - vi birate
9,00 - GOST PROGRAMA
10,00 - Hit programa
10,10 - Rezervisano vrijeme
10,20 - Magazin sedam
11,00 - SPORTSKI ŽURNAL
11,20 - Uključite svoje magnetofone
12,00 - Završetak programa
Od 12,00 do 07,00 - PRVI PROGRAM RADIO—SARAJEVA

NEDJELJA

7,00 - Početak programa
7,05 - MUZIKA — NOVOСТИ — MUZIKA
7,30 - Vijesti
7,45 - Oglasi i obavještenja
8,00 - NA ZELENOJ TALASU
8,30 - Poželjeli ste - izvodimo
10,00 - HRONIKA SKENDER—VAKUFA
10,20 - Magazin sedam
11,00 - Muzika za nedjeljno raspoloženje
11,30 - TRAGOM FOLKLORA BOSANSKE KRAJINE
12,00 - Završetak programa
Od 12,00 do 14,00 - PRVI PROGRAM RADIO—SARAJEVA

BOSANSKA GRADIŠKA

SUBOTA

8,00 - Početak i najava programa
8,05 - Muzika-informacije-muzika
8,50 - Oglasi i obavještenja
9,00 - Odabrali smo za diskofile
9,30 - Vijesti i sportska hronika
9,40 - Narodna muzika
10,00 - Iz melodije u melodiju
11,00 - OMLADINSKI STUDIO
12,00 - Odjava i završetak programa Radio-Bosanske Gradiške
12,00 14,00 - ZAJEDNIČKI PROGRAM RADIO—STANICA BiH (Susret na talasu)

NEDJELJA

7,55 - Početak i najava programa
8,00 - AIPK NA TALASIMA KRAJIŠKIH RADIO—STANICA
8,30 - Želite, čestitate, pozdravljate, I dio
9,00 - Oglasi i obavještenja
9,10 - Želite, čestitate, pozdravljate, II dio
10,00 - HUMORISTIČKI RADIO—TALAS
10,10 - Želite, čestitate, pozdravljate - do kraja programa (u 12,00 VLESTI)

PRNJAVOR

Program emituje na st. t. 10341 kiloherc i ukt 98,3 megaherca

SUBOTA

9,00 - Najava „Subotnjeg revijalnog programa Radio-Prnjavora“
9,03 - Muzika, oglasi i reklamne poruke iz radnih kolektiva
10,00 - EMISIJA POSVEĆENA OBILJEŽAVANJU 25. GODIŠNICE OSNIVANJA NARODNOG UNIVERZITETA ĐURO PULCAR STARI PRNJAVOR) urednik i voditelj emisije Vojin Trivičević sa više gostiju programa predstavice rad. Centra za obrazovanje i škole za osnovno muzičko obrazovanje
1,200 - ZAJEDNIČKI PROGRAM RADIO—STANICA BiH
14,00 - „POMAK“, prnjavorske omladinske aktuelnosti
16,00 - Odjava programa

NEDJELJA

8,00 - Najava nedjeljnog aktuelno informativnog i zabavnog programa Radio-Prnjavora
8,02 - Vaše želje čestitke i pozdravi, emisija zabavne i narodne muzike
9,00 - EMISIJA ZA SELO
10,00 - Vijesti - informacije - osvrti - komentari iz sata u sat i muzika iz programa emisije „Vaše želje, čestitke i pozdravi.“
16,00 Odjava programa

SRBAC

NEDJELJA

8,00 - Nedjeljni program Radio-Srpska (muzika, FPP, oglasi, Nedjeljom za selo, AIPK na talasima, reportaža, želje...) 12,00 - Odjava i završetak emitovanja

JAJCE

SUBOTA

9,00 - Najava programa
9,10 - Vijesti
9,15 - Emisija iz udruženog rada
10,00 - Revija želja, čestitki i pozdrava...
11,00 - Odjava programa

NEDJELJA

9,00 - Najava programa
9,15 - FPP
9,30 - Reportaže, zapisi...
10,00 - Nedjeljni žurnal
10,30 - Putokaz - omladinska emisija
11,00 - Revija želja, čestitki i pozdrava...
12,00 do 13,00 - Odjava programa

BOSANSKA DUBICA

SUBOTA

1,100 - Najava i pregled programa
11,05 - PRIJEPODNEVNI MAGAZIN, za svakog ponešto
12,00 - Susret na talasu
14,00 - Emisija za selo
14,30 - Vijesti
14,55 - Sad smo mi na redu - omladinski program
15,30 - Protkele sedmice u bosansko-dubičkoj komuni
15,40 - Obavještenja i oglasi
16,00 - Odjava programa

NEDJELJA — NEEMITOVNI DAN

BOSANSKI NOVI

9,00 - I danas smo zajedno (najava, vijesti i melodija dana)
9,10 - Želje slušalaca
10,00 - Emisija za selo (u sklopu programa emitujemo kombinat na talasima krajiških RST)
10,30 - Nastavak ispunjavanja vaših želja
11,00 - Hronika 6 Radio-dana (HPP-pregled aktuelnosti na kraju nedjelje)
11,15 - FP-prospekt
11,30 - Rezervisano za (dokumentarni program)
12,00 - Zajednički program RS BiH
14,00 - Odjava programa i najava ponovnog susreta

NEDJELJOM NE EMITUJEMO RADIO—PROGRAM

KLJUČ

NEDJELJA

10,00 - Najava programa i vijesti
10,30 - Nedjeljna hronika Radio-Ključa
11,00 - Poruke, želje i pozdravi slušalaca
12,00 - Emisija za selo i AIPK na talasima
13,00 - Nedjeljom za mlade i odjava programa
14,00 - Prenos Prvog programa Radio-Sarajeva

INFORMATOR

BANJALUKA

KOZARA - Indiana Džons (američki) u 11, 16, 18 i 20 sati.

VRBAS-Petak trinaest (američki) u 10, 16, 18 i 20 sati.

PALAS - velika sala - Ja sam porota (američki) u 10, 16, 18 i 20, u 22 sata Hiljadu ijedna erotska noć Šeherzade, mala sala - Tito izbliza (domaći dokumentarni) u 16, 30, 18, 30 i 20, 30 a u 10 sati Tajna starog tavana (dječiji domaći, naučno-fantastični).

DOM KULTURE

Izložba Jagode Šestić. U nedjelju u 11 sati film za omladinu

Tajna napuštenog vrta.

DJEČIJE POZORIŠTE

Nema predstave.

NARODNO POZORIŠTE

Nema predstave.

UMJETNIČKA GALERIJA

Stalna postavka.

STALNA POSTAVKA SPOMEN-ZBIRKE DRAGINJE I VOJE TERZIĆ nalazi se u Ulici Vladimira Nazora 19

MUZEJ BOSANSKE KRAJINE

Stalna izložbena postavka Muzeja je otvorena svakog dana sem ponedjeljka od 9 do 15 sati. Subotom, nedjeljom i praznikom od 9 do 13 sati.

BIBLIOTEKA

Odjeljenja u Domu radničke solidarnosti rade svaki dan, osim subote i nedjelje, od 7,30 do 19 sati.

Odjeljenje u Mejdanu radi svaki dan, osim subote i nedjelje, od 7,30 do 19 sati.

Odjeljenje u Budžaku radi ponedjeljkom i utorkom od 15 do 19, srijedom, četvrtkom i petkom od 10 do 15 sati.

DEŽURNA APOTEKA

Noćno dežurstvo ima Centralna apoteka u Ulici Veselina Masleše 18, telefon 35-306.

DOM JNA

Izložbe - Izbor dokumenata i fotografija.

U izložbenom prostoru - „42 godine narodne vlasti“ - „U susret 13. kongresu“

U prizemlju

„Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije“, izložba posvećena kozarskoj epopeji i 40 godina slobode.

VAŽNIJI TELEFONI:

SUP 92

Vatrogasci 93

Hitna pomoć 94

Bolnica 33-725 (stara lokacija) i 38-111 (Paprikovac).

Autobuska stanica 45-355

Željeznička stanica 31-229

Taksi-stanica 22-222

Inspekcija 32-100

Dežurna inspekcija 32-354

Elektrobanjaluka 42-555

Servis za hitne popravke stanova 45-404

Atlas 31-995

Inex-turist 21-261

Putnik 43-900

Turist-biro 35-082

Slavnik Koper 31-113

Mladost BiH 39-835

— Centar za obavještenja 985.

Služba za interventne kvarove

„Vodovoda i kanalizacije“

tel. 40-811 i 40-815

POLASCI VOZOVA

Za Sarajevo: 0,56 (brzi), 02,00 (brzi) 06,07 (olimpik), 9,26 (brzi), 13,15 (brzi), 16,05 (brzi) i 18,10 (poslovni).

Za Zagreb: 01,11, 03,13, 04,12, 09,57 (poslovni), 15,06 i 16,22.

Za Beograd: 06,53 (poslovni, a od Rume se odvaja za Novi Sad), 10,01 (putnički do Doboja, iz Doboja brzi u 14,00), 14,50 (putnički do Doboja, iz Doboja u 17,32), 22,45 putnički do Doboja, iz Doboja u 01,38.

DOLASCI VOZOVA

Iz Sarajeva: 01,08, 03,00 (brzi), 09,55 (poslovni), 15,04 (brzi), 16,16 (brzi), 20,10 (poslovni).

Iz Zagreba: 00,42, 01,52, 13,12, 16,02 (brzi), 18,08 (poslovni), 21,42 (ubrzani).

Iz Beograda: 05,35, 08,25, 13,28, 16,16, 19,05, 21,57.

VANREDNI VOZOVI

Svake nedjelje BANJALUKA — MARIBOR u 13,25 i DOBOJ — BANJALUKA — LJUBLJANA u 14,01...

POLASCI AUTOBUSA IZ BANJALUKE

Za ZAGREB: 01,20, 02,00, 03,00, 05,30, 06,00, 07,45, 08,30, 09,30, 11,00, 12,00, 12,40, 13,15, 14,30, 15,10, 15,20, 17,00, 18,15, 19,24, 20,00.

Za BEOGRAD: 05,00, 06,00, 09,30, 15,00, 17,00, 23,30

Za LJUBLJANU: 01,20, 08,20, 12,00, 13,15, 15,10, 19,25.

Za SARAJEVO: 00,30, 08,00, 12,00, 00,45 (uprolazu u 10,00, 13,35 i 15,15).

Za KRANJSKU GORU: 13,15.

Za TUZLU 05,35 i 15,45

Za DUBROVNIK: 20,20, 22,00, 24,00 (polasci u prolazu)

Za MOSTAR: 06,00, 13,00 (preko Bugojna, Prozora i Jablanice) 11,26 (u prolazu) 22,00.

Za BIJELEJINU: u 11,00 (iz Prnjavora u 12,15 i Dervente u 14,40 sati).

Za NOVI SAD: u 13,00 (u 14,05 iz Prnjavora, iz Dervente u 14,40).

Za DERVENTU: u 12,00 sati.

Za PRIJEDOR: u 4,45 sati.

Za KUKOLJE i SRBAC: u 6,15 a povratk iz Srpeca u 11 sati.

Za SRBAC: u 17,15.

AUTOBUS NA RELACIJI BANJALUKA — LUŠCI-PALANKA u povratku saobraća preko PRIJEDORA umjesto BRONZANOG MAJ-DANA sa polaskom iz LUŠCI-PALANKA u 5,45, SANSKOG MOSTA 6,35 i PRIJEDORA u 7,10 sati.

Za ROVINJ: 7,45, 19,45

Za RIJEKU: 6,00, 7,45, 22,00.

Za UMAG: 6,00.

Za SPLIT: 6,40, 21,15, 8,30 (u prolazu)

Za ŠIBENIK: 7,30, 22,30.

BOSANSKA GRADIŠKA

16. i 17. novembra u 10, 17 i 19 sati prikazuje se film JAHAC SA CRVENOM PODBRADICOM

NARODNA BIBLIOTEKA u gradskom Domu kulture otvorena je ponedjeljkom i srijedom od 20 do 17 sati, a utorkom, četvrtkom i petkom od 10 do 14 sati. GRADSKA ČITAONICA u Bosanskoj Gradišci radi od 10 do 18 sati, a subotom od 7 do 13 sati. Odjeljenje biblioteke u Novoj Topoli u zgradi SUBNOR-a) radi ponedjeljkom, srijedom i petkom od 12 do 15 sati. Istim danima knjige se izdaju i u odjeljenju biblioteke u Orahovi (Domu kulture) od 17 do 20 sati.

Stalna izložba „Putevi pobjede“ otvorena je od 10 do 13 u Radničkom domu. U Spomen-domu „I. epa Radić“ u Gornjim Podgradcima postavljena je izložba „Revolucionarna prošlost Gornjih Podgradaca“.

APOTEKA u Ulici maršala Tita broj 11 (telefon 813—130) radi od 7 do 19 sati. Otvara se i u 21 sat za hitne slučajeve. Apoteka kod bolnice radi od 7 do 14 sati. Nedjeljom i praznikom apoteka radi od 9 do 11 sati, otvara se i u 13, 16, 19 i 21 sat.

Medicinski centar u Bosanskoj Gradišci — 813—433.

Autobuska stanica u Bosanskoj Gradišci — 813—500.

Turist-biro 813—080.

Taksi — stanica 811—716

„Elektro - Bosanska Gradiška“ 813-344.

ČELINAC

16. nema kino-predstave, a 17. novembra u 19,30 sati prikazuje se film ŠAŠAVI ROBIJAŠI

Dežurna apoteka Doma zdravlja radi od 7 do 15 sati, osim subote, telefon 850-047. Hitna pomoć Doma zdravlja radi od 15 do 07. Dom zdravlja radi od 7 do 15 sati svaki dan osim nedjelje i državnih praznika. Telefon 850—015 — Narodna biblioteka „Ivo Andrić“ radi staki dan od 7 do 15 sati, osim nedjelje i državnih praznika. Telefon 850—013. Autobuska stanica 850—139.

KOTOR — VAROŠ

Apoteka radi od 7 do 19 sati, a subotom od 7 do 24 sati. Hitna pomoć Doma zdravlja 880-001. Dežurna vatrogasna služba 880—104. Biblioteka radi od 7 do 19 sati.

LAKTAŠI

Nema kino-predstave

Narodna biblioteka „Veselin Masleša“ radi od 7 do 15 sati, a nedjeljom ne radi. Hitna pomoć Doma zdravlja, telefon broj 830—250. Apoteka radi od 7 do 19 sati, subotom od 7 do 14 sati, telefon 830—030. Dobrovoljno vatrogasno društvo 830—006.

SKENDER—VAKUF

Nema kino-predstave.

Biblioteka, pozajmno odjeljenje, radi svaki dan od 7

УНИС-ови планови за 1986. годину **ИЗВОЗ 600 МИЛИОНА ДОЛАРА**

САРАЈЕВО, 15. новембра (Танјуг) — Удружена метална индустрија УНИС, садашњу вриједност извоза од око 300 милиона у 1990. години повећаће на 600 милиона долара. То је једна од основних карактеристика нацрта средњорочног плана развоја овог колектива у коме у 60 радних организација сада у БиХ, Србији, Хрватској, Словенији и Црној Гори, ради више од 45.000 радника.

На данашњој сједници раднички савет јеногласно је изабрао дипломираног машинског инжењера Рафаела Приморца за председника Пословног одбора ове сложене организације удруженог рада, једне од највећих и најзначајнијих у нашој земљи.

Раднички савет УНИСА данас је дао рјешенију досадашњем председнику Пословног одбора Абазу Дероњи који је 17 година — од самог оснивања веома успешно водио овај колектив.

У КРУШЕВАЧКОЈ КЛАНИЧНОЈ ИНДУСТРИЈИ

ОКОНЧАНА ОБУСТАВА РАДА

КРУШЕВАЦ, 15. новембра (Танјуг) — Радници из два одељења крушевачке кланичко-конзервне индустрије „22. јул“, њих 49, који су прошлог уторка обуставили рад, вратили су се данас на посао. Ови радници обуставили су рад због незадовољства новим правилником о награђивању, који је огромна већина од укупно 700 запослених у овој организацији усвојила на референдуму.

У „22. јулу“ је одржана и сједница Радничког савета, а потом и састанак основне организације СК. На ова два сакупа оштро јер осуђен поступак радника и овог одељења, јер за обуставу рада, како је оцијенено, није било правих разлога.

ЗБОГ НЕПРИЈАТЕЉСКЕ ДЈЕЛАТНОСТИ **ОСУЂЕН НАЦИОНАЛИСТА**

УЛЦИЊ, 15. новембра (Танјуг) — Послије дводневног суђења, које је одржано у Улцињу, председник окружног суда из Титограда Владимир Сушовић саопштио је данас пресуду којом је Улцињанин Барја Бриску осуђен на казну затвора од једне године и шест мјесеци због кривичног дјела непријатељске пропаганде.

У ДОМУ КУЛТУРЕ У БАЊАЛУЦИ ДО КРАЈА НОВЕМБРА

ПАСТЕЛИ ЈАГОДЕ ШЕСТИЊ

БАЊАЛУКА, 15. новембра — У малом изложбеном салону Дома културе вечерас је отворена изложба слика Јагода Шестињ из Баналуке. Ријеч је о првој самосталној изложби, на којој ће се сликарка представити са 37 пастела из циклуса „Дуње“.

Иако су мотиви, аи квантитет његових варијација, извјестан повод за категоризацију овог сликарства као интимистичког и затвореног, у којим се комуницираће поља и облика међусобно одвија у пригушеној полусвијетлој тишини ентеријера, помнијим посматрањем, поготово у сликама већег формата, долазимо до спознаје и назнака једног чисто пејзажног угађаја — истакао је између осталог, Јосип Гранић, отварајући изложбу.

Јагода Шестињ, наставник и ликовни педагог, завршила је Школу за примјењену уметност (одсек сликарства), код професора Мерсада Берберу у Сарајеву 1977. године и Педагошку академију у Сарајеву 1973. године. Изложба слика биће отворена до краја новембра.

НАЦРТ БУЏЕТА ФЕДЕРАЦИЈЕ ЗА ИДУЋУ ГОДИНУ **НАЈВЕЋИ ИЗНОС АРМИЈИ**

БЕОГРАД, 15. новембра (Танјуг) — Да би сви корисници буџета Федерације у идућој години остварили законима утврђена права савезних буџет би требало да износи 1.217,4 милијарде динара, што је 76,4 одсто више него ове године. Од тога је, према нацрту буџета, 785 милијарди намијењено потребама ЈНА, 126 милијарди инвалидско-борачкој заштити, 88 милијарди допунским средствима за неразвијене републике и Косово, 74 милијарде војним пензијама, а остало раду савезних органа и буџетских резерви.

САВЈЕТОВАЊЕ О КАДРОВСКОЈ ПОЛИТИЦИ **БИРАТИ НАЈСПОСОБНИЈЕ**

БАЊАЛУКА, 15. новембра — Данас је у РО „Аутопревоз“ одржано саветовање о кадровској политици, улози и задацима Савеза комуниста у овој области. Саветовање имаутолико већи значај што је одржано уочи избора друштвено-политичким организацијама и делегатским тијелима.

Истакнуто је да се досадашња пракса у остварењу кадровске политике, а посебно кад је ријеч о изборима, мора мијењати у правцу обезбјеђења одговарајуће заступљености свих радника, као и већег посвећивања највећем избору младих радника на руководне позиције. Речено је да колективни рад, одлучивање и одговорност траже ширу и демократскију кадровску политику те се у правцу остварења такве политике пред Савез комуниста у наредном периоду постављају врло значајни задаци.

ПОПЛАВЕ У ИНДИЈИ

НЕСТАЛО 130 ЉУДИ

ЊУ ДЕЛХИ, 15. новембра (Танјуг) — У поплавама изазваним јаким тродневним монсонским кишима у јужној индијској држави Тамил Наду до синоћ је укупно 130 лица изгубило живот.

Око 50 особа је настрадало кад је бујица однијела с пута аутобус пун путника и сунувратила га у ријеку.

Процењују се да је најмање пола милиона људи остало без крова над главом, а тешко је страдао и Мадрас, главни град ове државе у чијим је нижим дијеловима вода досезала и до другог спрата.

Кише у Држави Тамил Наду су престале да падају и вода се постепено повлачи.

ПРИВРЕДНА КРЕТАЊА У БИХ ЗА ДЕСЕТ МЈЕСЕЦИ **ПРОИЗВОДЊА У ПОРАСТУ**

САРАЈЕВО, 15. новембра (Танјуг) — За десет мјесеци ове године индустријска производња у Босни и Херцеговини у односу на исти период прошле године већа је за 5,5 одсто. Цијене на мало у октобру порасле су за 9,2 одсто у односу на претходни мјесец и за 109,8 одсто у односу на просјек из прошле године. Залихе готових индустријских производа за десет мјесеци веће су за 12,3 одсто. Угоститељске услуге порасле су за 3,9 одсто у октобру у односу на претходни мјесец, а за десет мјесеци веће су за 82,4 одсто.

Ово су неки показатељи привредних кретања у Босни и Херцеговини који су данас саопштени на редовној конференцији за штампу у републичком Заводу за статистику.

ОД СИНОЋ У БАЊАЛУЧКОМ ХОТЕЛУ „БОСНА“

ВОЈВОЂАНСКИ СПЕЦИЈАЛИТЕТИ

БАЊАЛУКА, 15. новембра — Вечерас у ресторану хотела „Босна“ гостују представници РО „Петроварадин“, у саставу СОУР—а „Варадин“ из Новог Сада. Без наплате улазница и конзумације грађани Бањалуке ће моћи да уживају у војвођанским специјалитетима које ће припремати кувари из Новог Сада. За штимунг ће се побринути Тамбурашки оркестар са чувеним Јаником Балашом.

Послије недавне акције бањалучких угоститеља да представе крајишку кухињу и ова вишедневна понуда војвођанских специјалитета дио су програма којим се обиљежава 100-годишњица угоститељства у Бањалуци.

Д.К.

ЈУЧЕ У СКОПЉУ

САХРАЊЕНИ ПОГИНУЛИ РАДНИЦИ

СКОПЉЕ, 15. новембра (Танјуг) — Више стотина грађана Скопља, запослених у Грађевинској радној организацији „Маврово-инжењеринг“ и чланови породица данас су се на скопском гробљу „Бутел“ опростили од својих шест суграђана и колега који су, враћајући се из Ирана у домовину, погинули у тешкој саобраћајној несрећи у близини турског града Сиваса.

КУРС У ДИНАРИМА

ОСНОВНА БАНКА „БАЊАЛУКА“

КУРСНА ЛИСТА

(формирана 15. новембра 1985. године)

Земља	Валута	Куповни за ефективну	Куповни за девизе	Продајни за девизе
Аустрија	100 шиллинга	1570,27	1612,14	1616,98
Белгија	100 франака	539,39	554,64	556,31
Данска	100 круна	3040,04	3126,00	3135,39
Француска	100 франака	3601,78	3714,74	3725,90
Холандија	100 флорина	9772,29	10048,62	10078,81
Италија	100 лира	16,35	16,77	16,82
Норвешка	100 круна	366,89	3773,66	3785,00
СР Немачке	100 марака	11049,17	11332,48	11366,53
Швајцарска	100 франака	13461,95	13807,13	13848,61
Шведска	100 круна	3655,81	3770,46	3781,79
Јапан	100 јена	136,21	144,86	145,30
В. Британија	1 фунта	414,03	422,36	423,63
Канада	1 долар	205,37	215,69	216,34
САД	1 долар	287,00	295,99	296,68
Аустралија	1 долар	188,97	196,68	197,27

Куповни и продајни курсеви за девизе примјењују се од 14 сати 15. новембра 1985. године, а курсеви за ефективну од 6. новембра 1985. године.

ТВ

СУБОТА, 16. новембра **ПРВИ ПРОГРАМ**

14,45 - Водна акумулације у БиХ - образовна емисија - реприза
15,05 - Човјек и вријеме - документарна емисија - реприза
15,35 - Седам ТВ-дана
16,05 - Традиционална смотра фолклора и музике БиХ - „Сарајево 85“ - народна музика
16,35 - „Занијезда и смрт Јовкима Мурјета“ - совјетски играни филм
18,00 - Дневник 1
18,15 - Срдачно ваши - документарни програм
19,10 - ПАРИС: квалификације за Совјетски куп 1986. у фудбалу: Француска - Југославија, 1 полувијеме
20,15 - ФУДБАЛ: 2 полувијеме
21,00 - Дневник 2
21,25 - ТВ-спот
21,30 - Потјера за Стегнером - енглески играни филм

ДРУГИ ПРОГРАМ

15,45 - ПЈ у рукомету: ИНФОСИСТЕМ - ПРОПЕТЕР НАФТАГАС
17,10 - Бијелна Југословенског путкарства „Бугојно 85“: „Дрвена прича“ - снимиак представе Мариборског лутковног гледалишта
18,00 - Сајам намјештаја - ЕП репортажа
18,10 - „Ким и њак права“ - совјетски играни филм за дјецу
19,25 - Томбола - драма - реприза
20,30 - Новитети музичке продукције - народна музика
- СМОТРА ДАНИ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ РАДИО-ТЕЛЕВИЗИЈЕ-САРАЈЕВО
21,00 - Дневник 2
21,30 - Нотна свештара - емисија за дјецу
22,15 - Дејан Свемирац - емисија за дјецу
22,43 - Живјети с природом - документарни програм
23,00 - Вријеме поданга - „Дјевојачка чета“ - документарна емисија
23,20 - Погорели у Кнежевом двору
23,35 - Моје пјесме, моји пријатељи
00,18 - Досје - документарна емисија
00,36 - Топ листа-надреалиста - хумористички програм
00,55 - Музика за крај - „ПЛАВИ ОРКЕСТАР“

НЕДЈЕЉА, 17. новембра **ПРВИ ПРОГРАМ**

10,15 - Преглед програма
10,20 - Вијести
НЕДЈЕЉНО ПРИЈЕПОДНЕ ЗА ДЈЕЦУ:
10,55 - „Дејан Свемирац“ - програм за дјецу
— „Велика авантура Каспара Шмека“:
„Побуњеници“ - серијски филм за дјецу, 3 епизоде
12,00 - Бразде - емисија за пољопривреднике
13,00 - Знање - емисија
14,00 - Мали концерт
14,45 - Обале - грузијски та-филм
15,20 - Слободно - недељно поподне
17,30 - „Бунар“ - амерички играни филм
18,55 - Скуби ду - цртана серија
19,30 - Дневник 2
19,55 - ТВ спот
20,00 - „Како се кално народ Горијег Јауковца: Откуп - домаћа серија
20,50 - Спортски преглед
21,40 - Репортажа
22,10 - Дневник 3

ДРУГИ ПРОГРАМ

8,50 - Преглед програма
8,55 - Вијести
9,00 - У истом строју - мозаична емисија посвећена општенародној одбрани и друштвеној самозаштити (ЕПП) (у оквиру емисије - „ДР МПАДЕН“ - домаћи играни филм)
11,40 - Охридско пјето 85: јубиларни концерт Ане Липице - Тофовић
15,35 - Преглед програма
15,45 - Музичко поподне: Живот као плес - балет
17,00 - ПЈ у рукомету (Ж): Локомотива - Будучност - пренос
18,25 - Учесник и свједок - емисија из културе
19,10 - Прометни круг
СМОТРА ДАНИ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ТЕЛЕВИЗИЈЕ — ТЕЛЕВИЗИЈА ЉУБЉАНА
19,30 - Перископ - емисија за дјецу
20,33 - Огледало недеље - спољна политика
20,55 - Рецепција - ТВ-драма
22,10 - Славни и ружа - балет
22,25 - Недјеља на селу - документарна емисија
22,55 - Када спознамо коријене: Љубљана - срце Ослободилне fronte
24,00 - Првамајски концерт из Постојинска јаме

ВРИЈЕМЕ

ИЗВЈЕШТАЈ РЕПУБЛИЧКОГ ХИДРОМЕТЕОРОЛОШКОГ ЗАВОДА БИХ

ХЛАДНО

ЗА БОСАНСКУ КРАЈИНУ: Ујутро хладно са мразем, а преко дана мало до умјерено облачно. Највиша температура од 2 до 6 степени.
ЗА БАЊАЛУКУ: Мало до умјерено облачно и прохладно вријеме са температуром око 6 степени.
ЗА ДВА-ТРИ ДАНА: У овом периоду очекује се погоршање времена, најприје са кишом, а затим и снијегом. Температура без веће промјене.

ВОДОСТАЈ: Уна - Бихаћ 24 цм-мутна, температура воде 8 степени. Сана - Сански Мост 188 цм - мало мутна, температура 8 степени.

Миро Млађеновић
ДАВЕИД ШТРЕБАЦ

ГЛАС

РЕДАКЦИЈА Улица АВНОЈ-а 93. Телефон: директор и одговорни уредник 34-417. Редакција 37-979, 37-977, дактилографи 34-449. Огласно у Улици Веселина Маслеше 13, телефон 34-448. Телекс 45-208 УУ ГЛАС, ООУР Нолинска дјелатност Бањалука, жиро-рачун број: 10500-603-4106 код СДК Бањалука. Претплата за СФРЈ: једномјесечна 800 динара,

тримјесечна 2.400 динара, полугодишња 4.800 динара, годишња 9.600 динара, само за „Недјељни Глас“ 1.660 динара годишње. Претплата за иностранство: једномјесечна 1.600 динара, тримјесечна 4.800 динара, полугодишња 9.600 динара, годишња 19.200 динара, само на „Недјељни Глас“ 3.320 динара. Уплате на дебитни рачун број: 10500-620-71000-552 код Привредне банке Сарајево, Основне банке Бањалука. Рјешењем Републичког комитета за образовање, науку, културу и физичку културу СР БиХ број 02-4153/82 „Глас“ је ослобођен плаћања пореза на промат.